

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กและสามารถวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวที่มีผู้ปกครองที่ไม่ใช่บิดามารดาในจังหวัดพะเยา จึงนำเสนอข้อมูลออกเป็น 2 ตอน ใหญ่ คือ

ตอน ก ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับกรณีศึกษาได้แก่

ตอนที่ 1 สภาพแวดล้อมของชุมชน

ตอนที่ 2 สภาพของครอบครัวกรณีศึกษา

ตอน ข การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก นำเสนอตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย แบ่งเป็น 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1 การอบรมเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวที่มีผู้ปกครองที่ไม่ใช่บิดามารดา

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

ตอน ก ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับกรณีศึกษา

ตอนที่ 1 สภาพแวดล้อมของชุมชน

ลักษณะทั่วไปของชุมชน

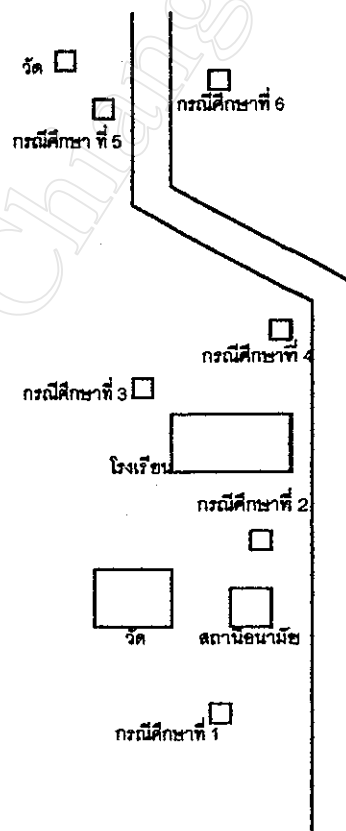
ลักษณะทั่วไปของชุมชนที่เลือกศึกษา เป็นพื้นที่ชนบทห่างไกลจากตัวเมือง มีถนนหนทางไปมาสะดวก มีรถโดยสารประจำทางและรถโดยสารขนาดเล็กสำหรับใช้โดยสารเข้าไปในเมือง ส่วนถนนในหมู่บ้านจะเป็นถนนคอนกรีต ในชุมชนมีแม่น้ำไหลผ่านในฤดูฝน แต่ในฤดูแล้งน้ำจะแห้งและแล้งมาก ไม่มีแหล่งน้ำหรืออ่างเก็บน้ำสำหรับเก็บกักน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้ง ชุมชนจะล้อมรอบด้วยทุ่งนา และภูเขาเตี้ยๆ ขนานกับถนนซึ่งเป็นแหล่งอาหารป่าตามฤดูกาลของหมู่บ้านเช่นหน่อไม้ เห็ด ผักชนิดต่าง ๆ แมลง รวมทั้งสัตว์ป่าบางชนิด ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนนับถือศาสนาพุทธ โรงเรียนบ้านรวมใจ (ซึ่งเป็นนามสมมุติ) เป็นโรงเรียนชุมชน 4 หมู่บ้าน มีวัดกระจายอยู่ตามหมู่บ้านเพื่อเป็นศูนย์รวมน้ำใจ

และเป็นที่จัดกิจกรรมของหมู่บ้าน มีตลาดเล็ก ๆ และร้านขายของชำและพืชผัก หมู เนื้อ ปลา ที่รับซื้อมาจากในเมือง สาธารณูปโภคในชุมชนประกอบด้วย ไฟฟ้า น้ำประปา ตู้โทรศัพท์สาธารณะในชุมชน และสถานีอนามัย

ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำสวนและอาชีพอื่น ๆ เช่น รับราชการ ค้าขาย รับจ้าง เป็นกรรมกรไปทำงานต่างจังหวัด หรือต่างประเทศ ประชาชนมีรายได้ที่แตกต่างกันมาก เด็กที่ครอบครัวมีรายได้สูงผู้ปกครองจะนำเด็กไปเข้าโรงเรียนในเมือง ส่วนเด็กที่เข้าเรียนในโรงเรียนบ้านรวมใจ ผู้ปกครองจะมีรายได้ต่ำและมีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ค่อยดี ในช่วงฤดูทำนาและเก็บเกี่ยวข้าว ชาวนาจะทำนาและเก็บเกี่ยวข้าวของตัวเอง เมื่อเสร็จแล้วส่วนใหญ่จะว่างงาน ทำงานเล็ก ๆ น้อย ๆ อยู่กับบ้าน หรือไปทำงานในต่างจังหวัดหรือต่างประเทศ เนื่องจากไม่มีแหล่งน้ำในชุมชนจึงมีการทำสวนบ้างแต่มีไม่มาก และปลูกพืชไร่บ้างเล็กน้อย เช่น ถั่วดำ ข้าวโพด ถั่วเขียว แต่ปลูกพืชสวนครัวเกือบทุกบ้าน

วิถีชีวิตของคนในชุมชนนี้จะเรียบง่ายไม่มีการแข่งขันกันมากนัก ส่วนใหญ่จะอยู่กันแบบพี่แบบน้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และชอบไปมาหาสู่กันอยู่เสมอ ทั้งในยามเจ็บป่วยและยามสุขสบาย

แผนที่ที่ 1 แผนที่ที่ตั้งของครอบครัวกรณีศึกษา

ลักษณะที่ตั้งของครอบครัวกรณีศึกษา

ลักษณะที่ตั้งของครอบครัวกรณีศึกษาทั้ง 6 ครอบครัว อยู่ในพื้นที่เขตบริการของโรงเรียน บ้านรวมใจ ซึ่งเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพะเยา รับเด็กเข้าเรียนในระดับอนุบาลศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

บ้านของครอบครัวกรณีศึกษาที่ 1 ตั้งอยู่ห่างจากโรงเรียนประมาณ 500 เมตร อยู่ติดถนน มีรถยนต์วิ่งผ่านไปมา ตรงข้ามกันเป็นที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน ในละแวกเดียวกันเป็นบ้านของเพื่อนบ้าน แต่ละบ้านจะมีรั้วกันแต่จะมีทางเข้าออกอย่างสะดวก ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นญาติกันและไปมาหาสู่กันอยู่เสมอ

บ้านของครอบครัวกรณีศึกษาที่ 2 ตั้งอยู่ข้างสถานีอนามัย ตั้งอยู่ในซอยที่เข้าไปยังวัดอยู่ห่างจากวัดประมาณ 100 เมตร ด้านข้างทางทิศตะวันออก จะเป็นด้านหลังบ้านของเพื่อนบ้าน อีกด้านหนึ่งนั้นจะเป็นสวนกล้วย บ้านของกรณีศึกษาจึงอยู่ห่างจากบ้านเพื่อนบ้านในละแวกนั้น แต่ก็ไม่ห่างไกลมากนัก

บ้านของครอบครัวกรณีศึกษาที่ 3 ตั้งอยู่ในซอยเล็ก ๆ ลึกเข้าไปข้างในจนเกือบติดป่าและเขา บ้านตั้งอยู่บนเนิน ด้านหลังและด้านข้าง ๆ บ้านเป็นที่ดินที่ว่างเปล่าตรงข้ามกันจะเป็นบ้านหลานของกรณีศึกษา บ้านในละแวกนั้นจะห่างกัน และมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ไม่ค่อยดี สภาพบ้านแต่ละหลังจะมีลักษณะที่พออยู่พอกิน

บ้านของครอบครัวกรณีศึกษาที่ 4 ตั้งอยู่ปากซอยติดกับถนนใหญ่ซึ่งจะเป็นทางโค้ง ตรงข้ามกับปากซอยจะเป็นร้านขายของชำและขนม ซึ่งใกล้กับแม่น้ำ จะมีบ้านเพื่อนบ้านล้อมรอบและมีเพื่อนบ้านไปมาหาสู่กันอยู่เสมอ ด้านหลังบ้านจะเป็นบ่อนไก่

บ้านของครอบครัวกรณีศึกษาที่ 5 ตั้งอยู่เกือบติดถนนใหญ่ เข้าไปในซอยประมาณ 20 เมตร บ้านตรงข้ามกันเป็นบ้านของหลานของผู้ปกครองกรณีศึกษาที่มีเด็กอายุ 3 เดือนซึ่งเด็กทั้งสองคนจะชอบไปเล่นด้วยและผู้ปกครองจะนำเด็กไปฝากให้เลี้ยงดูเมื่อมีธุระและไม่มีใครเลี้ยงดูเด็ก บ้านในละแวกเดียวกันจะเป็นบ้านไม้ชั้นเดียวทุกหลังและอยู่ใกล้กันและจะไปมาหาสู่กันอยู่เสมอ

บ้านของครอบครัวกรณีศึกษาที่ 6 อยู่ติดกับถนนใหญ่ ด้านข้างทั้งซ้ายและขวาเป็นบ้านของเพื่อนบ้าน ด้านหลังจะเป็นทุ่งนา บ้านหลังตรงข้ามกันเป็นบ้านของปู่และย่าของเด็กซึ่งไม่ค่อยไปมาหาสู่กัน เด็กจะไปหาเมื่อบิดาของเด็กกลับมาเยี่ยมบ้านเท่านั้น ส่วนปู่และย่าของเด็กจะไม่มาเยี่ยมเยียนหรือพาเด็กไปเที่ยวที่บ้าน

บ้านของครอบครัวกรณีศึกษาทุกครอบครัวตั้งอยู่ในชุมชน ล้อมรอบด้วยบ้านของเพื่อนบ้าน และส่วนใหญ่จะเป็นญาติพี่น้องกัน สามารถพึ่งพาอาศัยกันได้ ทุกครอบครัวมีถนนหนทางเข้าออก อย่างสะดวก

ตอนที่ 2 สภาพของครอบครัวกรณีศึกษา

กรณีศึกษาที่ 1

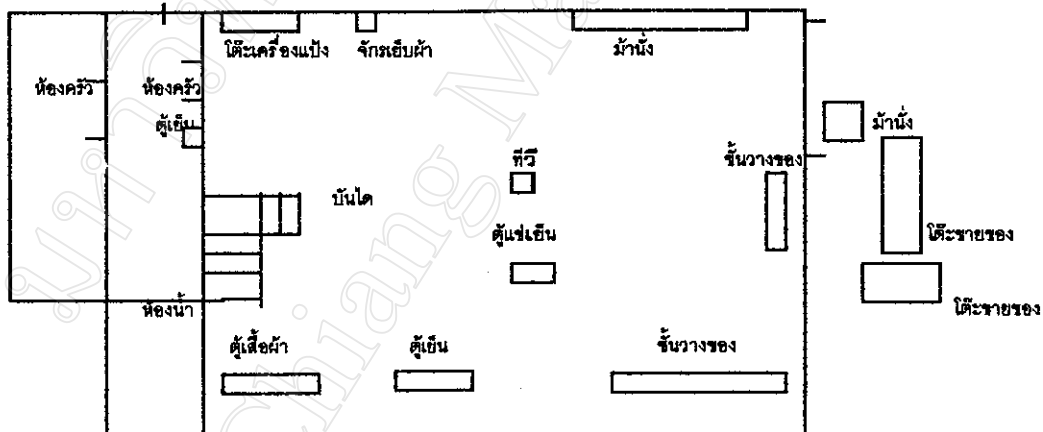
สภาพแวดล้อมของครอบครัวกรณีศึกษา ที่ 1

บ้านมีบริเวณบ้านกว้างขวางมีบ้านของลูกอาศัยอยู่ในบริเวณเดียวกัน ลักษณะของบ้านเป็นบ้านไม้สองชั้นที่สร้างง่าย ๆ ชั้นล่างยังสร้างไม่เสร็จ ได้ถือนบ้านมีข้าวโพดตากแขวนอยู่เต็ม ด้านหลังมีบ้านอยู่อีกหลังหนึ่งซึ่งเป็นบ้านของลูกชายคนโต สร้างด้วยไม้เป็นบ้านชั้นเดียวได้ถือนสูงสร้างเกือบเสร็จ ส่วนบ้านกรณีศึกษาเป็นบ้านสองชั้นชั้นล่างสร้างด้วยอิฐบล็อกชั้นบนสร้างด้วยไม้ ล้อมรั้วด้วยไม้ไผ่ หน้าบ้านเป็นสวนครัวและข้างบ้านมีประตูเล็ก ๆ ที่เป็นทางให้คนเดินผ่านเข้าออกชื่อของ ข้างบ้านมีต้นมะขามมีแคร่ตั้งอยู่และมีเสื่อปูไว้ สำหรับนั่งเล่นตอนกลางวัน มีชิงช้าที่ทำจากยางรถยนต์แขวนอยู่ที่กิ่งมะขาม ข้างบ้านมีโถงเก็บกักน้ำฝนขนาดใหญ่ ข้าง ๆ โถงเป็นที่เก็บของเช่น ตะกร้าใส่ถั่ว กระสอบกล่อ่ง ซึ่งมุงหลังคาด้วยสังกะสี บริเวณหลังบ้านมียุ้งข้าวหลังเล็ก ๆ สูงจากพื้น 1 เมตร มุงหลังคาด้วยสังกะสี ข้าง ๆ มีเล้าหมู เลี้ยงหมูไว้ 3 ตัว ข้างหลังบ้านมีต้นมะม่วง ลักษณะตัวบ้าน เป็นบ้านสองชั้นชั้นบนสร้างด้วยไม้ ชั้นล่างสร้างด้วยปูน บริเวณหน้าบ้านมีเพิงมุงหลังคาด้วยสังกะสี มีโต๊ะขายของวางอยู่ 2 ตัว โต๊ะเล็กวางของขายประเภทผัก ส่วนโต๊ะยาวจะวางของพวกของเปียกต่าง ๆ ที่ซื้อมาจากตลาดในตอนเช้า เช่น เนื้อ หมู ปลา แคนหมู ปลาทุ ไข่ เป็นต้น ถัดไปข้างในมีม้าหินอ่อนวางอยู่ 1 ชุด มีกระตักน้ำวางอยู่ ด้านหน้าบ้านเป็นทางเข้าเปิดโล่งตลอดเวลา ประตูเป็นประตูเหล็กพับได้ ด้านซ้ายมือมีชั้นเหล็ก 3 ชั้นวางของขายแต่มีไม่มากนักส่วนมากเป็นของที่จำเป็นใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น สบู่ ยา สีฟัน ผงซักฟอก น้ำปลา น้ำมันพืช ฯลฯ และตรงกลางเป็นชั้นสำหรับวางยาต่าง ๆ เช่นยาแก้ปวดลดไข้ ยาหม่อง ยาต้ม เป็นต้น ถัดไปเป็นตู้ขายไอศกรีม ด้านขวามีม้านั่งยาว 2 อันวางต่อกัน ตรงกลางบ้านมีชั้นวางโทรทัศน์สีขนาด 14 นิ้วชั้นล่างวางวิทยุเทป มีรถแข่งขนาดเล็กวางอยู่บนทีวี 1 คัน ด้านซ้ายมือด้านในมีตู้เย็นและตู้เสื้อผ้าที่ทำด้วยอลูมิเนียม มีเชือกผูกจากตู้ไปที่ผนังบ้านสำหรับแขวนเสื้อผู้ใหญ่ มีตะกร้าใส่ผ้าเด็กวางอยู่ 2 ตะกร้า ตรงกลางเป็นบันไดขึ้นไปชั้นบน ด้านขวามือมีจักรเย็บผ้า

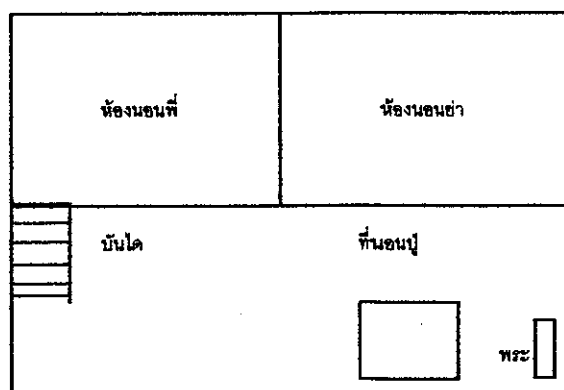
1 หลัง ถัดไปเป็นตู้กระจกมีแบ่งฝุ่น หวี วางอยู่ ผนังด้าน ในสุดมีประตู ออกไปบริเวณหลังบ้านซึ่งเป็น บริเวณโล่ง ๆ ด้านซ้ายมือสุดเป็นห้องน้ำ ในห้องน้ำมีโถ่งน้ำขนาดเล็กสำหรับใส่น้ำราดโกสั่วและโถ่ง น้ำขนาดกลางใส่น้ำไว้เติม ข้างๆโถ่งมีเครื่องซักผ้าชนิดเปิดฝาด้านบนอยู่ 1 เครื่อง หลังบ้านมีตู้เย็นอีก 1 ตู้ ตั้งอยู่ข้างประตู มีเตาแก๊สวางตรงมุมด้านขวาของประตูหลังบ้าน หลังบ้านเป็นบริเวณที่ใช้ทำ อาหาร มีเตาไฟและชั้นวางอุปกรณ์ทำครัว ด้านซ้ายมือเป็นบริเวณซักล้าง

ชั้นบนบ้านมีโต๊ะหมู่บูชาชุดเล็กบริเวณหน้าพระมิตินอนและมุ้งกลางอยู่ซึ่งเป็นพื้นนอนของปู่ และมีห้องนอนอยู่ 2 ห้อง ห้องที่ติดกับพื้นนอนของปู่จะเป็นพื้นนอนของย่าเด็กชายแม็กและเด็กชายคอสที่ นอนจะปู่ไว้กับพื้นมีมุ้งกางอยู่และมีผ้าห่มกองอยู่ข้างในมุ้ง อีกห้องหนึ่งเป็นห้องของหลานอีกสองคนที่ มาอาศัยอยู่ด้วย

แผนผังที่ 1 แสดงลักษณะภายในที่อยู่อาศัย (ชั้นล่าง)

แผนผังที่ 2 แสดงลักษณะภายในที่อยู่อาศัย (ชั้นบน)

ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ปกครอง

ผู้ปกครองชื่อนายสาย อายุ 62 ปี เรียนหนังสือกับพระที่วัดและอ่านออกเขียนได้ และนางสี อายุ 62 ปี ไม่ได้เรียนหนังสือ มีความสัมพันธ์กับเด็กคือเป็นปู่และย่าของเด็ก ประกอบอาชีพทำนาและค้าขายเล็ก ๆ น้อยที่บ้าน มีรายได้จากการทำนาขายข้าวปีละประมาณ 20,000 บาท ส่วนการค้าขายนั้นกำไรแทบจะไม่มีเพราะสมาชิกในครอบครัวและเด็กกินขนม นมและใช้ของใช้ต่าง ๆ ที่ซื้อมาขาย เช่น สบู่ ผงซักฟอก ยาสีฟัน มาเมา ปลากระป๋อง และของใช้อื่น ๆ กำไรที่ได้จึงไม่เห็นเป็นเงินแต่จะนำมาใช้จ่ายในครอบครัวเท่านั้น มีสมาชิกในครอบครัวทั้งหมด 6 คน คือนายสาย นางสีและเด็กอีก 4 คน ซึ่งเป็นหลานที่ถูกขายนำมาฝากให้ดูแล เด็กคนโต อายุ 15 ปี เรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 คนถัดมาอายุ 13 ปี เรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งเด็กสองคนนี้เป็นลูกของลูกชายคนโตซึ่งไปทำงานรับจ้างกับบริษัทรับเหมาก่อสร้างที่ต่างจังหวัด และมีเด็กอีกสองคนคือเด็กชายแม็กกำลังเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และเด็กชายดอสเรียนอยู่ชั้นอนุบาล 1 เด็กสองคนนี้เป็นลูกของลูกชายอีกคนหนึ่ง ที่นำลูกมาให้ดูแลเช่นกัน

บุคลิกภาพของผู้ปกครอง

นายสายอายุ 62 ปี สูง ค่อนข้างผอม ผมหงอก ขอบตแต่งตัวตามสบาย ทำงานและรับใช้มอเตอร์ไซด์ได้คล่องแคล่ว อธิบายคดี พูดจาเปิดเผยตรงไปตรงมา ชอบพูดคุย ทำทางใจดี ชอบไปทำบุญและปฏิบัติธรรมที่วัด

นางสีอายุ 62 ปี รูปร่างอ้วน ผมหดสีดำ ทำงานคล่องแคล่ว คุยเก่ง แต่การพูดคุยช้า ๆ พูดมาก เพราะต้องคอยบอกเด็กและสั่งสอนเด็ก คุณลักษณะทำทางเหนื่อยและเครียด ชอบเล่าเรื่องต่าง ๆ ให้ฟัง

บุคลิกภาพของเด็ก

เด็กชายดอส อายุ 4 ปี 8 เดือน ตัวเล็กผิวน้ำหนัก 15 กิโลกรัม สูง 95 เซนติเมตร เป็นเด็กไม่ค่อยพูด เรียบร้อย ซื่อๆ ไม่ดื้อ ชอบเล่นกับเพื่อนที่เรียบร้อยเหมือนกัน เวลาเล่นจะนั่งเล่นหรือจูงมือกันเดินไปมา บ้างครั้งเล่นคนเดียว ไม่ค่อยพูดกับคนแปลกหน้า แต่งกายสะอาด สวมรองเท้าแตะ ตัดผมสั้นทรงนักเรียน

ค่าใช้จ่ายที่รับผิดชอบในครอบครัว

ค่าน้ำประปา	เดือนละประมาณ	60	บาท
ค่าไฟฟ้า	เดือนละประมาณ	400-500	บาท
ค่าสมาชิกสวัสดิการในหมู่บ้าน		ไม่แน่นอน	
ค่าอาหารเด็ก ผู้ใหญ่ และใส่บาตรพระ		ไม่แน่นอน	
ค่าขนมเด็กไปโรงเรียน	เดือนละประมาณ	600	บาท
ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เช่น น้ำมัน ค่ารถ บริจาค ทำบุญ		ไม่แน่นอน	

สาเหตุที่อบรมเลี้ยงดูเด็ก

พ่อแม่ของเด็กชายแม็กและเด็กชายดอล ทำอาชีพค้าขายของเงินผ่อนแต่ขาดทุนเพราะไม่สามารถเก็บเงินส่งร้านค้าได้ ทำให้เป็นหนี้ร้านค้า พ่อของเด็กจะไปทำงานต่างประเทศแต่โดนโกงทำให้เป็นหนี้มากขึ้น รวมเป็นเงินรวมทั้งดอกเบี้ยทั้งหมด ประมาณ 400,000 บาท พ่อแม่ของเด็กจึงไปทำงานที่โรงงานผ้าที่กรุงเทพ ซึ่งเจ้าของโรงงานให้เงินมาใช้หนี้ก่อนโดยไม่มีดอกเบี้ย และให้พ่อของเด็กทำงานใช้หนี้จนกว่าจะหมดหนี้ ระยะเวลาที่อบรมเลี้ยงดูเด็กมาแล้ว 2 ปี และต้องรับผิดชอบเลี้ยงดูเด็กอีก 2 คน ที่พ่อแม่ของเด็กต้องไปทำงานที่ต่างจังหวัดเช่นกัน

เจตคติและความคิดเห็นต่อชีวิตครอบครัว

นางสี กล่าวว่า " มีลูกทั้งหมด 7 คน มีครอบครัวกันหมด เลี้ยงลูกมาก็เหนื่อยแล้วกำลังจะสบายก็ต้องเลี้ยงดูเด็กอีก ไม่เลี้ยงดูยังไงได้ละมันก็เป็นคน ตอนนี้อยู่และยังแข็งแรงอยู่สามารถดูแลตัวเองและหลานได้ ถ้าอีกประมาณ 5 ปี คงจะไม่สามารถทำงานหนักได้ ก็ไม่รู้เหมือนกันว่าลูกคนไหนจะเลี้ยงดูยามแก่เฒ่า "

เจตคติและความคิดเห็นต่อเด็กที่เลี้ยงดู

นางสีกล่าวว่า "เด็กนำสงสารยังงี้ก็เป็นคน คงต้องดูแลอีกหลายปีจนกว่าพ่อแม่เด็กจะใช้หนี้หมด ขาดที่แล้วมีกรรมชาตินี้ก็เลยต้องมาเลี้ยงดูเด็ก ถ้าเด็กชายดอลโตขึ้น ลูกอีกคนก็คงจะนำหลานมาให้เลี้ยงดูอีก ไม่รู้ว่าเมื่อไรจะได้อยู่สบายเสียที "

การดำเนินชีวิตประจำวันของผู้ปกครอง

นางสี(ย่า)ต้นตี่ 1 เพื่อไปซื้อของที่ตลาดในเมืองกลับมาประมาณตี 5 มาขายของที่บ้าน นายสาย(ปู่) ตื่นมาหนึ่งชั่วโมง ย่ำทำอาหารเจใส่บาตรพระทุกวัน ทำอาหารให้เด็ก ทำอาหารให้เด็กโต และผู้ใหญ่ จัดปิ่นโตให้เด็ก ให้เด็กทานอาหารเช้า แต่งตัวให้เด็กชายคอส ปู่ไปส่งเด็กที่โรงเรียน ในช่วงฤดูเก็บเกี่ยวปู่จะเฝ้าบ้านและขายของ ย่าออกไปเกี่ยวข้าว หลังจากเกี่ยวข้าวเสร็จย่าจะปลูกหอมแต่ทำไม่มากนัก โดยให้ลูกที่อยู่บริเวณใกล้เคียงดูแลรดน้ำให้ ช่วงเวลาที่ว่างจะอยู่บ้านขายของ และลูกอีกคนหนึ่งนำหลานที่ยังเล็กอยู่นำมาฝากเลี้ยงในตอนกลางวัน และจะทำงานบ้าน ซักเสื้อผ้า เวลาโรงเรียนเลิกปู่จะไปรับหลานที่โรงเรียนกลับและให้เด็กเล่นอยู่ในบริเวณบ้าน เย็น ๆ อาบน้ำให้หลานคนโตช่วยทำอาหารและงานบ้าน เช่น ล้างจานเป็นบางครั้งแต่ย่าต้องคอยบอก คอยแนะให้ทำ รับประทานอาหารเย็นประมาณ 6 โมงเย็น หลังจากนั้นดูโทรทัศน์และอ่านหนังสือประมาณ 2 ทุ่มครึ่ง ช่วงเวลากลางวันปู่จะไปวัดเกือบทุกวันเพื่อไปดูแลรดน้ำต้นไม้ให้วัดและบางวันหลังจากรับหลานมาจากโรงเรียนแล้วจะพาเด็กไปวัดด้วย

ข้อมูลเกี่ยวกับบิดามารดาของเด็ก

บิดาของเด็กอายุ 29 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 มารดาของเด็กอายุ 30 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 แต่งงานและอยู่ด้วยกันมาเป็นเวลา 9 ปี มีบุตรสองคนคือเด็กชายแม็ก และเด็กชายคอส บิดาของเด็กประกอบอาชีพรับจ้างส่งผ้า ในกรุงเทพฯ รายได้แต่ละเดือนจะหักให้หนี้ให้เจ้าของโรงงาน เดือนละ 6,000 บาท ที่ยืมเงินมาใช้หนี้ก่อน ส่วนมารดาของเด็กจะทำงานบ้านในที่เดียวกัน ได้เงินเดือนเดือนละ 5,000 บาท จะส่งเงินมาให้ผู้ปกครองเพื่อเลี้ยงดูเด็กทั้งสองคน เดือนละ 1,000 บาท ถึง 1,200 บาท ซึ่งรวมทั้งต้องจ่ายเงินช่วยเหลือกลุ่มสวัสดิการในหมู่บ้านที่จะต้องให้ผู้ปกครองออกเงินในกรณีที่มีคนตายให้ด้วย สาเหตุที่ไม่ได้เลี้ยงดูเด็กเพราะ บิดามารดาของเด็กต้องไปทำงานให้หนี้ คงจะใช้เวลาอีกหลายปีกว่าจะใช้หนี้หมด ทั้งบิดาและมารดาของเด็กจะมาเยี่ยมเยียนเด็กปีละครั้งในช่วงตรุษจีน บางครั้งจะโทรศัพท์มาเพื่อถามความเป็นอยู่ของเด็ก และเขียนจดหมายส่งมาพร้อมกับธนาคาณัติ เดือนละ 1 ครั้ง

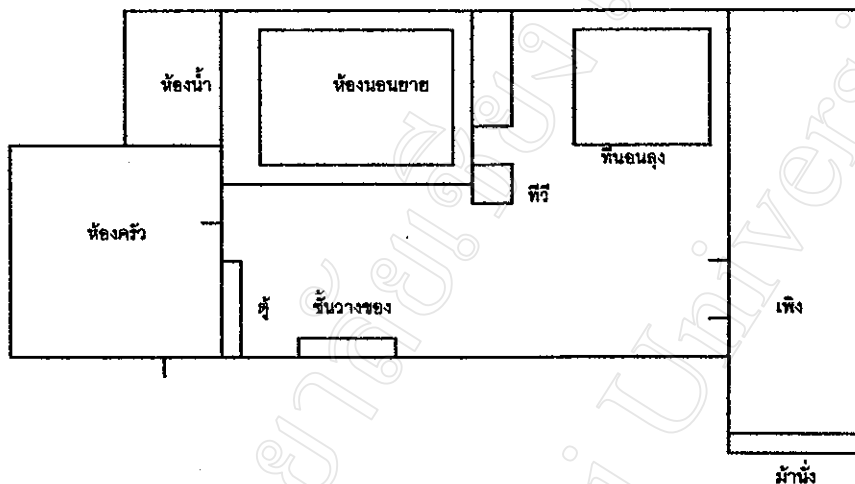
กรณีศึกษาที่ 2

สภาพแวดล้อมของครอบครัวกรณีศึกษาที่ 2

สิ่งแวดล้อมที่อยู่อาศัยของครอบครัวกรณีศึกษาที่ 2 ตั้งอยู่ในซอยลึกเข้ามาประมาณ 100 เมตร ติดกับสถานีอนามัย มีลักษณะเป็นบ้านไม้หลังเล็ก ๆ และเก่า ชั้นเดียวไม่ยกพื้น หลังคามุงสังกะสี สร้างแบบง่าย พื้นลาดซีเมนต์และปูเสื่อน้ำมัน บริเวณบ้านอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าถนนและบ้านในละแวกเดียวกัน ในฤดูฝนจึงขึ้นและมีน้ำขังในร่องน้ำตลอดฤดูฝน มีต้นไม้อยู่ข้าง ๆ รั้วบ้าน ข้างบ้านจะปลูกต้นกล้วยไว้ อีกด้านหนึ่งจะโถงและมีผักบุ้งขึ้นเพราะในฤดูฝนมีน้ำขัง รั้วด้านข้างและด้านหลังสร้างด้วยอิฐบล็อก ส่วนด้านข้างที่เหลือและด้านหน้าจะล้อมด้วยไม้ไผ่กันไว้พอเป็นแนว

หน้าบ้านจะสร้างเพิงยื่นออกมาด้านหน้า เพิงด้วยซีเมนต์ มีกระสอบถั่วดำไม่แกะเปลือกตั้งอยู่ประมาณ 10 กระสอบ ข้าง ๆ จะเป็นราวแขวนตาข่ายสำหรับตากจับปลาประมาณ 10 จับ และมีเพิงด้านข้างอีกด้านหนึ่งมุงหลังคาด้วยหญ้าคาและมีไม้ยาวโผล่ออกมาทำเป็นที่แขวนชิงช้าที่เด็กชายหนึ่งชอบนั่งเล่น มีม้านั่งยาวอยู่ข้างๆซึ่งเป็นที่รับแขกเพราะจะมีคนมานั่งอยู่ประจำ ข้างบ้านมีร่องน้ำก้นน้ำไหลเข้ามาในบ้าน มีโถงขนาดใหญ่สำหรับเก็บน้ำฝนอยู่ 2 โถง และโถงขนาดเล็กอีก 1 โถง ด้านหลังบ้านมีบ่อน้ำใต้ดินใช้รวมกับเพื่อนบ้านอยู่ติดกันด้านหลัง ข้างในบ้านจะมีเตาเพราะไม่เปิดหน้าต่างแสงสว่างจะเข้าได้จากประตูทางหน้าบ้านและประตูหลังด้านข้างเท่านั้นและหลังคาบ้านไม่ยกสูงจากพื้นมากจึงให้บ้านไม่สว่าง เมื่อเข้าประตูด้านหน้าเข้าไปด้านขวามือจะเป็นที่นอนของลุงของเด็กปู่กับพื้นและมีมุ้งกางอยู่ตลอดเวลา ด้านที่ติดผนังห้องนอนมีตู้อลูมิเนียมเก็บของ มีชั้นวางทีวีสี ขนาด 20 นิ้ว และอีกเครื่องหนึ่งเป็นทีวีขาวดำขนาด 20 นิ้ว ซึ่งวางอยู่ชั้นล่างของชั้นวางทีวี ข้างๆ ทีวีสี จะมีวิทยุเทปขนาดเล็กสีแดง ตรงข้างประตูด้านหน้ามีที่นอนของเด็กปู่ไว้ให้เด็กสำหรับนอนดูทีวี นอนเล่นหรือนอนกลางวันในเวลาของเด็กป่วย ถัดไปเป็นชั้นวางของชั้นบนวางตะกร้าของจุกจิก ชั้นล่างวางตะกร้ายาของเด็ก ถัดไปเป็นตู้เสื้อผ้าที่ทำจากกระจกและอลูมิเนียมมีตะกร้าใส่เสื้อผ้าเด็กวางอยู่ด้านข้าง และด้านหน้า ด้านขวาเป็นห้องนอนของยายและเด็กชายหนึ่ง เป็นห้องเล็ก มีเตียงและที่นอน มีมุ้งกางอยู่เตียงนอนมีขนาดใหญ่เกือบเต็มห้อง และมีผนังแบ่งพื้นที่เป็นหลังบ้านมีประตูออกไปด้านหลัง ด้านหลังบ้านเป็นห้องครัว ประกอบด้วยเตาถ่านที่ยายใช้เป็นประจำตรงมุมมีเตาแก๊สและถังแก๊ส ติดกับผนังอีกด้านหนึ่งมีชั้นวางของ อุปกรณ์ทำครัว เครื่องเทศต่าง ๆ ข้าง ๆ มีโหลปลาและของอื่น ๆ วางอยู่ด้านข้างทางขวามือเป็นห้องน้ำซึ่งมีเตาและมีอุปกรณ์ที่ใช้ในห้องน้ำที่จำเป็น เช่น ถังน้ำ โถงน้ำ ชันน้ำ สบู่ เป็นต้น และมีประตูออกไปทางหลังบ้านเป็นที่ซักล้างมีก๊อกน้ำและกะละมังซักผ้า

แผนผังที่ 3 แสดงลักษณะภายในที่อยู่อาศัย

ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ปกครอง

ผู้ปกครองชื่อ นางมี อายุ 66 ปี ไม่ได้เรียนหนังสือ มีความสัมพันธ์กับเด็กคือเป็นยายของเด็ก ประกอบอาชีพทำสวนรับจ้างเล็ก ๆ น้อย ๆ รายได้ไม่แน่นอน จากการขายถั่วดำ ซึ่งจะขึ้นอยู่กับราคา และผลผลิตที่ได้ ในแต่ละปี ซึ่งก็ไม่มากนักประมาณ 5,000 บาท ถ้าเก็บได้มาก และได้จากลูกชายที่หาปลา ล่าสัตว์ป่าแล้วนำไปขาย และนำมาทำอาหาร และได้จากการทำงานของลูกชายแต่รายได้ไม่แน่นอน และไม่มากนัก สมาชิกในครอบครัวมี 3 คน คือ นางมี และลูกชายที่ยังไม่แต่งงาน 1 คน อายุ 35 ปี และเด็กชายหนึ่งซึ่งเป็นหลาน

บุคลิภาพของผู้ปกครอง

นางมี อายุ 66 ปี ผอมยาวและมวยไว้ด้านหลัง ตัวเล็ก ผอม สูงประมาณ 145 เซนติเมตร น้ำหนักประมาณ 35 กิโลกรัม ชอบสูบบุหรี่ ฟันมีสีดำ หน้าตาเหี่ยวรุ่นดูแก่กว่าวัย ร่างกายแข็งแรงพอสมควร คุยเก่งพูดจาขบถ พูดคุยเบา ๆ ดูท่าทางเครียด

บุคลิภาพของเด็ก

เด็กชายหนึ่ง อายุ 5 ปี 7 เดือน น้ำหนัก 14 กิโลกรัม สูง 91.5 เซนติเมตร ตัวเล็ก น้ำหนักและส่วนสูงต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ผิวแก้มสีชมพู ผิวหน้ามีจะมีผื่นขึ้น มีเหงื่อออกตรงจุกตลอดเวลา

ตามแขนขาจะมีผื่นขึ้น ท้องป่องแต่ไม่มากนัก เจ็บป่วยบ่อยมีโรคประจำตัวคือเป็นน้ำมูกโต และเป็นโรคปอดขึ้น หน้าตา แขน ขา และมือ จะไม่ค่อยสะอาด การพูดชัดเจน เป็นเด็กเรียบร้อย ไม่ค่อยดิ้นและไม่แง่ง จากการสังเกตไม่เคยเห็นเด็กร้องไห้เลย

ค่าใช้จ่ายที่รับผิดชอบในครอบครัว

ค่าไฟฟ้า	เดือนละ 65	บาท
ค่าน้ำ	เดือนละ 50	บาท
ค่าสมาชิกกลุ่มสวัสดิการในหมู่บ้านต่าง ๆ	ไม่แน่นอน	
ค่าอาหาร เด็ก/ผู้ใหญ่	ไม่แน่นอน	
ค่าขนม วันละ 2 บาท	เดือนละ 60	บาท
อื่น ๆ เช่น ค่ารถพาเด็กไปหาหมอ ซื้อของใช้ที่จำเป็น	ไม่แน่นอน	

สาเหตุที่อบรมเลี้ยงดูเด็ก

มารดาของเด็กซึ่งเป็นลูกสาวคนรองสุดท้อง เป็นคนที่มีระดับสติปัญญาค่อนข้างต่ำ เมื่อได้เสียกับสามีซึ่งมีลักษณะเหมือนกันและอยู่ด้วยกันประมาณ 3 เดือน จนตั้งครรภ์ บิดาของเด็กก็หายหน้าไป เมื่อมารดาเด็กคลอดแล้วก็หนีออกจากบ้านไปตั้งแต่เด็กชายหนึ่งอายุได้ 1 เดือน ทั้งเด็กให้ยายเลี้ยงดูมาเป็นเวลา 5 ปี ปัจจุบันไม่ทราบข้อมูลของบิดาและมารดาของเด็ก

เจตคติและความคิดเห็นต่อชีวิตครอบครัว

นางมีกล่าวว่า " ยายก็มีลูกตั้งหลายคน ตอนนี้มีครอบครัวไปหมดแล้ว ยายก็เหนื่อยมากถ้าไม่มีลูกคนที่อยู่ด้วยเลี้ยงดูและช่วยดูแลหลานยายก็คงแย่ ลูกบางคนก็มาดูแลและเยี่ยมเยียนบ้างแต่บางคนก็หายหน้าไปเลย เช่นแม่ของเด็กชายหนึ่ง แต่ยายก็อยู่ได้แม้จะเหนื่อยก็อดทนเอาอยู่กับลูกเลี้ยงหลานไป วันข้างหน้าคงจะได้พึ่งพาบ้าง "

เจตคติและความคิดเห็นต่อเด็กที่เลี้ยงดู

นางมีกล่าวว่า " เด็กชายหนึ่งเป็นเด็กดี ไม่ดื้อ วุ่นวายนอนง่ายเชื่อฟัง เรียบร้อย พูดเก่ง รักยาย จะเรียกยายว่า "แม่" เวลาใครล้อว่าลูกไม่มีแม่ ก็จะเถียงว่าไม่มียังงี้ก็แม่(ยาย)นี่ไง ถ้าไม่มีเด็กก็

คงจะเหงา แต่ตอนเล็ก ๆ จะเจ็บป่วยบ่อยไปหาหมอเกือบทุกอาทิตย์ เมื่อประมาณ 2 ปี มานี้เด็กจึงแข็งแรงขึ้น เด็กชายหนึ่งเป็นเด็กนำส่งสาร หมอบอกว่าเด็กเป็นโรคกล้ามเนื้อ และปอดขึ้นจึงต้องกินยามาตลอดตั้งแต่แรกเกิด แต่เด็กยังไม่เคยมีอาการตัวเหลือง "

การดำเนินชีวิตประจำวันของผู้ปกครอง

นางมี (ยาย) ตื่นเช้าวันเช้า ประมาณ 6 โมงเช้า ชื้อกับข้าว กลับมาทำอาหาร บางวันก็ไม่ไปตลาด นำอาหารที่ลูกชายหามาได้มาทำอาหารให้เด็กและผู้ใหญ่ แต่งตัวให้เด็ก จัดอาหารให้เด็ก จัดปิ่นโตให้เด็ก ทานอาหารเช้าให้เด็กเดินไปโรงเรียนกับเพื่อน ตอนกลางวันยายไปเก็บถั่วดำที่สวนข้างบ้าน ถ้าช่วงฤดูเก็บเกี่ยวก็ไปรับจ้างเกี่ยวข้าวบ้าง บางวันจะไปทำงานรับจ้างเล็ก ๆ น้อย ๆ ส่วนใหญ่จะทำงานเล็ก ๆ น้อย ๆ อยู่ที่บ้าน เช่น ชักผ้า กวาดบ้าน และเวลารว่างจะนั่งอยู่บริเวณหน้าบ้าน และมีเพื่อนบ้านมาคุยด้วย เมื่อเด็กกลับจากโรงเรียนมาจะดูแลให้เด็กเล่นอยู่บริเวณบ้าน อาบน้ำให้เด็ก ทำอาหารเย็นให้เด็กและผู้ใหญ่ ให้เด็กทานอาหารเย็น ดูโทรทัศน์ ใช้งานประมาณ 3 ชม

ข้อมูลเกี่ยวกับบิดามารดาของเด็ก

มารดาของเด็กเป็นคนที่มียะตังสติปัญญาต่ำ อายุได้ 28 ปี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 อยู่กินกับสามีโดยไม่ได้แต่งงาน และมีลูกด้วยกัน 1 คน แต่ไม่สามารถรับผิชอบและเลี้ยงดูเด็กได้ บิดาของเด็กมีระดับสติปัญญาต่ำเหมือนกัน หลังจากที่มารดาของเด็กตั้งครรภ์บิดาของเด็กก็หนีไป และมารดาของเด็กก็ออกจากบ้านไปหลังจากคลอดลูกได้ 1 เดือน ยายของเด็กจึงต้องเลี้ยงดูเด็กมาตั้งแต่แรกเกิด และจากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองพบว่ามารดาของเด็กอาจจะได้รับเชื้อเอชไอวีเพราะมีพฤติกรรมที่เสี่ยง ส่วนบิดาของเด็กนั้นไม่ทราบชื่อ ปัจจุบันไม่ทราบที่อยู่แน่ชัดของมารดาของเด็กเพราะไม่เคยติดต่อกันเลย

กรณีศึกษาที่ 3

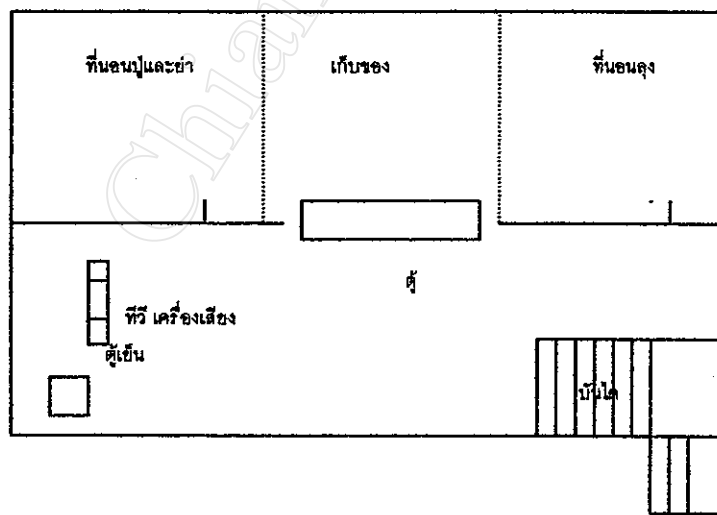
สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยของครอบครัวกรณีศึกษาที่ 3

เป็นบ้านไม้ชั้นเดียวยกพื้นสูงหลังคามุงด้วยกระเบื้อง บริเวณบ้านจะโล่งและมีฝุ่น เศษใบไม้ หล่นอยู่ รั้วล้อมด้วยไม้ไผ่เป็นราวกันทุกด้าน ข้าง ๆ รั้วมีกอไผ่ขึ้นเป็นแนว ข้างห้องน้ำมีต้นลำไย และต้นมะละกอ ใต้ถุนบ้านมีแคร่สำหรับนั่งเล่น มีรถไถนาแบบเดินตามคันเก่า ๆ จอดอยู่ ข้างบ้าน

สร้างห้องครัวยกพื้นสูงประมาณ 1 ฟุต หลังเล็ก ๆ ผนังเป็นสังกะสี พื้นปูด้วยไม้ ข้างในจะมีเตา เพราะไม่มีหน้าต่าง มีชั้นวางของที่ทำจากไม้ไผ่สำหรับวางมีด ครก เขียง ชั้นล่างวางถ้วยจาน มีพื้นกองอยู่ข้าง ๆ เตาถ่าน ตรงมุมเตา มีถุงใส่ของแขวนอยู่ ในครัวไม่มีอุปกรณ์อะไรมากเกินความจำเป็น ห้องครัวมีประตูปิดมิดชิด ข้าง ๆ ครัวมีก๊อกน้ำและโถ่งน้ำ สำหรับซักล้าง ใกล้เคียง ๆ กับตัวบ้านมีห้องน้ำที่สร้างด้วยบล็อก หลังคามุงสังกะสี ห้องน้ำมีเตาและอ่าง เทพื้นด้วยซีเมนต์ มีถังน้ำและโถ่งน้ำ ชันน้ำ สบู่

ตัวบ้านมีบันไดขึ้นไปบนบ้านซึ่งไม่มีราวบันได เมื่อขึ้นบันไดไปจะเป็นห้องโถง มีตู้เย็นสีแดง 1 ตู้ ข้างในมีแต่ขวดน้ำเย็น ข้าง ๆ ตู้เย็นเป็นชั้นวางทีวีสี 14 นิ้ว ชั้นล่างวางเครื่องเสียงข้าง ๆ ชั้นจะมีตู้ลำโพงขนาดใหญ่วางไว้ทั้งสองข้าง ข้างฝาผนังของปูและย่า และรูปลูกสาวที่ตายไป มีหน้าต่างมิดชิด พื้นบ้านสกปรกมีฝุ่นและมีกลิ่นอับ มีเสื่อปูอยู่หน้าทีวี มีหมอนนอนเล่นอยู่ 2 ใบ มีห้องนอนเล็ก ๆ อยู่ 2 ห้องที่ยังกันห้องไม่เสร็จ ยังมีผนังอีก 1 ด้านที่ยังไม่ได้กันแต่จะเอาตู้ใส่ของมากันไว้ และสามารถมองเห็นข้างหลังได้ ห้องนอนของปู ย่าเด็กชายเจนและเด็กชายเบ๊งค์ มีที่นอนปูกับพื้น มีผ้าห่มกองอยู่ในมุ้งที่กางอยู่ อีกห้องหนึ่งจะเป็นห้องพ่อของเด็กชายเจน ข้าง ๆ ฝาผนังที่ทำจากไม้ไผ่สำหรับแขวนผ้าของผู้ใหญ่ ส่วนเสื้อผ้าเด็กจะเก็บไว้ใน ตะกร้า ข้างหลังตู้จะมีกล่องใส่ของไว้

แผนผังที่ 4 แสดงลักษณะภายในที่อยู่อาศัย

ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ปกครองของเด็ก

ผู้ปกครองชื่อนายยาย อายุ 62 ปี จบการศึกษาจากวัด และนางมา อายุ 62 ปี ไม่ได้เรียนหนังสือ มีความสัมพันธ์กับเด็กคือเป็นปู่และย่าของเด็ก ประกอบอาชีพหาของป่ามาขายและทำสวนเล็ก ๆ น้อย ๆ มีรายได้ไม่แน่นอนบางวันได้มากบางวันได้น้อย ได้ประมาณวันละ 40 - 100 บาท ช่วงฤดูฝนจะขุดหน่อไม้ เก็บเห็ด และของป่าทุกชนิดที่นำมาขายจนหมดฤดู ช่วงฤดูแล้งหาไข่มดแดงขายทุกวัน รายได้พิเศษไม่มี เมื่อก่อนมีรายได้จากลูกสาวที่ทำงานเป็นหญิงบริการที่กรุงเทพฯ แต่ลูกสาวเป็นโรคเอดส์เสียชีวิตเมื่อปีที่แล้ว นางมาเล่าให้ฟังว่า " ตู๋เย็น เครื่องเสียง โทรทัศน์ที่มีอยู่ในบ้านนั้น เป็นของลูกสาวคนที่ตายไปซื้อให้น้อง ลำพังเงินที่หามาได้ไม่สามารถซื้อของพวกนี้ได้ แค่หากินทุกวันนี้ก็แย่แล้ว " สมาชิกในครอบครัวมีทั้งหมด 5 คน มีนายยาย นางมา เด็กชาย ลูกชายอีกคนหนึ่ง ซึ่งประสบอุบัติเหตุและขาไม่ดีไม่สามารถทำงานหนักได้และยังชอบดื่มเหล้าเมาอยู่เสมอ และลูกชายคนนี้มีลูกชายอีกคนหนึ่งชื่อเด็กชายเจน

บุคลิกภาพของผู้ปกครอง

นายยายอายุ 62 ปี สูง รูปร่างผอม ตัวเล็ก น้ำหนักประมาณ 50 กิโลกรัม ตัวเล็ก หน้าตาเหี่ยวยาน ดูแก่กว่าวัย แข็งแรง ไม่ค่อยพูด หน้าตาไม่ค่อยยิ้มแย้ม เวลาถามจะตอบ ถ้าไม่ถามอะไรก็จะไม่ค่อยพูด ท่าทางเฉย ไม่ดู ไม่ว่าใคร ชยัน แต่งตัวด้วยเสื้อผ้าเก่า ๆ

นางมา อายุ 62 ปี สูง รูปร่างผอม ไขมันยาวแต่มวยไว้ข้างหลัง ผิวคล้ำ หน้าตาเหี่ยวยานดูแก่กว่าวัย ไม่ค่อยแข็งแรงเจ็บป่วยบ่อย พูดเก่งแต่พูดจาวกวน สุนัขเหวี่ยง แต่งตัวด้วยเสื้อผ้าเก่า ๆ ท่าทางเหน็ดเหนื่อย และเครียด หน้าตาไม่ค่อยยิ้มแย้ม

บุคลิกภาพของเด็ก

เด็กชายเบ้งค์ อายุ 4 ปี 9 เดือน ตัวเล็ก ผิวขาว น้ำหนัก 15 กิโลกรัม ส่วนสูง 95 เซนติเมตร น้ำหนักและส่วนสูงอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน เป็นเด็กสุขภาพแข็งแรง หน้าตาน่ารักแต่ระมุขมอม เสื้อผ้า มือ เท้าและเล็บมือเล็บเท้าสกปรก สวมรองเท้าแตะ พูดเก่ง ท่าทางคล่องแคล่ว แต่ขี้อาย ไม่ค่อยกล้า

ค่าใช้จ่ายที่รับผิดชอบในครอบครัว

ค่าน้ำประปา	เดือนละ 50 บาท
ค่าไฟฟ้า	เดือนละ 70 บาท
ค่าสมาชิกกลุ่มสวัสดิการในหมู่บ้าน	ไม่แน่นอน
ค่าอาหาร	ไม่แน่นอน
ค่าของใช้ที่จำเป็น เช่น สบู่ ยาสีฟัน ฯลฯ	ไม่แน่นอน

สาเหตุที่อบรมเลี้ยงดูเด็ก

แม่ของเด็กเป็นหญิงบริการ ส่วนพ่อของเด็กเป็นพนักงานเรียกรถซึ่งทำงานอยู่คนเดียวกัน นางมาเล่าให้ฟังว่า “ แม่ของเด็กเป็นผู้หญิงบริการและติดยาบ้า บอกให้เลิกเพราะมันไม่ดี ถ้าจะกินให้กินเหล้าแม่ไม่ว่า แต่ตอนนี้ไม่รู้ว่าจะเลิกหรือยัง ยาบ้ามีราคาแพงเงินที่หามาได้จึงไม่พอจะเลี้ยงลูก และอาชีพหญิงบริการทำให้นอนดึกและตื่นสายเด็กจึงไม่ได้กินอาหารเป็นเวลา ไม่มีใครดูแล จึงนำลูกมาให้เลี้ยงได้สองปีแล้ว ”

เจตคติและความคิดเห็นต่อชีวิตครอบครัว

นางมากล่าวว่า “ ทุกวันนี้แม่ (สรรพนามแทนตัวเอง) และพ่ออ้ายลำบากมาก ดูพ่ออ้ายลีผอมจนเหลือแต่กระดูก หาเงินมาเลี้ยงลูกเลี้ยงหลานไม่เคยได้หยุดพักเลย หาของมาขายพอกินไปวัน ๆ แม่ก็ไม่รู้ว่าจะทำอย่างไรเรามันจน มีอะไรกินก็กินตามนั้น บางครั้งส่งสารหลานเวลาเขาเอาขนมมาขายก็ได้แต่มอง แม่ก็ไม่มีเงินให้ ต่อไปถ้าข้าวที่ได้จากการรับจ้างเกี่ยวข้าวมาหมดแล้วแม่ก็จะต้องขอพี่ชื่อน้องกิน จะทำอย่างไรได้ละ เลี้ยงลูกมาเมื่อก่อนยังไม่ลำบากขนาดนี้ ตอนนั้นยังหนุ่มยังแข็งแรงมีที่นาทำกินแต่ตอนนี้ที่นาก็ขายไปแล้วเพราะลูกขายไปเผลอเขาเลยต้องขายนาช่วยเหลือ ตอนนี้ก็เลยลำบากมากขึ้น ”

เจตคติและความคิดเห็นต่อเด็กที่เลี้ยงดู

นางมากล่าวว่า “ แม่ (สรรพนามแทนตัวเอง) ก็ไม่แน่ใจเหมือนกันว่าเด็กขายเบ๊งค์เป็นหลานจริง ๆ ของแม่หรือเปล่า เพราะแม่ของเด็กขายเบ๊งค์เป็นผู้หญิงหาเงินจะตั้งท้องกับลูกชายของแม่หรือเปล่าก็ไม่รู้ แต่เด็กขายเบ๊งค์เป็นเด็กที่ฉลาด รักปู่รักย่า ให้อะไรทำอะไรก็ง่ายกว่าหลานคนอื่นที่พ่อแม่

เขาเลี้ยง วันไหนได้ขนม แหนม หรือแคบหมูจากวัดมา ใครขอก็ไม่ให้ บอกว่าจะเอาไว้ให้ย่า เวลาสอนก็
 เชื้อพังดี ไม่เคยร้องเอาไหน เอานี้บอกว่าเราไม่มีเงินก็จะเชื่อ "

การดำเนินชีวิตประจำวันของผู้ปกครอง

ย่าตื่นประมาณ 6 โมง นึ่งข้าว ไปซื้อกับข้าวที่ตลาด บางวันก็ไม่ไป ทำอาหารเช้า กินข้าวเช้า
 ห่อข้าวให้ปู่และจัดปั่นโตให้เด็กไปโรงเรียน แต่งตัวให้เด็ก เด็กเดินไปโรงเรียนกันเอง ปู่ออกไปป่าเพื่อ
 ไปหาของป่า เช่น ไข่มัดแดง หน่อไม้ เห็ด ผักต่าง ๆ ย่าอยู่บ้านเฝ้าบ้าน ซักผ้า กวาดขยะ ดูโทรทัศน์
 ปู่จะกลับมาประมาณ 3-4 โมงเย็น ย่าจะนำของป่าที่หามาได้เอามาล้าง ห่อ แล้วนำไปขายตามหมู่บ้าน
 เพราะในหมู่บ้านไม่มีตลาดตอนเย็น บางวันก็นำไปขายในตอนเช้า ช่วงที่ไม่มีของป่าก็จะทำไร่ซูด
 ดินเพื่อเตรียมปลูกพริก มะเขือ ถั่ว ไร่ขาย ตอนเย็นก็ทำกับข้าว กินข้าวตอนเย็นประมาณ 6 โมงเย็น
 อาบน้ำให้เด็ก ดูโทรทัศน์ เข้านอนประมาณ 3 ทุ่ม

ข้อมูลเกี่ยวกับบิดามารดาของเด็ก

บิดาของเด็กอายุ 26 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 มารดาของเด็กอายุ 27 ปี จบ
 การศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 เช่นกัน อยู่กินด้วยกันโดยไม่ได้แต่งงานมาเป็นเวลา 6 ปี มีบุตรด้วย
 กัน 1 คน คือ เด็กชายเบ๊งค์ บิดาของเด็กประกอบอาชีพพนักงานเชียร์แขกให้เข้ารับบริการ ไม่ทราบ
 รายได้ มารดาของเด็กทำงานเป็นหญิงบริการอยู่ที่เดียวกันในกรุงเทพฯ ไม่ทราบรายได้ ตั้งแต่บิดา
 มารดาของเด็กออกจากบ้านไปครั้งสุดท้ายได้ 5 เดือน ยังไม่เคยส่งเงินมาให้เด็กเลย สาเหตุที่ไม่เลี้ยงดู
 เด็กเพราะอาชีพของบิดา มารดาเด็กต้องนอนดึกและตื่นสายมาก ทำให้ไม่มีเวลาเลี้ยงดูเด็กได้จึงนำ
 เด็กมาให้ปู่และย่าดูแล บิดา มารดาของเด็กมาเยี่ยมเยียนเด็กปีละ 1 ครั้งในช่วงสงกรานต์

กรณีศึกษาที่ 4

สภาพแวดล้อมและที่อยู่อาศัยของครอบครัวกรณีศึกษาที่ 4

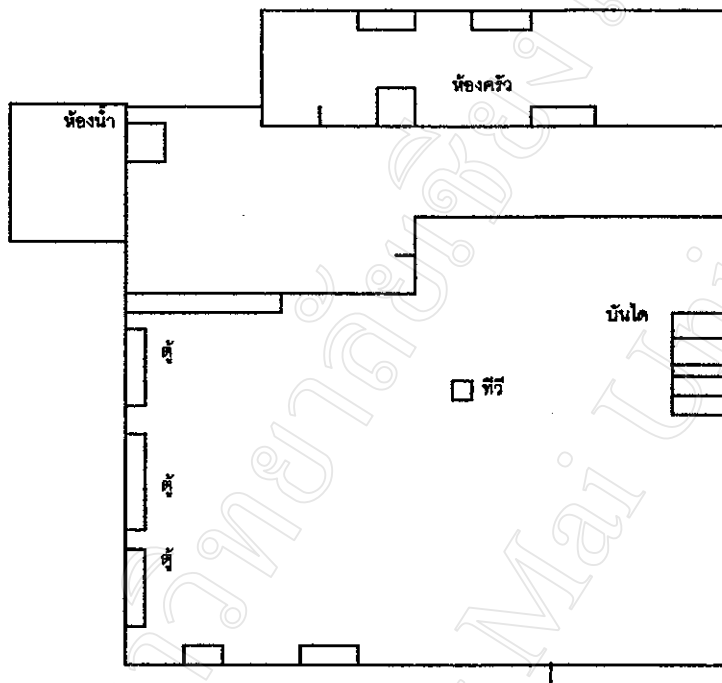
บริเวณที่อยู่อาศัยของครอบครัวกรณีศึกษาที่ 4 บริเวณบ้านกว้างขวาง ล้อมรั้วด้วยอิฐบุล็อก
 ทุกด้าน ประตูบ้านเป็นประตูเหล็กเลื่อนเปิดได้ บริเวณหน้าบ้านและโรงรถทึบด้วยซีเมนต์ มีบ้าน
 หลังหนึ่งเป็นบ้านของบิดา มารดาของเด็ก หน้าบ้านมีม้าหินอ่อนตั้งอยู่ 1 ชุด ซ้าง ๆ บ้านมีโถงน้ำ
 ขนาดใหญ่อยู่ 3 โถง ซ้าง ๆ บ้าน ด้านซ้ายมือมีถึงเก็บน้ำฝนขนาดใหญ่อีกหนึ่งถึง และมีบ่อน้ำอยู่ตรง

มูมซึ่งติดตั้งเครื่องสูบน้ำสำหรับใช้ในบ้าน หน้าบ้านมีก๊อกน้ำและราวตากผ้า ข้างรั้วมีต้นมะนาวอยู่ 1 ต้น ด้านหลังบ้านมีโรงสีข้าวขนาดเล็กที่ใช้ในครอบครัว และมีเล้าไก่อยู่ข้าง ๆ โรงสีข้าว ติดกับโรงสีข้าวเป็นยุ้งข้าว และโรงรถมีรถกระบะสีแดงอยู่ 1 คัน

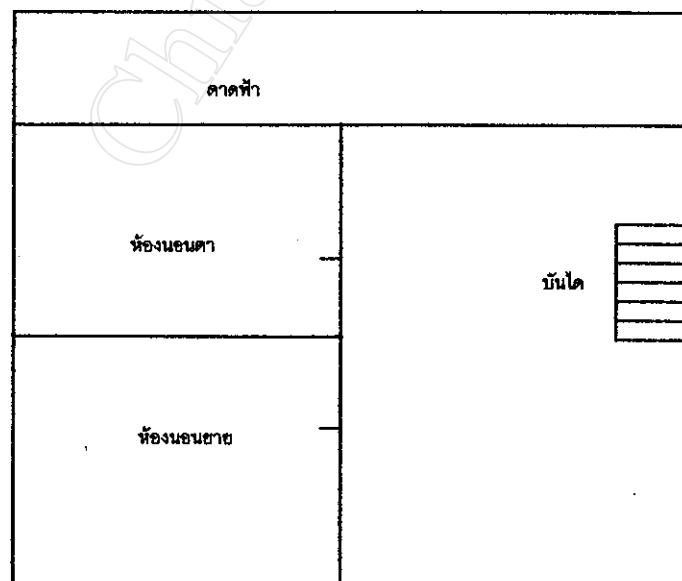
ตัวบ้านเป็นบ้าน 2 ชั้น ชั้นล่างสร้างด้วยปูน พื้นปูด้วยกระเบื้องปูพื้นสีน้ำเงิน ชั้นบนสร้างด้วยไม้ ประตูหน้าบ้านเป็นประตูเหล็กพับได้ ด้านซ้ายมือมีชั้นวางเสื้อผ้าเด็กแต่เก็บไม่ค่อยเรียบร้อย มีราวแขวนผ้าอีก 1 อันและแขวนเสื้อผ้าเด็กเช่นกัน ถัดไปเป็นตู้ใส่หมอนขนาดเล็ก 2 ตู้ และขนาดกลาง 1 ตู้ ติดผนังบ้านด้านในมีตู้ขนาดใหญ่อีก 1 หลัง มีทีวีสี 20 นิ้ว วางอยู่ตรงกลางห้อง ด้านซ้ายมือมีพัดลมติดเพดานอยู่ 1 อัน ด้านขวามีเครื่องทำน้ำเย็นและถังน้ำคว่ำอยู่ 1 เครื่อง ด้านขวาข้างในสุดมีบันไดขึ้นไปชั้นบน ข้าง ๆ บันไดมีประตูเข้าไปหลังบ้าน จะมีห้องน้ำอยู่ทางซ้ายมือ ในห้องน้ำมีโถ่งใส่น้ำขนาดกลางใส่น้ำสำหรับอาบและขนาดเล็กใส่น้ำสำหรับล้างส้วม พื้นห้องน้ำเทพื้นด้วยปูนและลื่น มีตะกร้าใส่สบู่และยาสีฟันแขวนอยู่ หน้าห้องน้ำมีเครื่องซักผ้าชนิดเปิดด้านบนอยู่ 1 เครื่อง ด้านขวามือมีไม้ไผ่ทำเป็นราวแขวนผ้ามีผ้าแขวนอยู่เต็มราวและมีตะกร้าใส่เสื้อผ้าที่ใส่แล้ววางอยู่ 2 ตะกร้า ด้านในสุดมีประตูเข้าไปห้องครัว ด้านซ้ายมือเป็นบริเวณซักล้าง บริเวณที่ทำครัวมีเตาแก๊สและชั้นวางของ 1 อัน และชั้นวางเครื่องเทศต่าง ๆ อีก 1 อัน และมีตู้กับข้าวอีก 1 ตู้ ด้านขวามือมีประตูออกด้านหลังบ้าน

ชั้นบนจะเป็นบริเวณโล่ง มีห้องนอนอยู่สองห้อง ห้องแรกเป็นห้องนอนของยายและเด็กทั้งสามคน ห้องที่สองที่ติดกับคาดฟ้าเป็นห้องนอนของตา ตรงมุมบันไดเก็บพื้นนอนวางซ้อนกันสูงประมาณ 1 เมตร มีประตูออกไปคาดฟ้า มีเสื่ออากาศที่ติดตั้งอยู่ ห้องนอนของยายและหลานเป็นเตียงขนาดใหญ่ มีผ้าห่มวางอยู่ ห้องนอนจะติดมุ้งลวด หน้าต่างปิดไว้มิดชิด

แผนผังที่ 5 แสดงลักษณะภายในที่อยู่อาศัย (ชั้นล่าง)

แผนผังที่ 6 แสดงลักษณะภายในที่อยู่อาศัย (ชั้นบน)

ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ปกครอง

ผู้ปกครองชื่อนายแสน อายุ 56 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 และนางปัน อายุ 58 ปี ไม่ได้เรียนหนังสือ มีความสัมพันธ์กับเด็ก เป็นตาและยายของเด็ก ประกอบอาชีพทำนา ขายข้าวได้ปีละประมาณ 20,000 บาท และมีรายได้พิเศษจากการให้เช่ารถ เดือนละประมาณ 10,000 บาท และรายได้จากเงินเดือนผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เดือนละประมาณ 1,000 บาท มีสมาชิกในครอบครัว ทั้งหมด 5 คน คือ นายแสน นางปัน เด็กชายชีพ เด็กชายชอลฟ์ ซึ่งเป็นฝาแฝดกันและเด็กหญิงหญิง อายุ 10 ปี ซึ่งเป็นพี่ของเด็กทั้งสองคนกำลังเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

บุคลิกภาพของผู้ปกครอง

นางปัน อายุ 58 ปี รูปร่างอ้วน ผิวสีคล้ำ ไร้ผมตัดสีดำ ร่างกายแข็งแรง แต่งกายด้วยเสื้อผ้าธรรมดาแต่สะอาด สวมเครื่องประดับ ทั้งสร้อยคอทองคำและแหวนทองคำ พูดคุยช้า ๆ ทำทางใจดี คุยสนุกและไม่เห็นต่อว่าหรือคำเด็กทั้งสองคนเลย

นายแสน อายุ 56 ปี รูปร่างสูงใหญ่แข็งแรง ผิวค่อนข้างขาว ผมสีดำ คุยสนุกหน้าตาขี้มยิ้ม แต่งกายสะอาด บุคลิกภาพดี สวมเครื่องประดับทั้งสร้อยคอทองคำและแหวนทองคำ ชอบสวมนาฬิกา

บุคลิกภาพของเด็ก

เด็กชายชอลฟ์ และเด็กชายชีพ อายุ 6 ปี 4 เดือน เด็กชายชอลฟ์น้ำหนัก 25 กิโลกรัม สูง 118.5 เซนติเมตร เด็กชายชีพ น้ำหนัก 26 กิโลกรัม สูง 117 เซนติเมตร ทั้งสองคนรูปร่างอ้วน ร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ ผิวคล้ำ หน้ากลม ร่าใหญ่ เด็กชายทั้งสองคนหน้าตาเหมือนกันมาก แต่เด็กชายชีพจะมีไฝเม็ดเล็ก ๆ ที่ข้างจมูก ทั้งสองคนจะแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่สะอาดแต่ไม่เหมือนกันเหมือนเด็กฝาแฝดทั่วไปที่ชอบแต่งตัวเหมือนกัน หน้าตาขี้มยิ้มแจ่มใส เด็กชายชอลฟ์ไม่ค่อยพูด

ค่าใช้จ่ายที่รับผิดชอบในครอบครัว

ค่าน้ำประปา	เดือนละ	100	บาท
ค่าไฟฟ้า	เดือนละ	140	บาท
ค่าสมาชิกสวัสดิการกลุ่มในหมู่บ้าน	ไม่แน่นอน		
ค่าอาหาร	ไม่แน่นอน		

ค่าขนมเด็ก เดือนละ 600 บาท
 อื่น ๆ เช่น ค่าน้ำมัน ค่าของใช้ต่าง ๆ ไม่แน่นอน

สาเหตุที่อบรมเลี้ยงดูเด็ก

เนื่องจากเด็กเป็นเด็กฝาแฝด มารดาของเด็กเลี้ยงทั้งสองคนไม่ไหว จึงนำเด็กชายชอลฟ์มาให้ตาและยายเลี้ยงดูมาตั้งแต่เกิด ส่วนเด็กชายซีฟ มารดาของเด็กจะเลี้ยงดูเด็กเองเมื่ออายุได้ประมาณ 4 ขวบ ก็นำมาให้ตาและยายเลี้ยงดู เพราะพ่อแม่ของเด็กต้องย้ายสถานที่ทำงานบ่อย จึงมีปัญหาเรื่องโรงเรียนของเด็ก เด็กต้องย้ายโรงเรียนบ่อย ๆ จึงนำเด็กมาให้ตาและยายเลี้ยงดูเพื่อมาเข้าโรงเรียน

เจตคติและความคิดเห็นต่อชีวิตครอบครัว

นางปิ่นกล่าวว่า “ พ่อแม่ของเด็กเอาแต่หาเงิน ยายนี่แหละที่เลี้ยงลูกให้ทั้งน้องหญิงและน้องซีฟและน้องชอลฟ์ น้องหญิงถึงจะโตขึ้นมาบ้างแต่ก็ไม่ได้ช่วยทำงานอะไรเลย เพราะทำอะไรไม่เป็น งานทุกอย่างในบ้านยายก็ต้องทำเองหมดทุกอย่าง ตาไม่ช่วยเลยวัน ๆ จะไปตามเรื่องตามราว ไปธุระบ้าง ไปเที่ยวบ้านเพื่อนบ้านในหมู่บ้านบ้าง บางวันก็ไปดูเขาชนไก่กลับประมาณ 1 ทุ่ม ยายอยู่บ้านคนเดียวก็เหงาเหมือนกัน ”

เจตคติและความคิดเห็นต่อเด็กที่เลี้ยงดู

นางปิ่นกล่าวว่า “ เด็กทั้งคู่เลี้ยงง่าย ไม่ค่อยเจ็บป่วยอะไร ถ้าไม่สบายก็ให้กินยาเล็กน้อยก็จะหายเพียงแต่ระวังช่วงที่อากาศเปลี่ยนใส่เสื้อผ้าให้เด็กก็ไม่ค่อยเป็นอะไร เด็กทั้งสองคนยังเด็กอยู่จึงชนถ้าโตแล้วคงจะดีขึ้น เด็กก็น่ารักเวลาไปที่ไหนจะมีแต่คนมาชมว่าเด็กทั้งสองคนน่ารัก แต่ก็เหนื่อยเหมือนกันที่ต้องเลี้ยงทีละคู่ ทำอะไรก็ต้องทำให้ทั้งสองคนแต่เด็กทั้งสองคนจะไม่ชอบอะไรที่เหมือนกัน เพราะถูกเลี้ยงมาคนละที่มาตั้งแต่เด็ก เช่นการแต่งกายจะแต่งตามใจชอบไม่เลียนแบบกันเหมือนเด็กฝาแฝดทั่วไป ”

การดำเนินชีวิตของผู้ปกครอง

นางปิ่น(ยาย)ตื่นตี 5 หนึ่งชั่วโมง ไปตลาดกลับมาทำอาหารของเด็กและของผู้ใหญ่ ปลูกให้เด็ก

ล้างหน้า ชงนมให้เด็กคนละ 1 ขวด แต่งตัวให้ ป้อนข้าวเด็กทั้งสองคน เมื่อเด็กจะกินนม ตาจะไปส่งเด็กไปโรงเรียนโดยรถจักรยานยนต์จึงกลับมากินข้าวเช้า ยายทำงานบ้านอยู่บ้านเฝ้าบ้านทั้งวัน จนกว่าโรงเรียนจะเลิกตาไปรับเด็ก ถ้าวันไหนที่มีธุระจะให้เด็กข้างบ้านที่เป็นญาติกันไปรับกลับ ส่วนตาของเด็กไม่ค่อยอยู่บ้านเพราะเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และเป็นอาสาสมัครต่าง ๆ เช่น เป็นหน่วยป้องกันรักษาป่า จึงต้องไปอบรม ไปทำธุระและทำงานอยู่เสมอ ๆ บางวันไปดูไก่ชนที่ป้อนไก่หลังบ้านทุกวัน พุธ หลังจากที่เด็กกลับจากโรงเรียนแล้วเล่นกันในบริเวณบ้าน บางวันก็ไปเล่นบ้านเพื่อน ยายหาซื้ออาหารมาทำอาหารเย็นให้เด็กและผู้ใหญ่ นำอาหารมาป้อนในขณะที่เด็กกำลังเล่นอยู่ ยายก็ป้อนอาหารไปจนเด็กอิ่ม และอาบน้ำให้เด็ก เด็กจะแต่งตัวเอง ยายและตารับประกันอาหารเย็น ดูโทรทัศน์เข้านอนประมาณ 2 ทุ่ม ชงนมให้เด็กดื่มก่อนนอนทุกคืน

ข้อมูลเกี่ยวกับบิดามารดาของเด็ก

บิดาของเด็กอายุ 40 ปี จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 มารดาของเด็กอายุ 30 ปี แต่งงานและอยู่ด้วยกันมาเป็นเวลา 14 ปี มีบุตรด้วยกัน 3 คน คือ เด็กชายชีพ เด็กชายชอลัพ และเด็กหญิงหญิง บิดาของเด็กทำงานบริษัทติดตั้งเสาไฟฟ้า ได้เงินเดือนเดือนละสองหมื่นกว่าบาท ส่วนมารดาของเด็กทำอาหารให้คนงานในบริษัทเดียวกัน ได้ค่าจ้างเดือนละ 3,000 บาท สาเหตุที่ไม่ได้เลี้ยงดูเด็กเพราะที่พักอาศัยเป็นที่พักชั่วคราว และต้องย้ายที่อยู่บ่อย ๆ ถ้าเด็กอยู่ด้วยก็จะไม่ได้เข้าโรงเรียน จึงนำเด็กมาให้ตาและยายดูแล ทั้งบิดาและมารดาของเด็กจะกลับมาเยี่ยมเยียนเด็กปีละประมาณ 2-3 ครั้ง ในช่วงที่พักงานเพื่อย้ายที่ทำงานใหม่ หรือต้องมารับคนงานไปทำงานด้วย เวลาที่มาเยี่ยมเยียนเด็กจึงไม่แน่นอน

กรณีศึกษาที่ 5

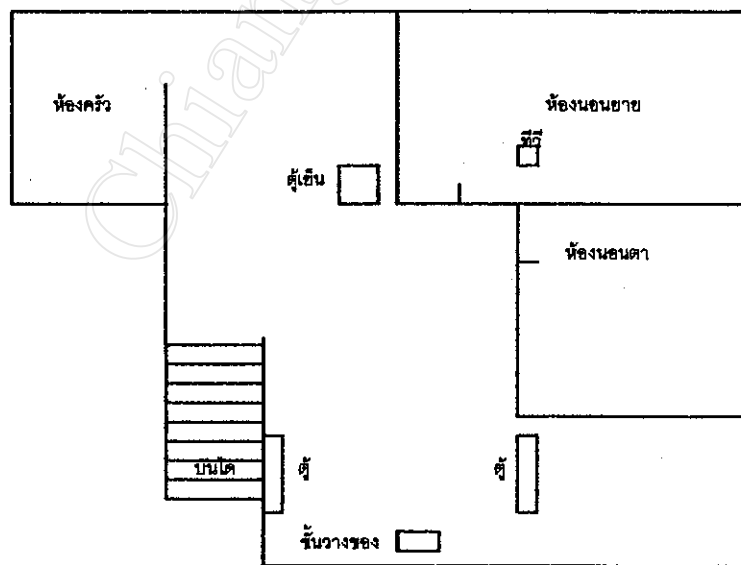
สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยของครอบครัวกรณีศึกษาที่ 5

สิ่งแวดล้อมที่อยู่อาศัยของครอบครัวกรณีศึกษาที่ 5 เป็นบ้านไม้ชั้นเดียวยกพื้นสูง รั้วด้านหน้าและด้านข้างล้อมด้วยบล็อกรูปสี่เหลี่ยมด้านล้อมด้วยไม้ไผ่ ด้านหน้ามีประตูทำด้วยอลูมิเนียม เลื่อนเปิดได้ บริเวณหน้าบ้านเป็นลานโล่งมีฝุ่น ด้านซ้ายมือเป็นส่วนครัวมีแท้งค์น้ำตั้งคู่กันอยู่ข้างบ้าน ถัดไปเป็นห้องน้ำ ทางด้านหลังเป็นส่วนครัว มีเล้าไก่ และยุ้งข้าว ข้าง ๆ ยุ้งข้าวมีต้นฝรั่งอยู่ 1 ต้น ข้าง ๆ รั้วบริเวณหน้าบ้านจะปลูกชะอมไว้ ได้ทุนบ้านมีแคร่สำหรับนั่งเล่น มีเสื่อปูไว้ มีของเล่นของเด็ก

วางอยู่เช่น ตึกตาทะมาตัวใหญ่ ลูกบอล ลูกข้าง แบบผี ก กระเป๋าของเด็กที่กลับจากโรงเรียนมาวางไว้ข้าง ๆ แคร่จะมีรถไถนาแบบเดินตามและล้อพวงสำหรับใช้บรรทุกของจอดอยู่ มีรั้วล้อมทำเป็นโรงรถข้างบนจะมีไม้พาดไปมาและผูกตะกร้ารังไข่ติดไว้

ตัวบ้านเป็นบ้านไม้ชั้นเดียวยกพื้นสูงมีบันไดซึ่งไม่มีราวกัน พื้นบ้านค่อนข้างสะอาด แบ่งเป็น 3 ส่วนคือ บริเวณห้องโถง ห้องนอน และห้องครัว บริเวณห้องโถงจะโล่ง ข้าง ๆ จะมีตู้เก็บของซึ่งกระจกแตกไปครึ่งบาน ใส่เสื้อผ้าเก่า ๆ พับไว้ หลังตู้วางตะกร้าใส่ของจุจิก ข้างผนังอีกด้านหนึ่งมีชั้นวางของที่ทำได้ด้วยไม้เป็นที่วางกระดิกน้ำร้อน ชั้นล่างวางของเล่นและหนังสือเก่าใกล้ ๆ กันมีตู้ใส่ของวางกันไว้ไม่ให้เห็นด้านหลังซึ่งมีไม้และของเก็บใส่กล่องวางไว้ หน้าห้องนอนมีตู้เย็นสีแดงตั้งอยู่ มีห้องนอน 2 ห้อง ห้องหนึ่งปิดไว้ อีกห้องหนึ่งเป็นห้องนอนของยายและหลานทั้งสามคน มีเตียงขนาด 6 ฟุต แต่บริเวณที่นอนไม่เรียบร้อย มีทีวีสีขนาด 14 นิ้ว ตั้งอยู่ข้าง ๆ เตียง ตรงข้ามกับเตียงมีราวแขวนผ้าผืนใหญ่ทำด้วยไม้ไม่ได้ราวแขวนผ้ามีตะกร้าใส่เสื้อผ้าของเด็กวางอยู่ 2 ใบ ส่วนที่เป็นบริเวณห้องครัวเป็นชานบ้านซึ่งไม่มีราวกัน มีเตาแก๊สและชั้นวางของเครื่องครัวต่าง ๆ เช่น มีด ครก เขียง และ มีดกับข้าววางอยู่ 1 หลัง

แผนผังที่ 7 แสดงลักษณะภายในที่อยู่อาศัย

ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ปกครอง

ผู้ปกครองชื่อ นางบุญตา อายุ 45 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ประกอบอาชีพทำนา แต่ไม่ได้มีรายได้จากการขายข้าวเพราะทำแต่พอกินเท่านั้น และทำไร่อีกเล็กน้อยจึงไม่มีรายได้พิเศษ มีความสัมพันธ์กับเด็กคือเป็นยายของเด็ก มีสมาชิกในครอบครัวทั้งหมด 4 คน คือ เด็กชายมาย เด็กหญิงยิ้ม และเด็กหญิงยุ้ย และนางบุญตา

บุคลิกภาพของผู้ปกครอง

นางบุญตาอายุ 45 ปี มีรูปร่างเล็ก ผิวขาว สูงประมาณ 155 เซนติเมตร หน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส ไว้ผมตัดสีดำ คุยเก่งพูดเบา ๆ แต่ชัดเจน ท่าทางคล่องแคล่ว แต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่เรียบ ๆ แต่สะอาด

บุคลิกภาพของเด็ก

เด็กชายมาย อายุ 4 ปี 6 เดือน น้ำหนัก 15 กิโลกรัม สูง 96.5 เซนติเมตร เป็นเด็กที่ตัวเล็กไม่ชอบอยู่นิ่ง เวลาจะไปหยิบของเล่นจะไม่เดินแต่วิ่ง หน้าตายิ้มแย้ม คุยเก่ง ชอบแหย่ และแกล้งพี่ ๆ ผีหนังและผมหงูกลัว นิยายก่อนข้างเอาแต่ใจตนเอง ความสนใจเรียนหรือทำกิจกรรมมีน้อย

เด็กหญิงยิ้ม อายุ 4 ปี 10 เดือน น้ำหนัก 16.5 กิโลกรัม สูง 102.5 เซนติเมตร พูดจาจะฉานเสียงดัง คุยเก่ง หน้าตายิ้มแย้ม อารมณ์ดี แต่งกายสะอาด เวลาเล่นจะยอมให้น้องไม่โกรธง่าย บางครั้งฟ้องยายบ้างแต่ก็ไม่โกรธ ชอบเล่นตุ๊กตา ตั้งใจทำงานที่ครูสั่ง เวลาเล่นของเล่นจะเก็บของเล่นเป็นระเบียบเรียบร้อย

ค่าใช้จ่ายที่รับผิดชอบในครอบครัว

ค่าน้ำประปา	เดือนละ 100	บาท
ค่าไฟฟ้า	เดือนละ 80	บาท
ค่าสมาชิกสวัสดิการในหมู่บ้าน	ไม่แน่นอน	
ค่าอาหาร	ไม่แน่นอน	
ค่าขนมเด็ก	เดือนละ 300	บาท

สาเหตุที่ขอบรมเลี้ยงดูเด็ก

บิดาและมารดาของเด็กทั้งสามคนไปทำงานเป็นยามรักษาความปลอดภัยที่กรุงเทพฯ และเป็นแม่บ้านอยู่ที่เดียวกัน จึงนำเด็กมาให้ยายเลี้ยงดู ได้ประมาณ 2 ปีแล้ว

เจตคติและความคิดเห็นต่อชีวิตครอบครัว

นางบุญตากกล่าวว่า " อยู่ที่บ้านพ่อแม่ของเด็กก็ไม่มีรายได้อะไร ทำนาได้ปีละ 1 ครั้ง เงินที่ขายข้าวได้ก็ไม่พอใช้ทั้งปี ไปทำงานแบบนี้จะดีกว่าเพราะมีรายได้ทุกเดือน ถ้าเราประหยัดเก็บออมไปก็พออยู่พอกินต้องอดทนเอาอีกหน่อยคงจะดีขึ้น "

เจตคติและความคิดเห็นต่อเด็กที่เลี้ยงดู

นางบุญตากกล่าวว่า " เลี้ยงเด็กถึง 3 คน และยังเล็กอยู่ก็เหนื่อยพอสมควร เห็นใจลูกที่ต้องทำงานที่โน่นถ้านำเด็กไปอยู่ด้วยเด็กก็คงลำบากก็ต้องช่วยเลี้ยงดู ถ้าโตขึ้นคงจะดีขึ้น เด็กขายมายังเล็กอยู่ก็เลยขน ขอบแก้มสีชมพูส่วนที่ ๆ ไม่ค่อยขัดใจเพราะกลัวว่าเด็กจะไม่ยอมไปโรงเรียน เด็กหญิงยิ้มเป็นเด็กที่เก่งกว่าพี่ สอนง่าย จำเก่งและไม่ดื้อมากเพราะเป็นผู้หญิงจะรักน้องน้องจะเอาอะไรก็จะยอมให้ ไม่ตีน้อง เด็กทั้งสามคนรักใคร่กันดี "

การดำเนินชีวิตประจำวันของผู้ปกครอง

นางบุญตาทายายของเด็ก ตื่นนอนประมาณ 5.30 นาฬิกา นึ่งข้าวและไปตลาด กลับมาทำอาหารให้เด็ก เมื่อเด็กตื่นนอนมาจะแปรงฟันและล้างหน้า เปิดทีวีให้เด็กดู นำอาหารมาป้อนเด็กในห้องนอนพร้อมกับดูทีวีไปด้วย เมื่อเด็กอิ่มยายจึงกินข้าว จัดปิ่นโตให้เด็ก แต่งตัวให้เด็กและขนมให้เด็กดื่มก่อนไปโรงเรียนทุกวัน ส่งเด็กไปโรงเรียนโดยรถจักรยานยนต์ ในตอนกลางวันถ้าเป็นช่วงฤดูทำนาจะไปทำงานที่ทุ่งนา เมื่อเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จ กลางวันไปเก็บถั่วดำที่ไร่ บางวันอยู่บ้านทำงานบ้าน ซักผ้า และช่วยญาติที่อยู่บ้านตรงข้ามกันเลี้ยงเด็ก เมื่อโรงเรียนเลิกไปรับเด็กที่โรงเรียนกลับมาให้เล่นอยู่ที่บ้าน ทำอาหารเย็นให้เด็กและตัวเอง อาบน้ำให้เด็ก กินอาหารเย็นประมาณ 6 โมงเย็น เข้านอนดูทีวีกับเด็ก ๆ จนกว่าจะหลับไป

ข้อมูลเกี่ยวกับบิดามารดาของเด็ก

บิดาของเด็กชายมาย อายุ 35 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 มารดาของเด็กอายุ 27 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 แต่งงานอยู่กินด้วยกันมาเป็นเวลา 6 ปี มีบุตรด้วยกัน 1 คน บิดาของเด็กทำงานเป็นยามรักษาความปลอดภัยที่สถาบันวิจัยกระทรวงสาธารณสุข ได้เงินเดือนละ 7,000 บาท มารดาของเด็กทำงานเป็นแม่บ้านอยู่ที่เดียวกันได้เงินเดือน เดือนละ 5,000 บาท และส่งเงินมาให้ยายเพื่อเลี้ยงดูเด็กชายมาย เดือนละ 1,500 บาท และจะมาเยี่ยมเยียนเด็กปีละ 2-3 ครั้ง

บิดาของเด็กหญิงยิ้ม อายุ 34 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 มารดาของเด็กอายุ 29 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 แต่งงานและอยู่กินกันมาได้ 9 ปี มีบุตรด้วยกัน 2 คน คือ เด็กหญิงยุ้ย และเด็กหญิงยิ้ม บิดาของเด็กทำงานเป็นยามรักษาความปลอดภัยอยู่ที่สถาบันวิจัยกระทรวงสาธารณสุข ได้เงินเดือนเดือนละ 7,000 บาท มารดาของเด็กทำงานเป็นพนักงานขายของในห้างสรรพสินค้าในกรุงเทพฯ ได้เงินเดือนเดือนละ 6,400 บาท และส่งเงินมาให้ยายเพื่อเลี้ยงดูเด็กทั้งสองคน เดือนละ 3,000 บาท และจะผลัดเปลี่ยนกันมาเยี่ยมเยียนเด็กปีละ 2-3 ครั้ง

กรณีศึกษาที่ 6

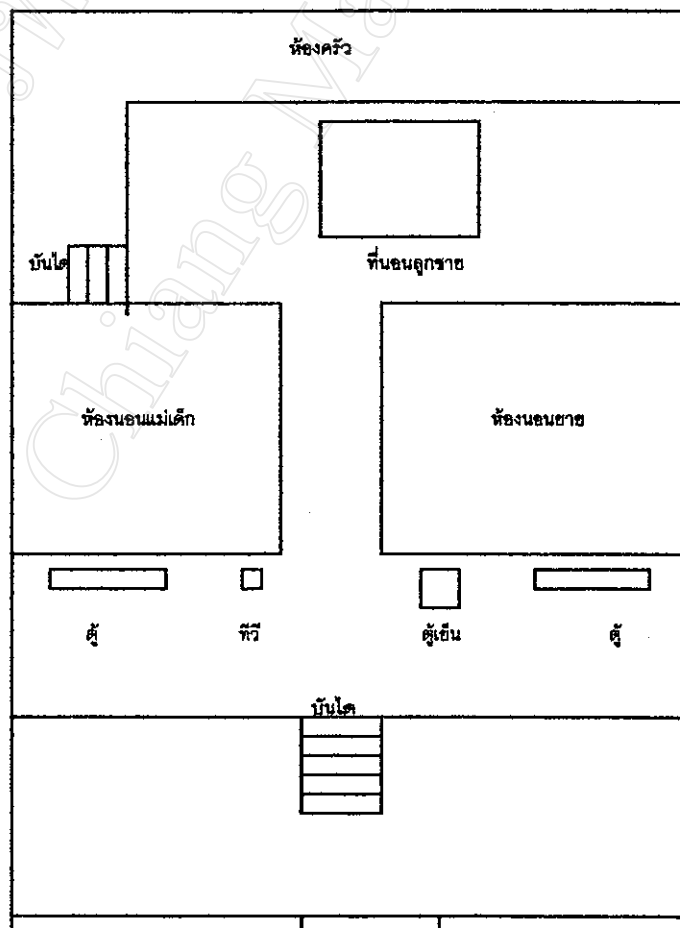
สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยของกรณีศึกษาที่ 6

สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยของครอบครัวกรณีศึกษาที่ 6 เป็นบ้านไม้ชั้นเดียวยกพื้นสูง ประมาณ 1 เมตร รั้วบ้านด้านหน้าล้อมด้วยบล็อกด้านข้างและด้านหลังล้อมด้วยไม้ไผ่ ประตูบ้านมี 2 ประตู ทั้งประตูเล็กและประตูใหญ่ ข้าง ๆ บ้านมีกองหินและกองทรายและบล็อกวางอยู่ ซึ่งผู้ปกครองจะทำห้องครัวใหม่ มีอยู่ข้างหลังเล็ก ๆ ได้ถมเก็บพื้นไว้ มีเพิงต่อจากยุ้งข้าวเก็บรถไถนาแบบเดินตาม 1 คัน หลังยุ้งข้าวเป็นห้องน้ำสร้างด้วยบล็อกหลังคามุงสังกะสี เป็นห้องเล็ก ๆ และมีค พื้นลาดด้วยซีเมนต์มีโถ่งน้ำและขันน้ำสบูและแชมพูสระผม วางอยู่บนชั้นที่แขวนอยู่ข้างผนัง รั้วด้านหลังปลูกตำลึง หลังบ้านมีต้นมะขามที่ร่มรื่นมีแคร่สำหรับนั่งเล่น ใกล้เคียง ๆ กับตัวบ้านกำลังสร้างห้องครัวที่แยกมาจากตัวบ้าน ข้าง ๆ บ้านมีบ่อน้ำที่ติดตั้งปั้มน้ำมาใช้ในบ้าน ข้างรั้วมีห้องน้ำเก่าที่ปิดไว้ ข้าง ๆ ตัวบ้านมีถังค น้ำและโถ่งน้ำขนาดใหญ่สำหรับเก็บน้ำฝน ติดกันมีเพิงที่ต่อกับตัวบ้านเป็นที่ตัดผม มีม้านั่งหมุนได้ที่ ทำจากไม้และมีกระจกตั้งอยู่ มีเปลผูกไว้กับเสาทั้งสองของเพิง

ตัวบ้านเป็นบ้านไม้ค่อนข้างเก่า หลังคามุงกระเบื้องในบ้านแบ่งเป็น 3 ส่วน คือส่วนหน้าบ้าน จะเทพื้นด้วยซีเมนต์ไม่ยกพื้นจะเป็นบริเวณโถง ๆ มีตุ้ยก ๆ วางอยู่ข้างฝาหลังตุ้มีตะกร้าใส่อุปกรณ์ทำ

ผมอยู่ 3 ตะกร้า มีน้ำยาดัดผมและผ้าพับไว้ แต่มีไม่มาก ส่วนที่ 2 สูงจากพื้นประมาณ 1 เมตร เป็นบริเวณที่ใช้นั่งดูทีวี พื้นปูด้วยไม้ปูเสื่อน้ำมัน มีทีวีสีขนาด 14 นิ้ววางอยู่บนชั้นวางมีทีวี ข้าง ๆ มีตู้เสื้อผ้า และมีตู้กระจกสำหรับแต่งตัว 1 ตู้ อีกด้านหนึ่งมีตู้เย็นตั้งอยู่และมีตู้เก็บผ้าห่มและหมอน ตรงกลางเป็นทางเดินไปหลังบ้าน สองข้างเป็นห้องนอนของยาย ตา และหลาน อีกห้องหนึ่งเป็นห้องนอนของแม่ของเด็กซึ่งปิดไว้ ห้องนอนของตาและยายมีเตียงตั้งอยู่และมีมุ้งกางไว้และมีผ้าห่มพับไว้ในมุ้ง ด้านหลังเป็นพื้นนอนของลุงของเด็กมีเตียงนอนและมีมุ้งกางอยู่ จะปิดหน้าต่างไว้ มีตะกร้าใส่เสื้อผ้า 2 ตะกร้า ด้านซ้ายมือมีประตูเล็ก ๆ ลงไปหลังบ้าน ซึ่งล้อมด้วยบล็อกสูงประมาณ 1.5 เมตร เทพื้นด้วยซีเมนต์ มีตู้กับข้าว 1 หลัง และมีเตาแก๊ส และชั้นวางของอุปกรณ์เครื่องครัวต่าง ๆ

แผนผังที่ 8 แสดงลักษณะภายในที่อยู่อาศัย

ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ปกครองของเด็ก

ผู้ปกครองชื่อนายบุญ อายุ 57 ปี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และนางสมพร อายุ 51 ปี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีความสัมพันธ์กับเด็กคือเป็นตาและยายของเด็ก ประกอบอาชีพทำนาและทำไร่ เล็ก ๆ น้อย เช่นปลูกหอม มีรายได้จากการขายข้าวปีละประมาณ 10,000 บาท ในช่วงที่ว่างจากการทำนา ตาของเด็กทำงานก่อสร้าง มีงานทำเป็นบางครั้งไม่แน่นอน ยายของเด็กมีอาชีพเสริมคือเป็นช่างทำผมจะทำผมทรงแม่บ้าน ง่าย ๆ มีรายได้เล็กน้อย มีสมาชิกในครอบครัว 4 คน ตา ยาย เด็กหญิงปุย และลูกชายอีกคนหนึ่งเคยประสบอุบัติเหตุเมื่อ 3 ปีก่อน แต่ยังมีอาการของโรคประสาทอยู่

บุคลิกภาพของผู้ปกครอง

นายบุญ อายุ 57 ปี ตัวเล็ก ผิวขาว สูงประมาณ 155 เซนติเมตร ร่างกายแข็งแรง ทำงานคล่องแคล่ว ซื่อสัตย์สุจริตได้คล่องแคล่ว สามารถทำงานที่ต้องขึ้นที่สูง ๆ ได้ แต่งกายด้วยเสื้อผ้าธรรมดาแต่สะอาด พูดเก่งการพูดจามีหลักการ พูดเสียงดัง แต่ทำทางใจดี

นางสมพรอายุ 51 ปี ตัวเล็กผิวคล้ำ สูงประมาณ 155 เซนติเมตร รูปร่างค่อนข้างอ้วน ไว้ผมดัดสีด้า พูดคุยเบา ๆ พูดช้า ๆ พูดไปยิ้มไป ทำทางเป็นมิตร ดูใจดี ร่างกายแข็งแรงทำงานได้คล่องแคล่ว แต่งกายด้วยเสื้อผ้าสะอาดแต่ธรรมดา

บุคลิกภาพของเด็ก

เด็กหญิงปุย อายุ 5ปี 1 เดือน น้ำหนัก 15 กิโลกรัม สูง 94 เซนติเมตร น้ำหนักและส่วนสูงอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน ผิวคล้ำ รูปร่างอ้วน หน้ากลม ร่างกายแข็งแรงเป็นเด็กที่พูดเก่ง พูดเสียงดัง แต่งกายสะอาดพอสมควร หน้าตาและมือ เท้าจะไม่ค่อยสะอาด ผิวแก้มมีรอยแตก เป็นเกล็ดสีด้า

ค่าใช้จ่ายที่รับผิดชอบในครอบครัว

ค่าน้ำประปา	เดือนละ 40	บาท
ค่าไฟฟ้า	เดือนละ 120	บาท
ค่าสมาชิกสวัสดิการในหมู่บ้าน	ไม่แน่นอน	
ค่าอาหารเด็กและผู้ใหญ่	ไม่แน่นอน	

ค่าขนมเด็ก

เดือนละ

100

บาท

อื่น ๆ

ไม่แน่นอน

สาเหตุที่อบรมเลี้ยงดูเด็ก

เมื่อเด็กแรกเกิดแม่ของเด็กเลี้ยงลูกไม่เป็นจึงต้องคอยช่วยเหลือเลี้ยงดู ต่อมาเมื่อพ่อแม่ของเด็กต้องไปทำงานที่จังหวัดเชียงใหม่จึงให้ตาและยายเลี้ยงดูเด็ก แต่ปัจจุบันพ่อแม่ของเด็กได้แยกทางกัน มารดาของเด็กไปทำงานที่จังหวัดเชียงใหม่ ตาและยายจึงต้องเลี้ยงดูเด็กหญิงต่อไป

เจตคติและความคิดเห็นต่อชีวิตครอบครัว

นางสมพรกล่าวว่า “ รู้สึกเหนื่อยมากที่จะต้องมาเลี้ยงดูคนป่วยซึ่งถึงแม้ว่าอาการป่วยทางร่างกายจะหายแล้วแต่อาการป่วยทางประสาทจะทำให้เป็นคนที่ไม่ค่อยรู้เรื่องและไม่ยอมฟังเหตุผลของใคร พ่อกับแม่ก็ต้องยอมทนไม่พูดไม่ว่าเพราะกลัวจะมีเรื่องกัน ถ้าฟังเด็กหญิงป่วยไม่ทำให้เหนื่อยหรือเหนื่อยง่ายไม่ค่อยเจ็บป่วย แต่ลูกคนโตนี้ไม่รู้ว่าจะหายหรือจะดีขึ้นหรือเปล่า พ่อเขาก็แก่มาแล้วทำงานหนักก็ไม่ค่อยได้แล้ว ทุกวันนี้ก็ต้องใช้จ่ายอย่างประหยัดเพราะแม่ของเด็กก็ไม่ส่งเงินมาให้อีกเลย ”

เจตคติและความคิดเห็นต่อเด็กที่เลี้ยงดู

นางสมพรกล่าวว่า “ เด็กหญิงป่วย เป็นเด็กที่น่ารัก พูดเก่ง พูดเสียงดัง ชอบร้องรำทำเพลง อารมณ์ดี สอนง่าย ความจำดี แต่เป็นเด็กที่เอาแต่ใจตนเอง ถ้าไม่ได้ดังใจจะร้องไห้ สุขภาพแข็งแรงดี เื่อง่ายไม่ค่อยเป็นอะไรจะเจ็บป่วยตามฤดูกาลที่เปลี่ยนอากาศเท่านั้น ถ้าดูแลและระวังสุขภาพให้ดีก็จะเป็นอะไร ทุกวันนี้ถ้าไม่มีเด็กยายและตาก็คงจะเหงา ”

การดำเนินชีวิตประจำวันของผู้ปกครอง

นางสมพร (ยาย) จะตื่น 6 โมง เข้ามานั่งข้าวและไปตลาด กลับมาทำอาหารเช้า เด็กตื่นนอนล้างหน้าให้และแต่งตัวให้เด็ก ป้อนข้าวเด็ก จัดปิ่นโตให้เด็ก ผู้ปกครองรับประทานอาหารเช้าและไปส่งเด็กที่โรงเรียนโดยรถจักรยานยนต์ กลับมาจะไปเกี่ยวข้าวที่ทุ่งนา ช่วงที่ทำนาเสร็จแล้วก็จะปลูกหอม

กระเทียม บางวันไปรับจ้าง เมื่อถึงเวลาโรงเรียนเลิกยายก็จะกลับมารับหลานและพาไปที่ทุ่งนาด้วย เพราะไม่มีใครอยู่บ้าน จนกว่าจะเลิกงานเด็กจึงได้กลับบ้าน ถ้าเป็นวันเสาร์ หรืออาทิตย์จะพาเด็กไปที่ทุ่งนาด้วยเพราะไม่มีใครดูแล เด็กก็จะไปเล่นในร่มที่ผู้ปกครองทำไว้ให้ กลับมาบ้านยายจะทำอาหารเย็นทั้งของเด็กและของผู้ใหญ่ ต้มน้ำและอาบน้ำให้เด็ก กินข้าวเย็นเวลาประมาณ 6 โมงเย็น ดูโทรทัศน์ และชวนให้เด็กดื่มนมก่อนนอนวันละ 1 ขวด เข้านอนประมาณ สองทุ่มครึ่ง

ข้อมูลเกี่ยวกับบิดามารดาของเด็ก

บิดาของเด็กอายุ 28 ปี จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 มารดาของเด็ก อายุ 23 ปี จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 แต่งงานอยู่กินด้วยกันมา 6 ปี และหย่าร้างกัน มีบุตรด้วยกัน 1 คน คือ เด็กหญิง น้อย บิดาของเด็กประกอบอาชีพพนักงานบริการของโรงแรมที่จังหวัดเชียงใหม่ รายได้ไม่ทราบ มารดาของเด็กประกอบอาชีพดูแลผู้สูงอายุ ที่จังหวัดเชียงใหม่ ไม่ทราบรายได้ ก่อนการหย่าร้าง บิดามารดาของเด็กส่งเงินมาให้ตาและยายเพื่อเลี้ยงดูเด็ก เดือนละ 1,200 บาท ภายหลังการหย่าร้าง ทั้งบิดาและมารดาของเด็กไม่ให้ความช่วยเหลือด้านการเงินแก่ยายและตาอีก บิดาของเด็กมาเยี่ยมเยียนเด็กปีละ 1 ครั้ง ส่วนมารดาของเด็กมาเยี่ยมเยียนเด็กปีละประมาณ 3 ครั้ง ปัจจุบันทั้งบิดาและมารดาของเด็กยังไม่สมรสใหม่

เพื่อให้เกิดความเข้าใจมองเห็นภาพที่ชัดเจนของกรณีศึกษาทั้ง 6 กรณี จึงนำข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญเกี่ยวกับผู้ปกครองกรณีศึกษามาสรุปรูปในรูปของตาราง เพื่อประกอบในการวิเคราะห์ส่วนประกอบ รูปแบบโครงสร้าง ตลอดจนปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กระหว่างข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้

ตารางที่ 1 ตารางสรุปส่วนประกอบข้อมูลพื้นฐานของครอบครัวกรณีศึกษา

ส่วนประกอบ ข้อมูลพื้นฐาน	กรณีศึกษา					
	1	2	3	4	5	6
ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ปกครอง						
ชื่อผู้ปกครอง	สาย / สี	มี	ย้าย/ มา	แสน / บิน	บุญตา	บุรณ์/สมพร
อายุ	62 / 62	66	62/ 62	56 / 58	45	57 / 55
การศึกษา	วัด/ ไม่เรียน	ไม่เรียน	วัด/ไม่เรียน	ป.4 / ไม่เรียน	ป.4	ป.4 / ป.4
อาชีพ	ทำนา,ขายของ	รับจ้าง	หาของป่า	ทำนา ให้เช่ารถ	ทำนา	ทำนา รับจ้าง
รายได้ต่อปี	20,000	5,000	ไม่แน่นอน	100,000	-	10,000
จำนวนสมาชิกในครอบครัว	6	3	5	5	4	4
ค่าใช้จ่ายเฉพาะเด็ก(นม)	150บาท/เดือน	60บาท/เดือน	-	600/ เดือน	300/เดือน	100/เดือน
ระยะเวลาที่อบรมเลี้ยงดูเด็ก	2 ปี	5 ปี	2 ปี	5ปี / 2 ปี	2ปี	5 ปี
บุคคลที่มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดู	-	ลูกชาย	-	-	-	-
ความสัมพันธ์กับเด็ก	ปู่ / ย่า	ยาย	ปู่ / ย่า	ตา / ยาย	ยาย	ตา / ยาย
สาเหตุที่ทำให้การเลี้ยงดูเด็ก	พ่อแม่ทำงาน	พ่อแม่หนีไป	พ่อแม่ทำงาน	พ่อแม่ทำงาน	พ่อแม่ทำงาน	พ่อแม่หย่าร้าง
ข้อมูลเกี่ยวกับบิดามารดา					(ยี่ม) (มาย)	
การศึกษาของบิดา	ป.6	-	ป.6	ม. 6	ป.6 ป.6	ม.6
อายุของบิดา	29	-	26	40	34 35	28
อาชีพของบิดา	รับจ้าง	-	บริการ	รับจ้าง	ร.ป.ภ.	บริการ
รายได้ของบิดาต่อเดือน	6,000	-	ไม่ทราบ	25,000	7,000	ไม่ทราบ
การศึกษาของมารดา	ป.6	ป.4	ป.6	ป. 6	ป.6 ม.3	ม.3
อายุของมารดา	30	28	27	30	27 23	23
อาชีพของมารดา	รับจ้าง	-	หญิงบริการ	รับจ้าง	รับจ้าง	ดูแลผู้สูงอายุ
รายได้ของมารดา (ต่อเดือน)	5,000	-	ไม่ทราบ	3,000	6400 5000	ไม่ทราบ
สถานภาพการสมรส	อยู่ด้วยกัน	หย่าร้าง	อยู่ด้วยกัน	อยู่ด้วยกัน	อยู่ด้วยกัน	หย่าร้าง
ระยะเวลาในการสมรส	9 ปี	3 เดือน	6 ปี	14 ปี	9 ปี 6 ปี	5 ปี
สาเหตุที่ไม่ได้เลี้ยงดูเด็ก	ไปทำงาน	ไม่รับผิดชอบ	ไปทำงาน	ไปทำงาน	ไปทำงาน	หย่า/ ไปทำงาน
การให้ความช่วยเหลือสนับสนุน	1,000ต่อเดือน	-	-	5,000ต่อเดือน	1500 3000	-
การมาเยี่ยมเยียนเด็ก	1 ครั้ง/ปี	-	1 ครั้ง/ ปี	3-4 ครั้ง / ปี	2 ครั้ง / ปี	2 ครั้ง / ปี
ที่อยู่และสถานที่ทำงาน	กรุงเทพฯ โรงงานผ้า	-	กรุงเทพฯ	ไม่แน่นอน	กรุงเทพฯ	เชียงใหม่

ตารางที่ 1 ตารางสรุปส่วนประกอบข้อมูลพื้นฐานของกรณีศึกษา (ต่อ)

ส่วนประกอบ ข้อมูลพื้นฐาน	กรณีศึกษา					
	1	2	3	4	5	6
ข้อมูลเกี่ยวกับเด็ก						
ชื่อ	ดอสม	หนึ่ง	แบงค์	จีฟ/ชอลฟ์	อัม/มาย	ปุย
เพศ	ชาย	ชาย	ชาย	ชาย	หญิง/ชาย	หญิง
อายุ	4/8	5/7	4/9	5/4	4/10, 4/6	5/1
น้ำหนัก	15	14	15	26/25	16.5/15	15
ส่วนสูง	121	91.5	95	117/118.5	102.5/96.5	94

ตอน ข การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

ตอนที่ 1 การอบรมเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวที่มีผู้ปกครองที่ไม่ใช่บิดา มารดา

1. การอบรมเลี้ยงดูเด็กที่เป็นลักษณะทั่วไป

1.1 การหาเลี้ยงครอบครัว

1.2 การเลี้ยงดูและการส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ

2. รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่มีลักษณะเฉพาะของครอบครัวที่มีผู้ปกครองที่ไม่ใช่

บิดา มารดา

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวที่มีผู้ปกครองที่ไม่ใช่บิดา มารดา

1. ฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครองและการให้ความช่วยเหลือจากบิดามารดาของเด็ก

2. บุคลิกภาพของผู้ปกครองและบุคลิกภาพของเด็ก

3. อายุ การศึกษา ของผู้ปกครอง

4. การมีสมาชิกคนอื่นที่ต้องรับผิดชอบเลี้ยงดู

5. การมีเด็กวัยเดียวกันอยู่ในบริเวณบ้าน

ตอนที่ 1 การอบรมเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวที่มีผู้ปกครองไม่ใช่บิดา มารดา

1. การอบรมเลี้ยงดูเด็กโดยลักษณะทั่วไป

1.1 การหาเลี้ยงครอบครัว จากการศึกษาผู้ปกครองกรณีศึกษาทั้ง 6 ครอบครัว สามารถแบ่งการหาเลี้ยงครอบครัวของกรณีศึกษาทั้ง 6 ครอบครัว ได้ดังนี้

1. ผู้ปกครองหาเลี้ยงสมาชิกในครอบครัวและเด็ก และไม่ได้รับเงินสนับสนุนจากบิดามารดาของเด็ก

2. ผู้ปกครองหาเลี้ยงตนเองและได้รับเงินสนับสนุนจากบิดา มารดาของเด็ก

3. ผู้ปกครองไม่ได้หาเลี้ยงตนเองและเด็ก และไม่ได้รับเงินสนับสนุนจากบิดามารดาของเด็ก

4. บิดา มารดาของเด็กหาเลี้ยงเด็กและผู้ปกครอง

1. ผู้ปกครองหาเลี้ยงสมาชิกในครอบครัวและเด็ก และไม่ได้รับเงินสนับสนุนจากบิดามารดาของเด็ก ได้แก่ครอบครัวของนายยาย นางมา และครอบครัวนายบุญ นางสมพร โดยที่ครอบครัวของนายยายมีนายยายเท่านั้น ที่หาของป่ามาขายและนำรายได้มาเลี้ยงสมาชิก ทั้ง 5 คนในครอบครัว คือนางมา นายหวล เด็กชายเจน และเด็กชายเบ๊งค์ ซึ่งทุกคนไม่มีรายได้ ส่วนครอบครัวของนายบุญ นางสมพรที่ต้องเลี้ยงดูเด็กหญิงปุยและลูกชายที่เป็นโรคประสาท ซึ่งมีรายได้จากการทำนาปีละประมาณ 10,000 บาท และการทำอาชีพเสริมคือทำนม และเป็นกรรมกรก่อสร้าง ซึ่งทั้งสองครอบครัวนี้ไม่ได้รับเงินสนับสนุนจากบิดา มารดาของเด็ก

2. ผู้ปกครองหาเลี้ยงตนเอง และได้รับเงินสนับสนุนจากบิดามารดาของเด็ก ได้แก่ครอบครัวของนายสาย นางสี ที่หาเลี้ยงตนเองโดยการขายของชำที่บ้าน และทำนา ซึ่งมีรายได้ไม่มากนักพออยู่พอกินเท่านั้น และได้รับเงินสนับสนุนจากบิดาและมารดาของเด็กเดือนละประมาณ 1,000 บาท

3. ผู้ปกครองไม่ได้หาเลี้ยงตนเองและเด็ก และไม่ได้รับเงินสนับสนุนจากบิดามารดาของเด็ก ได้แก่ครอบครัวของ นางมี ซึ่งอายุมากแล้วหาเลี้ยงตนเองไม่ได้ มีลูกชายหาเลี้ยงครอบครัวโดยการหาปลาและของป่า สัตว์ป่าต่าง ๆ มาขาย และทำงานรับจ้าง และบิดามารดาของเด็กไม่เคยส่งเงินมาให้ผู้ปกครอง

4. บิดา มารดาเด็กหาเลี้ยงผู้ปกครองและเด็ก บิดา มารดาของเด็กส่งเงินมาให้ผู้ปกครองอย่างเพียงพอสามารถเลี้ยงดูเด็กและผู้ปกครองโดยที่ผู้ปกครองไม่ต้องทำงานหารายได้เลี้ยงตนเอง ได้แก่ครอบครัวของนายแสน นางปัน และครอบครัวของนางบุญตา

1.2 การอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ

จากการศึกษาพบว่า ครอบครัวที่เป็นกรณีศึกษามีการเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การพัฒนาด้านร่างกาย

การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ จะวิเคราะห์และนำเสนอในเรื่อง

- อาหารและโภชนาการ เช่นการจัดเตรียมอาหาร การรับประทานอาหารของเด็ก
- การรักษาความสะอาดของร่างกาย ผม เล็บ ฟัน การอาบน้ำ การขับถ่าย
- การแต่งกายและเครื่องนุ่งห่ม
- การพักผ่อนนอนหลับ

- การดูแลป้องกันและรักษาโรค และอุบัติเหตุต่าง ๆ
- การออกกำลังกาย

อาหารและโภชนาการ

จากการสังเกตอาหารที่เด็กได้รับประทานเป็นอาหารที่มีประโยชน์หลักโภชนาการและครบทุกหมู่แบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

ประเภทข้าว ได้แก่ ข้าวเหนียวและข้าวสวย ข้าวต้ม โจ๊ก ข้าวผัด ก๋วยเตี๋ยว ข้าวหมูแดง ข้าวมันไก่

ประเภททอดและปิ้ง ได้แก่ ไก่ทอด หมูทอด ไข่ทอด ลูกชิ้นทอด ปลาทอด ไก่ปิ้ง หมูปิ้ง นกปิ้ง

ประเภทผัด ได้แก่ ผัดผัสดังต่าง ๆ เช่น ผักกาดขาว กะหล่ำปลี ผักบุ้ง คะน้า

ประเภทต้ม ได้แก่ ไข่ต้ม ต้มข้าวไก่ ต้มข้าวหมู ต้มปลา พะโล้

ประเภทแกง ได้แก่ แกงผัสดังต่าง ๆ แกงหน่อไม้ ต้มจืดวุ้นเส้น แกงส้ม

ขนมหวาน ได้แก่ สังขยา ขนมชั้น ตะโก้ ของหวานต่าง ๆ เช่น บวดฟักทอง กล้วยบวดชี ถั่วต้มน้ำตาล

เครื่องดื่ม ได้แก่ นมกล่อง นมถุง นมเปรี้ยว น้ำเต้าหู้ โอวัลติน

อาหารที่เด็กได้รับประทานประกอบด้วย อาหารเนื้อสัตว์ เช่น ไก่ เนื้อ ปลา ไข่ และอาหารทะเลบางชนิด เช่น ปลาหมึก อาหารแป้ง เช่น ข้าวเหนียว ข้าวสวย ปลาทอดไก่ ก๋วยเตี๋ยว ผักชนิดต่าง ๆ เช่น ถั่วฝักยาว ผักบุ้ง กะหล่ำปลี ผักกาดดอก เห็ด หน่อไม้ แตงกวา ตำลึง และผักชนิดอื่น ๆ ผลไม้ตามฤดูกาล อาหารเสริม และเครื่องดื่มที่มีประโยชน์ เช่น นม โอวัลติน และขนมถุงกรอบต่าง ๆ

การจากวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า อาหารที่เด็กได้รับประทานนั้นแตกต่างกันตามกรณีศึกษาดังนี้ กรณีศึกษาที่ 4 และกรณีศึกษาที่ 5 ซึ่งมีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดีกว่ากรณีศึกษาอื่น ๆ อาหารที่จัดให้เด็กเป็นอาหารที่เด็กชอบและมีปริมาณมากมีคุณภาพดี ราคาค่อนข้างแพงโดยผู้ปกครองพยายามให้เด็กได้รับประทานอาหารให้มากจึงตามใจเด็กเลือกอาหารที่หลากหลายไม่ซ้ำซากและซื้อขนมหวาน ขนมกรอบ ผลไม้ ให้เด็ก

ผู้ปกครองกรณีศึกษาที่ 1, 2, 6 ซึ่งมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ขัดสน จะเลือกซื้ออาหารที่มีราคาไม่แพงนัก และมีปริมาณพอเพียงกับความต้องการของเด็กแต่ไม่ค่อยหลากหลาย ส่วนมากเป็น

อาหารตามฤดูกาลที่นำมาให้มีรสจัดให้เฉพาะเด็ก เด็กจะรับประทานได้ไม่มาก จากการสังเกตเด็กไม่ค่อยได้ทานผลไม้ ขนมกรอบ และอาหารเสริมต่าง ๆ

ผู้ปกครองกรณีศึกษาที่ 3 มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ขัดสนมาก เด็กต้องรับประทานอาหารร่วมกับผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่ทานอะไรเด็กต้องทานด้วย บางครั้งเป็นอาหารที่ไม่ถูกสุขลักษณะและเผ็ด อาหารที่ผู้ปกครองจัดซื้อให้เด็กบางครั้ง เช่น ไข่ ปลาหู ไข่กรอก บางวันเด็กไม่มาโรงเรียนเพราะผู้ปกครองไม่มีกับข้าวให้เด็กมาโรงเรียน ส่วนขนมและผลไม้เด็กไม่ได้รับประทานเพราะ ผู้ปกครองไม่มีเงินซื้อให้ เด็กจะได้ดื่มนมเมื่อมาโรงเรียนเท่านั้น

การจัดเตรียมอาหารให้เด็ก

การจัดเตรียมอาหารให้เด็กนั้นคล้ายคลึงกันจากการสังเกตกรณีศึกษาส่วนใหญ่ จะจัดเตรียมอาหารที่ง่ายและไม่ยุ่งยากใช้เวลาในการเตรียมน้อยเช่น ทอด ปิ้ง ย่าง ต้ม ผัด หรือซื้อมาจากตลาดในหมู่บ้านมาให้เด็กเช่น ข้าวขาหมู เกาเหลา ลูกชิ้นทอด ไก่ย่าง ก๋วยเตี๋ยว ยกเว้นผู้ปกครองกรณีศึกษาที่ 3 ที่ให้เด็กรับประทานอาหารร่วมกับผู้ใหญ่ ผู้ปกครองไม่ต้องจัดเตรียมอาหารเฉพาะเด็กให้ บางครั้งเป็นอาหารที่ไม่ถูกสุขลักษณะ เช่น ลาบ แหนมที่ไม่ทำให้สุกก่อนหรือเผ็ดเกินไป

การรับประทานอาหารของเด็ก

เด็กชายดอส (กรณีศึกษาที่ 1) จะทานง่าย ย่าทำอะไรให้ทานจะทานได้หมด รับประทานอาหารเองได้ ย่าไม่ต้องคอยดูแล เด็กจะรับประทานอาหารได้มากพอสมควร เด็กจะทานข้าวเหนียวและไม่ทำสกปรกเลอะเทอะ ผู้ปกครองจะต้องคอยบอกให้เด็กรักษาความสะอาดอยู่เสมอ เมื่อทานเสร็จย่าจะคอยเก็บให้ เด็กชายดอสจะรับประทานอาหารกับเด็กชายแม็ก เมื่ออิ่มแล้วจะลุกขึ้นไปดื่มน้ำดื่มเอง การรับประทานอาหารกลางวันโรงเรียนเด็กจะนำปิ่นโตมานั่งทานคนเดียว บางวันจะทานกับเด็กชายหนึ่งที่อยู่ห้องเดียวกัน อิ่มแล้วจะเก็บปิ่นโตไปเก็บไว้ที่ชั้น

เด็กชายหนึ่ง(กรณีศึกษาที่ 2) จะเป็นคนที่ทานง่าย ย่าทำอะไรให้ทานก็จะทานหมด ทานอาหารเองได้และรับประทานได้มาก เด็กจะทานข้าวเหนียวและไม่เลอะเทอะ ย่าไม่ต้องคอยดูแล เมื่อเด็กอิ่มจะหยุดทานเอง ย่าจะคอยป้อนเมื่อเป็นอาหารประเภทปลาเท่านั้น เพราะต้องเอาก้างออกให้

เด็กชายเบ้งค์ (กรณีศึกษาที่ 3) จะทานอาหารกับผู้ใหญ่ได้ทุกอย่างถ้าไม่เผ็ดจนเกินไป เช่น น้ำพริกเด็กจะต้องเอาข้าวจิ้มน้ำพริกไม่มากเพราะเผ็ด รับประทานอาหารร่วมกับผู้ใหญ่ ในตอน

กลางวันจะทานอาหารจากปิ่นโตที่นำมาจากบ้าน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นอาหารที่ทานในตอนเช้าเช่น แกง พริกใส่ไก่ แกงยอดผักทองใส่เห็ด ฯลฯ ที่ย่าใส่ปิ่นโตให้

เด็กชายชีพและเด็กชายชอลฟ์(กรณีศึกษาที่ 4) อยู่ที่บ้านยายจะป้อนข้าวเด็กทุกมื้อ เวลาเด็กวิ่งเล่นไปมา ยายจะเดินตามเอาข้าวเป็นคำ ๆ ใส่ปากให้เด็กทั้งสองคน จนเด็กทั้งสองคนอิ่มและจะบอกยายว่าอิ่มแล้วจึงเลิกป้อน ในตอนกลางวันยายจะจัดปิ่นโตให้เด็กคนละชุด เด็กทั้งสองคนจะทานข้าวเองและจะทานได้เรียบร้อยไม่หกเลอะเทอะ และแยกกันทานกับเพื่อนคนละกลุ่ม และเก็บปิ่นโตและไปวางที่ชั้น

เด็กชายมาย และเด็กหญิงยิ้ม (กรณีศึกษาที่ 4) ตอนเช้ายายจะป้อนข้าวเด็กเป็นบางครั้ง บางครั้งต้องทำอาหารของตัวเอง เด็กจะตื่นนอนไม่พร้อมกัน ยายจะทำอาหารแล้วเอาไปวางไว้ที่ในห้องนอนเด็กคนไหนตื่นก่อนก็จะลุกขึ้นมาล้างหน้าแปรงฟัน แล้วทานข้าวพร้อมกับดูทีวี เมื่อทานข้าวเสร็จก่อนไปโรงเรียนเด็กจะดื่มนมทุกวัน วันละ 1 ขวด ในตอนกลางวันยายจะจัดปิ่นโตให้เด็กไปโรงเรียน 1 ชุด ซึ่งมักจะเป็นอาหารที่รับประทานในตอนเช้า เด็กหญิงยิ้มจะทานอาหารเองได้ไม่เลอะเทอะ แต่เด็กชายมายจะทานข้าวเองยังไม่ถนัดและจะตกบ้าง เวลาทานจะชอบเล่นไปด้วย แหย่ที่บ้าง เมื่ออิ่มแล้วเด็กหญิงยิ้มจะเก็บปิ่นโตแล้วนำไปวางไว้ที่ชั้นวาง หลังจากเลิกเรียนเด็กทั้งสองคนจะได้รับประทานอาหารระหว่างมื้อทุกวัน ส่วนในตอนเย็นยายจะป้อนข้าวให้เด็กทุกมื้อ เพราะกลัวว่าเด็กจะทานข้าวได้น้อย

เด็กหญิงปูย เมื่ออยู่ที่บ้านยายจะป้อนข้าวให้เด็ก ส่วนมื้อกลางวันที่ได้รับประทานอาหารที่โรงเรียนเด็กต้องรับประทานอาหารเอง ซึ่งเด็กจะกินข้าวได้ไม่เลอะเทอะ ยายจะทำข้าวเป็นคำ ๆ ใส่ปิ่นโตให้เด็กเวลาเด็กทานก็จะหยิบข้าวเหนียวและหยิบกับข้าวตาม เมื่ออิ่มจะเก็บปิ่นโตไปวางไว้ที่ชั้นวาง ส่วนในตอนเย็นยายจะเอาข้าวมาป้อนเด็ก เด็กจะนอนดูทีวีพร้อมกับกินข้าว ยายจะเอาข้าวมาเป็นคำใส่ปากให้เด็ก เด็กก็ทานอาหารไปดูทีวีไปจนกว่าจะอิ่ม

ผู้ปกครองส่วนใหญ่ยังป้อนข้าวให้เด็กเพราะกลัวว่าเด็กจะรับประทานอาหารได้น้อยและตามใจเด็ก เด็กไม่ยอมกินผักก็ไม่ว่าอะไร แต่ในตอนกลางวันเด็กทุกคนจะรับประทานอาหารเอง และรับประทานได้เรียบร้อย และเก็บปิ่นโตไปวางไว้ที่ชั้นได้เรียบร้อย

การส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกาย เรื่อง อาหารและโภชนาการของเด็กในครอบครัวที่มีผู้ปกครองที่ไม่ใช่บิดา มารดา พบว่า

1. ผู้ปกครองที่มีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดีจัดหาอาหารที่หลากหลาย มีประโยชน์เป็นอาหารที่เด็กชอบรับประทาน มีปริมาณมากและคุณภาพดีให้เด็ก ส่วนผู้ปกครองที่มีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างขัดสนจัดหาอาหารให้เด็กครบตามมือและมีปริมาณและคุณภาพดีพอสมควรแต่ไม่หลากหลาย ส่วนผู้ปกครองที่มีฐานะทางเศรษฐกิจจัดหาอาหารให้เด็กเท่าที่สามารถหามาได้ เด็กต้องกินอาหารร่วมกับผู้ใหญ่และไม่ถูกสุกสุก และผู้ปกครองไม่ซื้อขนมหรืออาหารเสริมให้เด็กเลย

2. การจัดเตรียมอาหารให้เด็กเป็นอาหารที่จัดเตรียมง่าย ไม่ยุ่งยากใช้เวลาในการเตรียมน้อยหรือซื้ออาหารสำเร็จรูปที่มีในหมู่บ้าน และบางกรณีไม่จัดเตรียมอาหารให้เด็กแต่ให้เด็กรับประทานอาหารผู้ใหญ่

3. เด็กทุกคนสามารถช่วยเหลือตัวเองในการรับประทานอาหารได้ แต่ผู้ปกครองยังป้อนอาหารให้เด็ก

การรักษาความสะอาดของร่างกาย

การรักษาความสะอาดของร่างกาย เช่นการอาบน้ำ การขับถ่าย และการดูแลอวัยวะต่างๆ ของร่างกาย เช่นผม เล็บ ฟัน เป็นต้น

1. การอาบน้ำ เด็กทุกคนครบถ้วนอาบน้ำวันละ 1 ครั้ง เฉพาะในตอนเย็นเท่านั้น ตอนเช้าหลังจากเด็กตื่นนอนจะล้างหน้าแปรงฟันเท่านั้น ผู้ปกครองจะอาบน้ำให้เด็กเพราะถ้าเด็กอาบน้ำเองแล้วไม่สะอาด และส่วนใหญ่ในฤดูหนาวจะต้มน้ำให้เด็กอาบ

กรณีศึกษาที่ 1 หลังจากที่เด็กกลับจากโรงเรียนจะไปเล่นบริเวณบ้านใกล้เคียงหรือไปวัดกับปู่ เมื่อกลับมาจะอาบน้ำที่หน้าบ้าน ย่าจะจัดดูทำความสะอาดให้ราดน้ำ ถูสบู่ เสร็จแล้วก็ให้เด็กแต่งตัวเอง ส่วนมากย่าอาบน้ำให้ ส่วนปู่อาบน้ำให้บ้างเป็นบางครั้ง

กรณีศึกษาที่ 2 เนื่องจากเด็กไม่แข็งแรงตั้งแต่เล็ก ๆ ยายต้มน้ำอาบให้ทุกวัน เพราะเด็กเป็นโรคปอดขึ้น ยายอาบน้ำให้เด็กในห้องน้ำและจัดดู ทำความสะอาดให้เด็ก เวลาที่เด็กไม่สบายเช็ดตัวด้วยน้ำอุ่น

กรณีศึกษาที่ 3 ย่าอาบน้ำให้เด็กในตอนเย็น ๆ แล้วให้เด็กขึ้นไปเล่นบนบ้าน เด็กจะไม่ให้เด็กลงไปเล่นฝุ่นใต้บ้านอีก บางวันเด็กไม่ได้ถูสบู่เพราะสบู่ไม่มี

กรณีศึกษาที่ 4 ยายต้มน้ำอาบให้เด็กทุกวัน (ช่วงฤดูหนาว) หลังจากที่ได้กลับจากโรงเรียนมาแล้ว และเล่นอยู่จนเย็น ยายเรียกเด็กทั้งสองคนมาอาบน้ำ ยายต้องคอยรดน้ำให้ ถูตัวให้เด็กทั้งสองคน เด็กเช็ดตัวและไปหยิบเสื้อผ้ามาใส่เอง

กรณีศึกษาที่ 5 ยายตากน้ำไว้เตรียมให้เด็กทั้งสองคน เมื่อกลับจากโรงเรียนมาเล่นได้สักพักหนึ่ง จึงอาบน้ำให้เด็กทีละคน ชัดตัวให้เด็กจนสะอาดทั้งสองคน

กรณีศึกษาที่ 6 ยายจะต้มน้ำให้เด็กอาบทุกวันตั้งแต่แรกเกิด จะอาบให้เด็กก่อนที่จะทำอาหารเย็น ยายอาบน้ำให้เด็กเมื่ออาบน้ำเสร็จ ยายจะเช็ดตัวใส่เสื้อผ้าให้เด็ก

ผู้ปกครองทุกคนรอบครัวอาบน้ำให้เด็กซึ่งก็มีเหตุผลคือผู้ปกครองคิดว่าเด็กอาบน้ำได้ไม่สะอาด จะช่วยเหลือทุกอย่างและต้มน้ำให้เด็กอาบเกือบทุกคนเพราะกลัวว่าเด็กอาบน้ำเย็นแล้วจะไม่สบาย มีสองครอบครัวที่ไม่ต้มน้ำให้เด็กอาบคือ กรณีศึกษาที่ 1 และกรณีศึกษาที่ 3

2. การขั้บถ่าย เด็กทุกคนจะสามารถบอกความต้องการ เมื่อต้องการขั้บถ่ายได้ และดูแลรักษาความสะอาดได้ ผู้ปกครองไม่ได้สอนเด็กมากนัก ให้เด็กล้างทำความสะอาด และรดน้ำ และเตือนให้ระวัง เพราะห้องน้ำล้น

ผู้ปกครองกรณีที่ 3 ไม่ได้สอนเด็กในเรื่องการเข้าห้องน้ำ เด็กจะถ่ายอุจจาระในสวนข้างบ้าน และใช้ไม้ทำความสะอาดด้วยตนเอง และปัสสาวะที่ข้างรั้ว

ผู้ปกครองกรณีที่ 6 ให้เด็กเข้าห้องน้ำเองแต่เวลาล้างทำความสะอาด ยายจะล้างให้ เด็กจะไม่ถ่ายอุจจาระที่โรงเรียน เพราะล้างเองไม่ได้ แต่ปัสสาวะและล้างทำความสะอาดเองได้

3. การทำความสะอาดผผ ผู้ปกครองดูแลผผให้เด็ก โดยให้เด็กไว้ผผสั้น เพื่อป้องกันไม่ให้ติดเหาจากเพื่อน เด็กหญิงปุยจะติดเหาจากเพื่อนที่เล่นด้วยกัน ยายจึงหาเหาให้ และสระผผนำหวีเหามาหวีให้ เด็กชายหนึ่ง เด็กชายเบ้งค์ เด็กชายดอส ตัดผผทรงนักเรียนประถม สั้นจนเกเรียน และสระผผสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ผผเด็กจึงไม่ค่อยสะอาด เด็กชายซอล์ฟ เด็กชายมาย เด็กชายชีพ ไว้ผผรองทรง และยายจะสระผผให้เด็กสัปดาห์ละ 2 ครั้ง ผผเด็กทั้งสามคนสะอาด

4. การทำความสะอาดเล็บ ผู้ปกครองทุกคนจะตัดเล็บให้เด็ก แต่จากการสังเกตเล็บมือและเล็บเท้าเด็กจะดำทุกคนเพราะผู้ปกครองคอยดูแลและตัดเล็บให้แต่ไม่ได้ดูแลเครื่องความสะอาดให้เด็ก เด็กชอบเล่นฝุ่น เล่นดิน เล่นทรายของ และไม่ชอบสวมรองเท้าเวลาเล่นชอบนั่งลงกับพื้นดินและเสื้อผ้าจึงเปื้อน เล็บมือจะถลอก หรือเวลาที่เล่นทรายของ เด็กจะเอาดิน ไม้ มาดำ หลังจากการเล่นเด็กจะล้างมือแต่ล้างไม่สะอาด

5. การทำความสะอาดฟัน เด็กเกือบทุกคนฟันไม่ผุ ยกเว้นเด็กชายดอส จากการสังเกตเด็กทุกคนได้แปรงฟันวันละ 1 ครั้ง ในตอนเช้าหลังจากตื่นนอน และเวลามาโรงเรียนตอนกลางวันเด็กได้แปรงฟันในตอนกลางวันอีก 1 ครั้ง หลังจากรับประทานอาหารกลางวัน

การแต่งกายและเครื่องนุ่งห่ม

ผู้ปกครองกรณีศึกษาทั้ง 6 ครอบครัวชักเสื้อผ้าให้เด็ก มีผู้ปกครองที่ชักผ้าด้วยเครื่องชักผ้า 3 กรณี คือ กรณีศึกษาที่ 1 กรณีศึกษาที่ 4 และกรณีศึกษาที่ 5 นอกนั้นชักผ้าด้วยมือ จากการสังเกตผู้ปกครองให้เด็กเลือกสวมเสื้อผ้าอยู่บ้านเอง แต่ชุดไปโรงเรียนผู้ปกครองจะแต่งตัวให้ เพราะกลัวเด็กแต่งกายไม่เรียบร้อย กลัวเด็กจะเข้าไปโรงเรียนไม่ทัน เด็กทุกคนสวมรองเท้าแตะมาโรงเรียน เวลาเล่นจะถอดรองเท้า ไม่พบว่าเด็กใส่รองเท้านักเรียนและถุงเท้ามาโรงเรียน ในช่วงฤดูหนาวผู้ปกครองดูแลให้เด็กใส่เสื้อผ้าหนา ๆ และห่มผ้าให้เด็กตอนกลางคืนเพื่อป้องกันการเจ็บป่วย ผู้ปกครองกรณีศึกษาที่ 3 จะใส่เสื้อผ้าและเลือกเสื้อผ้าให้เด็ก ส่วนกรณีศึกษาอื่น ๆ จะให้เลือกและแต่งตัวชุดอยู่บ้านด้วยตนเอง

การเก็บเสื้อผ้าให้เด็ก

ส่วนใหญ่ผู้ปกครองจะนำเสื้อผ้าของเด็กมาใส่ตะกร้าไว้บนกันทั้งเสื้อและกางเกง ทั้งชุดอยู่บ้านและชุดนักเรียน และวางตะกร้าไว้กับพื้นเพื่อให้เด็กหยิบเสื้อผ้าเองได้ หรือแขวนไว้ที่ราวเตี้ย เด็กสามารถหยิบได้ด้วยตนเอง ผู้ปกครองทุกกรณีไม่รีดเสื้อผ้าให้เด็ก และผู้ปกครองส่วนใหญ่จะไม่ซื้อเสื้อผ้าให้เด็ก เด็กจะใช้เสื้อผ้าเก่าต่อจากพี่หรือมีคนอื่นนำมาให้ เช่น เด็กชายหนึ่ง และเด็กชายเบ้งค์ ผู้ปกครองไม่ซื้อเสื้อผ้าให้เด็ก เด็กชายมาย และเด็กชายซีฟ และเด็กชายซอลฟ์ บิดา มารดาเด็กจะซื้อเสื้อผ้าให้เด็ก ส่วนเด็กชายดอสและเด็กหญิงยัมจะใช้เสื้อผ้าเก่าจากพี่ และมารดา ซื้อมาให้ และผู้ปกครองจะไม่ซื้อเสื้อผ้าให้

การพัฒนาด้านร่างกาย เรื่องการแต่งกายและเครื่องนุ่งห่ม พบว่า

1. ผู้ปกครองให้เด็กช่วยตัวเองในการเลือกเสื้อผ้า และแต่งกายด้วยตัวเองบ้าง แต่การแต่งกายชุดนักเรียนผู้ปกครองจะแต่งตัวให้เด็ก เพราะกลัวว่าเด็กจะแต่งกายไม่เรียบร้อย และไปโรงเรียนไม่ทัน
2. การทำความสะอาดเสื้อผ้า ผู้ปกครองจะซักเสื้อผ้าให้เด็ก แต่การอบรมเด็กให้รักษาความสะอาดนั้นไม่พบ
3. การจัดเก็บเสื้อผ้าเด็กไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย จะใส่ตะกร้าปนกัน

4. เด็กที่บิดา มารดาของเด็กไม่สนใจไม่สนับสนุนช่วยเหลือในการเลี้ยงดู เด็กจะมีเสื้อผ้าน้อย ส่วนใหญ่จะได้จากการที่ผู้อื่นนำมาให้

การพักผ่อนนอนหลับ

เด็กจะนอนกับผู้ปกครองและผู้ปกครองจะกำหนดเวลานอนให้เด็ก เข้านอนประมาณ 20.00 น. ตื่นนอนประมาณ 06.00 น. เมื่อผู้ปกครองเข้านอนและปิดไฟ เด็กก็จะหลับเอง แต่เด็กชายต้องให้อยากล่อมาก่อนนอนทุกวันจึงจะหลับ ผู้ปกครองบางคนยังให้เด็กดื่มนมจากขวดก่อนนอนได้แก่ ผู้ปกครองกรณีศึกษาที่ 4 กรณีศึกษาที่ 6 ส่วนผู้ปกครองกรณีศึกษาที่ 4 ผู้ปกครองจะนำทีวีมาไว้ในห้อง และให้เด็กดูจนเด็กหลับไป เข้าตื่นมาเด็กก็จะตื่นขึ้นมาดูทีวี ในฤดูหนาวผู้ปกครองทุกคนจะใส่เสื้อผ้าและห่มผ้าให้เด็กมากเพราะกลัวเด็กจะไม่สบายโดยเฉพาะผู้ปกครองของเด็กชายหนึ่งจะใส่เสื้อผ้าให้เด็กหลายตัวและยังห่มผ้าให้เด็กอีกหลายผืนเวลานอน

การพัฒนาด้านร่างกายเรื่องการพักผ่อนนอนหลับพบว่า

ผู้ปกครองเด็กกำหนดเวลานอนให้เด็กได้พักผ่อนอย่างเพียงพอและดูแลห่มผ้าให้เด็กเพื่อป้องกันไม่ให้เด็กเป็นหวัด หรือไม่สบายเพราะอากาศหนาวและยังพาใจเด็กให้เด็กดื่มนมจากขวดก่อนนอน

การเจ็บป่วย การป้องกันรักษาโรคและอุบัติเหตุต่าง ๆ

จากการสังเกตเด็กส่วนใหญ่ มีสุขภาพแข็งแรงจะมีการเจ็บป่วยเมื่ออากาศเปลี่ยนแปลงบ้าง เช่น เป็นหวัด มีน้ำมูก เป็นไข้ มีแต่เด็กชายหนึ่งเท่านั้นที่เจ็บป่วยบ่อยและมีโรคประจำตัวคือ เป็นโรคปอดขึ้น และมีมาโมโต ผู้ปกครองจึงต้องดูแลเรื่องการสวมเสื้อผ้า ให้เด็กห่มผ้าเวลานอน และพาไปหาหมอตามที่โรงพยาบาลนัด มาตั้งแต่เด็ก ช่วงประมาณ 1 ปีที่ผ่านมาจึงดีขึ้นแต่จะต้องไปหาหมอ 1 ครั้งต่อเดือน และต้องกินยาตลอดตั้งแต่เด็กจนโต ซึ่งเด็กอาจจะได้รับเชื้อเอดส์จากมารดา เพราะมารดามีพฤติกรรมเสี่ยง จากการสอบถามผู้ปกครองพูดว่า “สงสัยจะตัวเท่านั้นแหละ คงจะไม่โตแล้ว” และเด็กยังได้รับทุนการศึกษาจากหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือด้านโรคเอดส์

ส่วนใหญ่เมื่อเด็กเกิดการเจ็บป่วย ผู้ปกครองจะพาเด็กมาที่สถานีนานามัยก่อน เมื่อกินยาระยะหนึ่งแต่ไม่หายผู้ปกครองจึงพาไปหาหมอที่คลินิก ส่วนการดูแลเด็กผู้ปกครองดูแลเด็กตามคำแนะนำของหมอ เช่น เมื่อเด็กตัวร้อนก็จะต้มน้ำเช็ดตัวให้ แต่ยังมีผู้ปกครองที่ซื้อยาชนิดของที่ขาย

ตามร้านขายของชำให้เด็กกิน เช่นผู้ปกครอง กรณีศึกษาที่ 1 และกรณีศึกษาที่ 4 ยังมีเด็กที่แข็งแรงมากและไม่เจ็บป่วยเลย คือ เด็กชายเบ๊งค์ จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองพบว่าตั้งแต่บิดา มารดาของเด็กนำเด็กมาให้ผู้ปกครองดูแลเด็กไม่เคยเจ็บป่วยเลย

เด็กทุกคนได้รับวัคซีน ป้องกันโรคต่าง ๆ จนครบ ยกเว้นเด็กชายเบ๊งค์ ซึ่งตอนแรกเกิด ถึง 3 ปีเด็กอยู่กับบิดา มารดาที่กรุงเทพฯ ซึ่งไม่แน่ใจว่ามารดาของเด็กพาเด็กไปฉีดวัคซีนหรือไม่ หลังจาก que เด็กชายเบ๊งค์มาอยู่ที่บ้านย่า และถูกหมากัดแต่เจ้าของหมาและย่าไม่มีเงินพาเด็กไปฉีดวัคซีนจนถึงปัจจุบันเด็กไม่ได้แสดงอาการป่วย

การป้องกันอุบัติเหตุ

ผู้ปกครองที่บ้านอยู่ติดถนนใหญ่จะบอกเด็กอยู่เสมอว่าอย่าออกไปเล่นนอกบ้าน ให้เข้ามาเล่นในบ้าน มี 2 กรณีคือ กรณีศึกษาที่ 1 และกรณีศึกษาที่ 6 ที่บ้านตั้งอยู่ติดถนน ส่วนบ้านของผู้ปกครองกรณีศึกษาที่ 3 บ้านใดไม่มีรั้วกันเวลาเด็กขึ้นบ้านใดไม่มีรั้วให้เด็กจับ และไม่มีที่กันทำให้เด็กชายเบ๊งค์จึงพลัดตกบันไดแต่ไม่เป็นอะไรมาก

การป้องกันอุบัติเหตุด้านต่าง ๆ นั้นที่บ้านเด็กทุกกรณีไม่มีสารเคมีที่เป็นอันตราย แต่มีเครื่องใช้ไฟฟ้าและปลั๊กไฟ ซึ่งเด็กทุกคนไม่มีโอกาสได้เปิดเองผู้ปกครองเปิดให้เด็กดู ทุกบ้านเก็บมีดวางไว้บริเวณที่ทำอาหารหรือวางตรงแคร่ซึ่งเด็กสามารถหยิบมาเล่นได้ง่าย

การพัฒนาด้านร่างกายเรื่องการเจ็บป่วยการป้องกันรักษาโรคและอุบัติเหตุพบว่า

1. ผู้ปกครองดูแลเอาใจใส่ปฏิบัติต่อเด็กเพื่อป้องกันรักษาโรค.
2. ผู้ปกครองพาเด็กไปฉีดวัคซีนป้องกันโรคที่สถานีนอนามัยครบเมื่อเด็กไม่สบายเล็ก ๆ น้อย ๆ จะพาเด็กไปสถานีนอนามัย บางครั้งซื้อยาตามร้านขายของชำมาให้เด็กทาน
3. ผู้ปกครองดูแลรักษาอาการเจ็บป่วยของเด็กโดยการปฏิบัติตามคำแนะนำของแพทย์
4. การป้องกันอุบัติเหตุต่าง ๆ ผู้ปกครองจะห้ามเด็กไม่ให้เล่นหรืออยู่ในที่มีอันตรายหรือถ้าคิดว่าเด็กปฏิบัติแล้วอาจเกิดอันตราย ผู้ปกครองจะทำให้เด็กเองมากกว่าการสอนเรื่องอันตรายที่จะเกิดขึ้น เช่น การปิดเปิดเครื่องใช้ไฟฟ้า

การออกกำลังกาย

การออกกำลังกายโดยการช่วยงานเล็ก ๆ น้อย ๆ ในบ้าน

เด็กอายุ 3-6 ปี มีความแข็งแรงเพียงพอในการช่วยงานผู้ใหญ่ซึ่งจะช่วยให้เด็กออกกำลังกาย

ซึ่งพบว่าผู้ปกครองให้เด็กช่วยงานนั้นน้อยมากแล้วแต่โอกาส เช่น ให้น้ำยิบของใช้ ตักน้ำให้ดื่ม ให้เด็กเหยียบหลัง ช่วยแกะกระเทียม จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองพบว่าผู้ปกครองคิดว่าเด็กยังตัวเล็กเกินไป ไม่อยากให้มารบกวนเวลาทำงาน เด็กทำงานช้าหรือทำไม่เป็น ผู้ใหญ่ไม่อยากอธิบายผู้ปกครองจึงทำงานในบ้านเองทั้งหมด

การออกกำลังกายโดยการเล่น

ผู้ปกครองทุกคนเปิดโอกาสให้เด็กได้เล่นอย่างเต็มที่เท่าที่มีเวลาและโอกาสและเด็กสามารถเลือกเวลาเล่น เพื่อนเล่น วิธีเล่น และเลือกสถานที่เล่นได้เองอย่างอิสระ ตัวอย่างเช่น

เด็กชายดอส หลังจากกลับโรงเรียนมาหรือในวันเสาร์อาทิตย์จะไปเล่นบ้านเด็กชายเอ ซึ่งอยู่บ้านติดกันด้านหลังหรือไปเที่ยวกับพี่ได้ หรือในวันทำบุญเด็กชายดอสสามารถเดินทางไปทำบุญที่วัดซึ่งไกลมากและสูงชันแต่เด็กก็สามารถเดินไปจนถึงวัดได้

เด็กชายหนึ่งเวลาที่ไม่มีเพื่อนเล่นก็จะเล่นคนเดียวที่บ้าน เช่น เล่นชิงช้า เล่นชุดดิน เดินไปเดินมา เขาไม่ไปพันต้นกล้วยที่ข้างๆบ้าน บางวันชวนเด็กชายเจมส์มาเล่นที่บริเวณสถานีอนามัย เช่น เล่นชุดดิน เล่นไล่จับ หรือป็นต้นไม้กัน บางครั้งก็ไปเล่นที่บ้านเด็กชายทิม เด็กชายทม บางวันเด็กก็ไปเล่นกับเพื่อนบ้านใกล้กันและไปกินอาหารกลางวันที่บ้านเพื่อน จะกลับมาบ้านตอนเย็น

เด็กชายเบ้งค์ส่วนมากผู้ปกครองให้เล่นอยู่กับบ้าน เด็กชายเบ้งค์จะเล่นขายของกับเด็กชายเจน เด็กหญิงนก เด็กชายเงาะ เด็กชายค้อ ซึ่งเป็นญาติกันเล่นและทะเลาะกันไป ส่วนมากจะเล่นกับเด็กชายเงาะเพราะเป็นเด็กผู้ชายอายุเท่า ๆ กันชอบเล่นด้วยกันทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน จะเล่นวิ่งไล่ตีกันเอาไม้มาทำดาบฟันกัน หรือเอาไม้มาตีลูกหิน

เด็กชายชีพ เด็กชายซอลฟ์ เวลาเล่นที่บ้านส่วนมากจะเล่นแข่งรถ เล่นไล่จับ ไล่จับหมา กับเด็กชายแม็ก หรือเล่นกับเด็กชายฮิม(ซึ่งเป็นลูกพี่ลูกน้องกัน) บางครั้งจะเล่นกับเด็กชายโนวา ที่ซอยหน้าบ้านยายต้องออกมาดูรถให้ หรือเล่นที่จักรยานแข่งกันบ้างจนรถจักรยานของเด็กชายชีพเสียหลักลงข้างทางทำให้หน้าตาถลอก บางวันก็พากันไปเล่นบ้านเด็กชายแม็ก บางวันก็เอาก้อนหินมาวางเกาะกระประตูบ้านแต่ยายของเด็กก็ไม่ว่าอะไร

เด็กชายมายและเด็กหญิงยิมซึ่งเป็นเด็กที่ต่างเพศกันความสนใจจึงต่างกัน เด็กชายมายจะไม่ชอบอยู่นิ่ง เล่นรุนแรง ชอบแห่ๆ เด็กหญิงยิมจะไม่โกรธแต่ถ้าเป็นเด็กหญิงยิมจะโกรธน้อง เด็กชายมายชอบป็นต้นไม้หรือป็นขึ้นไปบนรถไถนาแล้วโยกที่จับรถไถทำท่าซบและชอบเล่นจักรยานแต่เด็กชายมายตัวยังเล็กจึงเอารถไปล้มลงร่องน้ำข้างซอยหน้าบ้านแต่ก็ไม่มีไร บางครั้งเล่นขายของกับ

เด็กหญิงยิ้มบ้างหรือเล่นชิงช้าซึ่งมี 2 อัน จะนั่งคนละอันแล้วปล่อยมาให้พอสักพักและใช้เท้ายันกันอย่างสนุกสนานอยู่ใต้ถุนบ้าน ส่วนเด็กหญิงยิ้มชอบเล่นแต่งกายให้ตุ๊กตา บางครั้งก็เล่นทำอาหาร โดยเอาครกจริงมาตำกระเทียมเครื่องเทศต่าง ๆ เล่น บางครั้งก็ไปเล่นกับเด็กเล็กที่บ้านญาติที่อยู่ตรงข้ามกัน

เด็กหญิงใช้เวลาอยู่บ้านจะเล่นคนเดียวเช่น เล่นขายของ และแอบเอาเม็ดมาหั่นฝักหรือเล่นกับแมวที่เลี้ยงไว้ในบ้าน เล่นโหนห่วงยางที่ยาวแขวนไว้ให้เด็กออกกำลัง กลับจากโรงเรียนบางวันก็ไปเล่นบ้านเด็กหญิงมุกจนเย็นและมารดา ของเด็กหญิงมุกจะมาส่ง บางวันเด็กหญิงมุกมาเล่นกับเด็กหญิงปูที่บ้าน ส่วนมากเล่นกระโดดเต้นตามเพลงที่ร้องกัน เล่นเป็นนักร้อง

เด็กได้ออกกำลังกายอย่างเต็มที่เพราะผู้ใหญ่จะเปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกชนิดการเล่น เวลาเล่น และอุปกรณ์การเล่นได้เองตามที่เด็กชอบขึ้นอยู่กับผู้ปกครองที่จะหาซื้อมาให้ได้ และไม่เป็นอันตรายต่อเด็ก ผู้ปกครองเปิดโอกาสให้เด็กได้เล่นกับเพื่อนและเด็กที่โตกว่าในบริเวณเดียวกัน ช่วงเวลาการของเด็กคือ ในวันธรรมดาช่วงเวลาที่เด็กกลับจากโรงเรียนประมาณ 15.00 น. ถึง 18.00 น. และช่วงวันหยุดเสาร์อาทิตย์หรือวันหยุดนักขัตฤกษ์โดยไม่กำหนดเวลา

สื่อการเล่นของเด็กมีดังนี้

1. ของเล่นจากวัสดุธรรมชาติ เช่น กิ่งไม้ ใบไม้ ดอกไม้ ใบหญ้า ก้อนหิน ดิน กระจา มะพร้าว ก้านกล้วย ทราย ฯลฯ
2. ของเล่นที่เป็นเศษวัสดุ เช่น กระป๋อง เศษผ้า ถุงพลาสติก ยางรัดของ ของใช้เก่า เช่น จาน ถ้วย ช้อน
3. ของเล่นพลาสติก เช่น ตัวต่อ หุ่นยนต์การ์ตูน หุ่นรูปสัตว์ รูปคน เครื่องประดับพลาสติก
4. ของเล่นขนาดใหญ่ เช่น จักรยาน ชิงช้า

การพัฒนาด้านร่างกายเรื่องการออกกำลังกายลักษณะต่าง ๆ พบว่า

1. ผู้ปกครองเด็กทุกครอบครัวไม่มีการมอบหมายหน้าที่ประจำให้เด็กโดยให้เหตุผลว่าเด็กยังเล็กเกินไป ไม่มีความรับผิดชอบ เวลาให้ทำอะไรก็ต้องสอนอธิบายทำให้ยุ่งยาก ผู้ปกครองจึงรับภาระทำทั้งหมด

2. เด็กมีโอกาสได้เลือกวิธีเล่น เวลาเล่น อุปกรณ์การเล่น และเพื่อนเล่นได้ตามอิสระ แต่ผู้ปกครองคอยดูแลความปลอดภัย

3. การเล่นเกมของเด็กมี 3 ลักษณะคือ เล่นคนเดียว เล่นกับกลุ่มเพื่อนอิสระ และเล่นกับสัตว์

4. ผู้ปกครองทุกคนควรจัดหาสื่อและอุปกรณ์การเล่นให้แก่เด็กน้อยมากซึ่งขึ้นอยู่กับฐานะและรายได้ของผู้ปกครอง

5. ของเล่นเด็กส่วนใหญ่เป็นของเล่นที่หาได้จากธรรมชาติและเป็นของเล่นราคาถูกที่ผู้ปกครองซื้อให้

2. การพัฒนาด้านอารมณ์และจิตใจ

ในการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์จิตใจนั้น เนื่องจากผู้ปกครองเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดและเลี้ยงดูเด็กจึงเป็นผู้มีบทบาทมากในการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์จิตใจของเด็ก แต่การส่งเสริมพัฒนาการของเด็กเป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อนมากที่ผู้ปกครองและบุคคลใกล้ชิดจะต้องเข้าใจและดูแลให้เด็กได้รับความรู้สึกที่ดีเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการแสดงออกทางอารมณ์กับบุคคลอื่น ๆ ทางสังคม ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาและรายงานในเรื่อง การพัฒนาความรู้สึกผูกพันรักใคร่ในครอบครัว การควบคุมอารมณ์ต่าง ๆ ของเด็ก การส่งเสริมและสอนเด็กด้านคุณธรรม และพฤติกรรมของผู้ปกครองในการอบรมเด็ก

การพัฒนาความรู้สึกผูกพันรักใคร่ในครอบครัว

เด็กทั้ง 6 ครอบครัว ส่วนใหญ่มีความผูกพันรักใคร่กับตายายหรือนุ้ยย่าที่เลี้ยงดูมากกว่าบิดามารดาของเด็ก เด็กบางคนไม่เคยถามถึงบิดามารดาเลย และเด็กบางคนกลัวที่จะต้องอยู่กับบิดามารดาทั้งนี้เพราะผู้ปกครองได้อบรมเลี้ยงดูเด็กมาเป็นเวลานาน บางกรณีจะเลี้ยงดูเด็กมาตั้งแต่แรกเกิดจนถึงปัจจุบัน บางกรณีจะเลี้ยงดูเด็กมา เป็นเวลา 2-3 ปี แต่เด็กยังเล็กจึงพัฒนาความรู้สึกผูกพันกับผู้ปกครองได้รวดเร็ว

เด็กชายดอส อาศัยอยู่กับป้าและย่า ซึ่งรักเด็กและไม่เคยตีเด็กชายดอสเลย ส่วนป้านั้นนาน ๆ จะตีเด็กครั้งหนึ่ง ผู้ปกครองทั้งสองรักและตามใจเด็ก เด็กจะกินนมก็ไม่หวงให้เด็กเลือกกินได้ตามใจชอบแต่จะต้องไม่แพงมากนัก ในเวลาที่เด็กไม่สบายก็ดูแลอย่างใกล้ชิด เวลานอนเด็กจะให้อย่างนุ่มนวล หอม ส่วนป้าก็จะชอบพาเด็กไปเที่ยวที่วัดเป็นประจำเด็กจึงรู้สึกผูกพันกับป้าและย่ามาก นอกจากนี้ยัง

ผูกพันกับพี่และเชื่อฟังพี่ พี่มีขนมจะแบ่งให้น้องบอกทำให้ทำอะไรน้องจะทำตามและชอบพากันไปเที่ยวเล่นแถวบ้านใกล้ ๆ กัน เด็กทั้งสองคนรักกันมาก ส่วนบิดา มารดาของเด็กจะกลับมาเยี่ยมเด็กปีละ 1 ครั้ง เวลาที่บิดา มารดาเด็กกลับมาเยี่ยมเด็กชายดอสจะไปซ่อนตัว เมื่อมารดาไปตามก็จะร้องไห้ แต่เด็กชายดอสก็ไปนอนที่บ้านกับบิดา มารดา

เด็กชายหนึ่ง จะรักยายเหมือนแม่ เพราะยายเลี้ยงดูเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึงปัจจุบัน ตั้งแต่จำความได้เด็กไม่เคยพบหน้ามารดา บิดา เด็กจะคลุกคลีกับยายมากกว่าลุง เพราะลุงของเด็กไม่ค่อยอยู่บ้านจะออกไปปาล์มสดร์ หาปลา ทำงานเป็นประจำเวลาเด็กป่วยยายและลุงจะช่วยกันดูแลบางครั้งมีคนล้อเด็กว่า เด็กชายหนึ่งไม่มีแม่ เด็กชายหนึ่งก็จะเถียงว่า ทำไมไม่มีก็แม่ นี่ไง (ชี้ไปที่ยาย) เด็กจะเรียกยายว่าแม่ และไม่เคยถามถึงบิดา มารดาเลย

เด็กชายเบ๊งค์ จะรักย่ามากกว่าปู่เพราะปู่ไม่ค่อยอยู่บ้านส่วนมากจะอยู่บ้านกับย่า เวลาได้ขนมหรือของกินมาจากวัดก็จะหิ้วเอาไว้ให้ย่า ชอบเข้าไปฟังหรือนั่งติดกับย่า เด็กไม่ออกไปอยู่กรุงเทพฯ กับบิดา มารดา เวลาที่เด็กดื้อย่าจะพูดว่าจะพาเด็กไปส่งให้บิดา มารดา ที่กรุงเทพฯ เด็กจะกลัวและไม่ดื้อ และไม่เคยถามถึงบิดา มารดาเด็กเลย

เด็กชายชีพ เด็กชายซอลฟ์ รักและผูกพันกับยายมากกว่าตา เพราะยายเลี้ยงดูเด็กชายซอลฟ์มาตั้งแต่เกิดจึงผูกพันกับยายมากกว่าบิดา มารดา ส่วนเด็กชายชีพยายเลี้ยงดูมาได้ 2 ปีเด็กรักและผูกพันกับยายมาก เวลาที่บิดา มารดามาหาเด็กชายชีพจะคลุกคลีกับบิดา มารดา มากกว่าเด็กชายซอลฟ์ แต่เวลาจะไปที่อื่นเด็กชายซอลฟ์จะไปด้วยแต่ความใกล้ชิดผูกพันของเด็กชายชีพจะมีมากกว่าเด็กชายซอลฟ์

เด็กหญิงยิ้มและเด็กชายมาย เป็นเด็กที่ยิ้มแย้มแจ่มใส ยายรักและตามใจมาก มักจะยอมตามเด็กอยู่เสมอ เด็กจะทำอะไรยายก็จะตามใจทุกอย่างและไม่ตีเด็ก เด็กทั้งสองคนจะเล่น กินนอนด้วยกัน เด็กจึงรักและรู้สึกผูกพันกันและผูกพันกับพี่และยาย เด็กทั้งสองคนไม่เคยร้องไห้กลับไปอยู่กับบิดา มารดา

เด็กหญิงปุยไม่รู้สึกลูกผูกพันกับบิดามารดาเลย เพราะยายเลี้ยงดูเด็กหญิงปุยมาตั้งแต่แรกเกิด เพราะบิดา มารดาของเด็กไปทำงานจนกระทั่งหย่าร้างกัน บิดาและมารดาของเด็กต่างก็ไม่ได้รับผิดชอบเลี้ยงดูเด็ก ทั้งบิดา และมารดาของเด็กจะมาหาเป็นบางครั้ง และเด็กไม่เคยพูดถึงบิดามารดาเลย ส่วนตาและลุงของเด็กจะช่วยกันดูแลเด็กบ้าง เด็กจึงรู้สึกผูกพันกับยายมากที่สุด

จากการสังเกตพบว่าเด็กที่บิดามารดายังติดต่อกันมาเยี่ยมเยียนเด็ก ให้ความช่วยเหลือเด็กในด้านการเงิน เด็กจะรู้สึกผูกพันกับบิดามารดามากกว่ากรณีที่บิดามารดาไม่ได้เลี้ยงดูเด็กและไม่เคยติดต่อกับเด็ก เด็กยี่ดุษฎีหรือตายายที่เลี้ยงดูทดแทนบิดามารดา เนื่องจากปู่ย่าและตายายให้ความรักแก่เด็กมากและมีพฤติกรรมที่ยอมตามเด็กสูง เด็กแสดงพฤติกรรมที่เอาแต่ใจตนเองและไม่มีเหตุผล

การฝึกให้เด็กรู้จักควบคุมอารมณ์

อารมณ์ต่าง ๆ เช่น กลัว คับข้องใจ หรือโกรธ อิจฉาริษยา อารมณ์รัก ผู้ปกครองสอนให้เด็กรู้จักควบคุมอารมณ์โดยใช้การลงโทษและการใช้เหตุผล

1. อารมณ์กลัว จากการสังเกตเด็กและการสัมภาษณ์ผู้ปกครองพบว่าเด็กจะมีพฤติกรรมฝังใจกลัวกับบางสิ่งบางอย่าง เด็กชายบังค์จะกลัวตำรวจ เพราะเด็กเคยถูกตำรวจจับข้อหาขโมยเงินมาก่อน เมื่อครูพูดว่าตำรวจเด็กจะร้องไห้และกลัวมาก

เด็กชายดอสและเด็กชายหนึ่งจะกลัวคนแปลกหน้า จากการสังเกตพบว่าผู้ปกครองไม่ค่อยได้พาเด็กไปมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นนอกบ้าน เด็กชายชีพเด็กชายซอล์ฟ เด็กหญิงยิ้ม เด็กชายมาย และเด็กหญิงปุย จะกลัวผี เพราะดูหนังผีหรือเคยถูกหลอกให้กลัวผี เด็กจะเกิดการจินตนาการเอง เพราะเด็กวัยนี้เป็นวัยที่มีการจินตนาการสูง แต่เด็กยังดูหนังผีแต่จะปิดตาเวลาดู

อารมณ์กลัวของเด็กเกิดจากการฝังใจกลัวกับบางสิ่งบางอย่าง กลัวคนแปลกหน้า กลัวเด็กที่จินตนาการขึ้นมาเองจากการได้ฟังหรือมีในโทรทัศน์ เช่น ผีในเรือนางกวัก ผีกระสือ หรือจากเรื่องที่ผู้ใหญ่สร้างขึ้นมามาหลอกเด็ก

2. ความคับข้องใจและอารมณ์โกรธเด็กส่วนใหญ่จะแสดงอารมณ์ความคับข้องใจและอารมณ์โกรธออกมาโดยการร้องไห้ กระแทกเท้า กรีดร้องเสียงดังหรือเงี้ยว ทำทางหงอยเหงา และจะเกิดขึ้นเมื่อผู้ปกครองไม่สามารถสนองความต้องการของเด็กได้ เด็กบางคนแสดงอาการเครียดอย่างเห็นได้ชัดและแสดงออกต่างกัน เช่น

ย่าพาเด็กชายดอส ไปซื้อของในเมืองเด็กชายดอสจะเอารถของเล่นราคา 200 บาท แต่ย่าไม่มีเงินซื้อให้เด็กก็ไม่ยอมไปไหนและร้องไห้เสียงดัง แต่ย่าก็ไม่ซื้อให้เพราะไม่มีเงิน จนเด็กยอมกลับบ้านเวลาที่เด็กอยู่บ้านเด็กชายดอสชอบเล่นอยู่เงี้ยว ๆ ชอบแกล้งเด็กชายหยอง ซึ่งตัวเล็กกว่าและชอบงอนงายนั่งร้องเด็กชายดอสก็จะยิ่งแกล้ง

เมื่อเด็กชายหนึ่งถูกเด็กชายเจมส์ซึ่งตัวโตกว่าแย่งของเล่นเด็กชายหนึ่งจะตะโกนว่าเด็กชายเจมส์อย่าทำของของเขานะ แต่ก็ไม่สามารถทำอะไรเด็กชายเจมส์ได้ จึงได้แต่แสดงสีหน้าโกรธ

เมื่อเด็กชายแบ็งค์เห็นครูเดินเข้าไปในห้องจะร้องไห้โฮขึ้นมาทันทีเพราะรู้ความผิดหลังจากที่เด็กชายเจนนำกระเป๋าสตางค์ไปฝากครูไปฝากและพากันเอากระเป๋าสตางค์ไปซ่อนไว้ใต้ต้นไม้ เมื่อครูพาไปหาอาจารย์ใหญ่ก็ร้องไห้แต่ไม่มีน้ำตา ไม่ยอมพูด ไม่ตอบคำถาม จนครูต้องหลอกว่าจะพาตำรวจมาจับเด็กชายแบ็งค์จึงพูดและขอร้องครูไม่ให้ไปพาตำรวจมา เวลาเพื่อนไปซื้อขนมแต่เด็กชายแบ็งค์ไม่มีเงินจะยื่นแอมมือจับเสาชิงช้าหรือนั่งเล่นชิงช้า เมื่อครูเข้าไปถามว่าเป็นอะไรทำไมไม่ไปซื้อขนม เด็กจะตอบว่าไม่มีเงินแต่ก็ไม่ร้องไห้ เมื่อเพื่อน ๆ กินขนมจะขอกินขนมกับเพื่อน

เด็กชายมาเป็นเด็กที่เอาแต่ใจตนเองเมื่อไม่ได้ในสิ่งที่ต้องการจะร้องไห้จนยายต้องตามใจทุกครั้ง เพราะกลัวว่าเด็กจะไม่ไปโรงเรียนเด็กหญิงยิ้มซึ่งโตกว่าจะยอมให้น้องและตามใจน้องจนถูกเด็กชายมายแกล้งอยู่เสมอ เช่น ขณะที่เด็กหญิงยิ้มกำลังเล่นตัวต่อเด็กชายมายกระจายตัวต่อที่เรียงไว้เด็กหญิงยิ้มจะฟ้องยายแต่เด็กชายมายก็ไม่หยุดทำบางครั้งก็กระโดดทับ เกาะหลังเด็กหญิงยิ้มก็จะว่าให้แต่จะไม่ตื่นนอนเลย

เนื่องจากเด็กหญิงปุยเป็นเด็กคนเดียวในบ้านตายายและลุงก็ไม่ค่อยดุ เมื่อไม่ได้ในสิ่งที่ต้องการจะร้องไห้เสียงดัง ยายจะยอมตามเด็กแต่ในบางเรื่องก็จะปล่อยให้ร้องและใช้เหตุผลอธิบาย

การควบคุมอารมณ์ของเด็กเมื่อเกิดความคับข้องใจหรือโกรธผู้ปกครองจะยอมตามเด็กในสิ่งที่ผู้ปกครองเห็นว่าไม่เป็นอันตรายหรือเสียหาย แต่ถ้าเป็นสิ่งที่อันตรายหรือเสียหายก็จะไม่ยอมเด็กและใช้เหตุผลอธิบายให้เด็กเข้าใจและยอมรับในเหตุผลของผู้ปกครองและปฏิบัติตามที่ผู้ปกครองต้องการ

3. อารมณ์อิจฉาริษยา

อารมณ์อิจฉาริษยาของเด็กที่สามารถสังเกตพบน้อย เนื่องจากเด็กเป็นเด็กคนเดียวในบ้านเป็นเด็กที่เล็กที่สุดในบ้าน จึงไม่เกิดอารมณ์อิจฉาที่เกิดจากการอิจฉาบุคคลในบ้าน แต่มักเกิดจากความอยากได้ในสิ่งที่เด็กคนอื่นมี เนื่องจากฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวผู้ปกครองจึงต้องประหยัดและใช้จ่ายสิ่งที่จำเป็นจริง ๆ เด็กจึงไม่ค่อยได้เล่นที่แพง ๆ หรือได้เสื้อผ้าสวย ๆ ใหม่ ๆ เด็กใช้เสื้อผ้าที่มีคนนำมาให้หรือบริจาคเท่านั้น

4. อารมณ์รัก

การแสดงความรักของเด็กวัยนี้แสดงออกมาอย่างเปิดเผย ทั้งกิริยาท่าทาง การแสดงออก

และคำพูด จากการสังเกตการแสดงความรักต่อผู้ปกครอง และบุคคลที่สนิทสนม เด็กทั้ง 6 ครอบครัว ได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดจากผู้ปกครอง โดยเฉพาะเด็กที่บิดามารดาไม่ได้เลี้ยงดูมาตั้งแต่แรกเกิด เด็กได้รับการเลี้ยงดูคล้ายกับเป็นลูก เช่น นางมี เลี้ยงดูเด็กชายหนึ่งซึ่งเป็นเด็กคนเดียวในบ้านเหมือนลูก เพราะลูกของนางมีแต่งงานมีครอบครัวไปเกือบหมดเหลือเพียงลูกชายที่เลี้ยงดูนางมี และเด็กชายหนึ่ง ส่วนนางสมพรเลี้ยงดูเด็กหญิงปุยเหมือนลูกเพราะเลี้ยงดูเด็กหญิงปุยมาตั้งแต่แรกเกิด เด็กจะรักและผูกพันกับยายมาก ผู้ปกครองแสดงความรักและช่วยเหลือปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ ต่อเด็กคล้ายกับลูกของตนเอง

การแสดงความรักของเด็กต่อผู้ปกครอง แสดงออกโดยการเข้าไปนั่งใกล้ ๆ ขอบปิ้งไฟและอดอ้อน เช่นเวลาที่จะขอเงินซื้อขนม เวลาเด็กเข้ามาหาผู้ปกครองจะให้เด็กนั่งตัก และพูดคุยหยอกล้อด้วย แต่ไม่พบผู้ปกครองกรณียศศึกษาใดที่กอดคอหรือหอมแก้มเด็ก บางครั้งผู้ปกครองแสดงอาการรำคาญเด็ก บัดมือ หรือบอกให้เด็กออกไปห่าง ๆ การสอนให้เด็กแสดงความรักต่อผู้อื่นไม่พบ เนื่องจากเด็กเป็นเด็กคนเดียวในบ้าน หรือตัวเล็กที่สุดในบ้าน ทุกคนในบ้านจะยอมให้เด็ก เด็กไม่ได้เรียนรู้ที่จะรักผู้อื่น

การส่งเสริมและสอนเด็กด้านคุณธรรม

การสอนคุณธรรมต่าง ๆ ให้เด็กนั้น ผู้ปกครองจะสอนเด็กทางตรงแต่พบได้น้อย เช่น ผู้ปกครองของเด็กชายบังค์จะสอนให้เด็กรักกัน แบ่งขนมให้กัน แต่ไม่พบว่าผู้ปกครองกรณียศศึกษาสอนคุณธรรมให้แก่เด็กในขณะดูโทรทัศน์ เมื่อมีเหตุการณ์ต่าง ๆ หรือพบเห็นบุคคลอื่นที่ประพฤติไม่ดี ผู้ปกครองไม่ชี้ให้เห็นโทษของการประพฤติไม่ดีให้เด็กรู้ เช่นเมื่อมีงานศพในหมู่บ้าน เด็กชายบังค์ เด็กชายเงาะและพี่ พากันไปดูเขาเล่นการพนันผู้ปกครองก็ไม่สนใจ เมื่อเด็กชายบังค์และเด็กชายเจน ขโมยเงินของครู ผู้ปกครองก็ไม่ว่าอะไรเด็กเพียงแต่พูดว่า “ ถ้าน้องเอามาก็บอกว่าเอามา ถ้าไม่ได้เอาก็บอกครูว่าไม่ได้เอา ถ้าเห็นใครเอาก็บอกถ้าไม่เห็นก็อย่าพูด” แต่เด็กก็พูดแต่งเรื่องโกหกครูหลายครั้ง จนครูบอกว่าจะพาตำรวจมาและนำเครื่องจับโกหกมา เด็กจึงยอมพูดความจริง และยอมรับว่าเด็กชายเจนเอามาและเขาไปซ่อนที่ได้ต้นไม้ เมื่อกลับไปบ้านผู้ปกครองก็ไม่ได้ทำโทษเด็กหรืออบรมเด็ก

ปู่ของเด็กชายดอสมจะพาเด็กชายดอสมไปวัดเป็นประจำ เช่นพาเด็กไปร่วมงานที่วัด พาไปรดน้ำต้นไม้อ่อนเย็นหลังเลิกเรียนเกือบทุกวัน และตอนเช้าปู่จะใส่บาตรทุกเช้า

เด็กไม่ได้เรียนรู้จากสื่อประเภทต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ รูปภาพ หนังสือ เด็กไม่สนใจรายการโทรทัศน์ที่ปลูกฝังคุณธรรมต่าง ๆ เด็กจะชอบดูการ์ตูนมากกว่า

จากการสังเกตพบว่าผู้ปกครองกรณีศึกษาเพียง 1 กรณีเท่านั้นที่พาเด็กไปวัดไปช่วยกิจกรรมของวัดบ้าง นอกนั้นไม่พบว่าผู้ปกครองสอนหรือสอดแทรกคุณธรรมให้เด็กในขณะที่ดูโทรทัศน์ หรือเล่าเรื่องต่าง ๆ ที่ส่งเสริมคุณธรรมให้เด็กฟัง และผู้ปกครองไม่ซื้อหนังสือนิทานหรือคติสอนใจให้เด็กเลย หรือเมื่อเด็กทำผิดผู้ปกครองจะบอกว่าถ้าทำอย่างนี้ตำรวจจะจับเข้าคุกแต่ไม่บอกเหตุผลให้เด็ก

การปลูกฝังคุณธรรมเรื่องการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และรู้จักแบ่งปัน และความมีน้ำใจนั้นสอนได้น้อยเพราะเด็กขาดแคลนอยู่แล้วและการที่จะได้อะไรมาเป็นของตัวเองนั้นยากมาก เมื่อได้มาแล้วจึงหวงของและไม่แบ่งปันให้ใครง่าย ๆ และการเป็นเด็กคนเดียวในบ้านหรือเด็กที่สุดในบ้านจึงมีแต่คนยอมให้เด็กจึงไม่มีการเรียนรู้ที่จะให้ผู้อื่น

พฤติกรรมของผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ผู้ปกครองใช้วิธีควบคุมพฤติกรรมเด็กโดยการใช้พฤติกรรมทางวาจาและท่าทาง

1. พฤติกรรมทางวาจา คือ การที่ผู้ปกครองใช้คำพูดในลักษณะต่าง ๆ เพื่อให้เด็กเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เช่น

ผู้ปกครองจะชมเชย เมื่อเด็กมีพฤติกรรมที่ดี เช่น เด็กเป็นเด็กเรียบร้อยไม่ดื้อ ก็จะชมเชยใช้วิธีการวางเงื่อนไข เช่น ให้เงินเพิ่มเมื่อเด็กไม่ยอมไปโรงเรียน หรือบอกว่าถ้ารักยา ก็จะต้องไม่ร้องเอาโน่นเอานี้

ผู้ปกครองตักเตือนเด็กเมื่อเด็กเล่นหรือคุยเสียงดัง แกล้งพี่ หรือเล่นในที่ ๆ มีอันตราย จะบอกเด็กว่าอย่าเสียงดัง อย่าแกล้งพี่ หรืออย่าเล่นอย่างนั้น ระวังจะตก ระวังมีคบาดมือ เป็นต้น

ผู้ปกครองใช้วาจาในการขู่ ดู ว่าเด็กเมื่อเด็กไม่เชื่อฟัง ขู่ว่าจะพาเด็กไปส่งให้มารดาที่กรุงเทพ หรือถ้าเด็กดื้อจะเอาไปขังไว้ในห้องน้ำ เด็กจึงยอมเชื่อฟัง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ผู้ปกครองจะใช้วาจาในการขู่เด็กมากกว่าหรือดูโดยใช้เสียงดัง เด็กก็จะกลัวและเลิกทำพฤติกรรมนั้น ๆ

2. พฤติกรรมทางท่าทาง คือการที่ผู้ปกครองทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยกิริยาท่าทาง เพื่อให้เด็กมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป เช่น การลงโทษ การเสริมแรง

การลงโทษด้วยการตีด้วยมือและไม้ หรือหยิก ในกรณีที่เด็กกระทำความผิด เช่น เล่นเสียงดัง หรือไม่เชื่อฟัง จะตีหรือหยิกทันที หรือเด็กแอบหนีไปเที่ยวเล่นใกล้สระน้ำ ผู้ปกครองจะตีจนเด็กไม่ไปอีก จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าการลงโทษเด็กโดยการตีนั้นมีน้อยกรณี หรือน้อยครั้ง เมื่อเด็กทำผิดมาก ๆ ส่วนใหญ่จะใช้วิธีการตักเตือนและพูดว่าจะดีเท่านั้น

3. การพัฒนาด้านสังคมและบุคลิกภาพ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติของผู้ปกครองในการอบรมพัฒนาเด็กด้านสังคมและบุคลิกภาพ ผู้วิจัยได้ศึกษาและนำเสนอในเรื่อง

- การฝึกอบรมมารยาทและการปลูกฝังค่านิยมในสังคม เช่น การมีสัมมาคารวะและเคารพผู้ใหญ่ ความสุภาพเรียบร้อยทั้งกิริยาและวาจา การเชื่อฟังคำสั่งสอน ความขยัน การช่วยงานเล็ก ๆ น้อย ๆ
- การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการเรียนรู้ เช่น การพูด และใช้ถ้อยคำ การมีน้ำใจต่อผู้อื่น
- การพัฒนาบทบาททางเพศ

การฝึกอบรมมารยาทและการปลูกฝังค่านิยมในสังคม

การมีสัมมาคารวะและการเคารพผู้ใหญ่ มีผู้ปกครองในบางกรณีเท่านั้นที่อบรมสั่งสอนเด็กในเรื่องการเคารพผู้ใหญ่ แต่สั่งสอนไม่สม่ำเสมอ เด็กจึงไม่ค่อยปฏิบัติ เมื่อครูไปเยี่ยมผู้ปกครองจะบอกให้เด็กทำความเคารพครู แต่เด็กไม่ทำ ผู้ปกครองจะต่อว่าเด็กว่าอย่าสอนไว้อย่างไร เด็กจะทำตามบ้าง ไม่ทำตามบ้าง หรือเวลาที่เด็กจะกลับบ้านบางครั้งผู้ปกครองจะบอกให้เด็กมาสวัสดีครูก่อน บางครั้งผู้ปกครองก็ไม่สนใจ ผู้ปกครองบอกเด็กไม่สม่ำเสมอ ผู้ปกครองบางกรณีไม่เคยสอนเด็กเลย

การแสดงคำพูดด้วยการขอบคุณหรือขอโทษของเด็กนั้นไม่ปรากฏให้เห็นบ่อยเพราะไม่มีเหตุการณ์ที่เป็นพิเศษให้เด็กได้แสดงออก และผู้ปกครองไม่ค่อยย้าให้เด็กปฏิบัติ เช่น เด็กบางคนเมื่อผู้ใหญ่ให้เงิน เด็กจะรับเงินมาโดยไม่ไหวและไม่กล่าวขอบคุณผู้ปกครองก็ไม่สอนเด็ก

ความสุภาพเรียบร้อยทั้งทางกิริยาและวาจาจากผู้ปกครองเด็กไม่ฝึกให้เด็กใช้คำพูด เมื่อเด็กพูดไม่สุภาพก็จะตักเตือน แต่เด็กทั้ง 8 คน และเด็กในโรงเรียนจะพูดคำว่า คิง (มึง) ฮา (ญ) บ่า (ไอ้)

อี (อี) ทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน มีผู้ปกครองบางกรณีจะเรียกเด็กว่า บ่า (ไอ้) แต่ผู้ปกครองส่วนมากจะเด็กเรียกว่า น้อง หรือเรียกแต่ชื่อ เวลาเด็กพูดกับผู้ปกครองจะใช้สรรพนามแทนตัวเองว่า น้อง และส่วนใหญ่วุฒิไม่มีหางเสียง เด็กไม่ค่อยพูด ครับ ,ค่ะ ,เจ้า แต่เขาเรียกว่า เออ การสอนให้เด็กมีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่จะพบบ้างแต่น้อยมาก

การเชื่อฟังคำสั่งสอนของผู้ใหญ่ ผู้ปกครองส่วนใหญ่เมื่อต้องการให้เด็กปฏิบัติตนในสิ่งที่ต้องการจะใช้วาจาออกคำสั่ง และจะใช้คำเสียงดังขึ้น หรือพูดซ้ำจนกว่าเด็กจะปฏิบัติตาม สามารถทำให้เด็กเปลี่ยนพฤติกรรมบางอย่างได้ ผู้ปกครองสอนเด็กให้เชื่อฟังผู้ใหญ่ อย่าดื้อผู้ใหญ่บอกอะไรให้เชื่อฟัง แต่ผู้ปกครองบางกรณีจะยอมเด็ก ถ้าเด็กทำในสิ่งที่ไม่เป็นอันตรายต่อเด็กหรือไม่รุนแรงเกินไป

การปลูกฝังค่านิยมในสังคม เด็กทุกคนได้รับการปลูกฝังค่านิยมในสังคมเรื่องการประหยัดและการใช้จ่ายเงินอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะผู้ปกครองที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ขัดสนจะอบรมสั่งสอนเด็กเรื่องความจำเป็นของผู้ปกครองที่จะต้องประหยัดเก็บเงินเพื่อใช้จ่ายในครอบครัว ส่วนผู้ปกครองที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ไม่ขัดสนให้เงินเด็กแต่ให้ไม่มาก และใช้จ่ายอย่างประหยัดเป็นตัวอย่างการปฏิบัติให้แก่เด็ก

การฝึกให้เด็กช่วยงานเล็ก ๆ น้อย ๆ นั้นไม่พบ ผู้ปกครองเปิดโอกาสให้เด็กช่วย เด็กในครอบครัวไม่มีหน้าที่ประจำที่ต้องปฏิบัติ แต่การใช้งานเล็กน้อยเป็นบางโอกาส เช่น ทิ้งขยะ หยิบสิ่งของจะมีบ้างแต่ไม่บ่อยนัก แต่สังเกตพบว่าผู้ปกครองฝึกเด็กให้ช่วยเหลือตนเองเล็กน้อย เช่น เด็กดื่มน้ำจากกระติกดื่มเอง เทน้ำใส่แก้วดื่มเอง ไปซื้อขนม รับประทานอาหารเอง เก็บของเล่นบ้าง เมื่อเด็กอยู่ที่โรงเรียน ครูจะฝึกเด็กให้ รู้จักหน้าที่ของตนเองและช่วยงานต่าง ๆ เช่น การเก็บ สีเทียน ของเล่น ที่นอนของตนเอง เมื่อใช้เสร็จแล้ว การแจกของใช้ เช่น นม ยาสีฟัน กระดาษ การช่วยเก็บขยะ เด็กต้องปฏิบัติและช่วยเหลือกลุ่มและเพื่อนจะเตือนและบอกครูประจำชั้นเมื่อเด็กไม่ปฏิบัติ

การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการเรียนรู้

การพูดและการใช้ถ้อยคำของผู้ปกครองทุก ครอบครัวเป็นภาษาไทยถิ่นเหนือ ผู้ปกครองใช้คำพูดที่เป็นธรรมชาติ กับบุคคลในครอบครัวและบุคคลภายนอกบ้านด้วยคำพูดที่เหมือนกันและไม่มีไม่มีหางเสียงเช่นกัน เด็กพูดกับผู้ปกครองหรือผู้ใหญ่ในบ้านโดยไม่มีหางเสียง แต่ผู้ปกครองจะสอนให้เด็กพูดเพราะกับครู และบอกเด็กให้พูดตาม ซึ่งคำพูดที่สอนเด็กนั้นจะมีหางเสียง ผู้ปกครองกรณีศึกษาไม่ค่อยพาเด็กไปมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นนอกบ้าน เด็กจะอยู่แต่ในบ้านเป็นส่วนมาก แต่เด็กจะไปเที่ยวนอกบ้านเองได้

การพัฒนามาบทบาททางเพศ

เด็กได้รับการพัฒนามาบทบาททางเพศโดยยึดแบบจากบิดา มารดา เป็นตัวอย่าง หรือปู่ย่า ตายายที่เลี้ยงดู เด็กชายหนึ่งมีลุงของเด็กที่อยู่ในครอบครัวเดียวกันเป็นแบบอย่าง เด็กชายดอสมิ์ปูเป็นแบบอย่าง และเวลาเด็กชายดอสมิ์ปูที่บ้านจะเล่นกับพี่ผู้ชาย เด็กชายบึงค์จะเล่นกับเด็กชายเงาะ และมีปูเป็นแบบอย่างการปฏิบัติ เด็กชายชีพและเด็กชายซอล์ฟ บิดามารดาของเด็กมาเยี่ยมเด็กบ่อยครั้ง และมีตาซึ่งเป็นแบบอย่างการปฏิบัติและคอยดูแลรับและส่งเด็กมาโรงเรียน ส่วนเด็กชายมายตอนเล็ก ๆ จะอยู่กับบิดา มารดาจึงมีแบบเพศชายคือบิดา เป็นแบบอย่างการปฏิบัติ เมื่อมาอยู่กับยายและพี่ ๆ ซึ่งเป็นผู้หญิงแต่เด็กชายมายจะเล่นแบบเด็กผู้ชาย เด็กหญิงปูจะใกล้ชิดกับยายมากกว่าตา และยายเลี้ยงดูเด็กมาตั้งแต่แรกเกิดเด็กจึงมีลักษณะที่ เรียบร้อย พุดเก่ง รักสวยรักงาม เด็กหญิงยิ้ม เป็นเด็กที่เรียบร้อย พุดจาอ่อนหวานเหมือนยายที่เลี้ยงดู

จากการวิเคราะห์พบว่าเด็กจะยึดบิดามารดาหรือปู่ย่า ตายาย ที่เลี้ยงดูเป็นตัวแบบในการปฏิบัติ อีกทั้งการเลี้ยงดูเช่น การเลือกเสื้อผ้าและของใช้ให้เด็ก และสภาพแวดล้อมทั้งเพื่อนและผู้ใหญ่ สื่อมวลชนโดยเฉพาะโทรทัศน์ จะส่งเสริมการพัฒนามาบทบาททางเพศให้แก่เด็กทั้งสิ้น

4. การพัฒนาด้านสติปัญญา

เด็กจะมีการพัฒนาสติปัญญาจากการรับรู้จากสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ รอบตัวและมีการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมโดยใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 สิ่งแวดล้อมที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กที่ได้ศึกษาเป็นสองลักษณะ คือ สภาพแวดล้อมภายในบ้าน และสภาพแวดล้อมภายนอกบ้าน

สภาพแวดล้อมจะคล้ายคลึงกัน มีบริเวณให้เด็กได้เล่น วังเล่น มีต้นไม้ให้เด็กปีนป่าย มีอุปกรณ์สำหรับเล่นขายของ และบริเวณบ้านส่วนใหญ่จะเป็นพื้นดิน มีฝุ่น เด็กได้เล่นขุดดิน (ยกเว้นบ้านกรณีศึกษาที่ 4) แต่ละบ้านมีไม้ไผ่ต้นไม้ให้เด็กได้เล่นสัมผัสกับธรรมชาติ และมีรั้วล้อมรอบบ้านทุกบ้าน แต่ละบ้านเพื่อนบ้านล้อมรอบอยู่ และอยู่อาศัยกันแบบพี่ น้อง และเพื่อนบ้านจะมาเยี่ยมเยียนและพูดคุยเป็นประจำ และเด็กสามารถไปวิ่งเล่นบ้านเพื่อนบ้านใกล้เคียงได้

จากการสังเกตสภาพแวดล้อมภายนอกบ้านบริเวณบ้านเป็นสถานที่ที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และการมีปฏิสัมพันธ์ต่อเด็กมาก เด็กมีโอกาสได้เล่นอย่างอิสระ และสัมผัสกับสิ่งแวดล้อมทาง

ธรรมชาติได้อย่างเต็มที่ ผู้ปกครองไม่ได้จำกัดขอบเขตการเล่นของเด็ก แต่ผู้ปกครองไม่ได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของเด็ก

2. สภาพแวดล้อมภายในบ้าน จากการสังเกตพบว่า ลักษณะบ้านที่อยู่อาศัยมีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ เป็นบ้านเดี่ยวสร้างด้วยไม้ มีบ้านชั้นเดียวและบ้านสองชั้นลักษณะภายในบ้านประกอบด้วย เครื่องเรือนและเครื่องใช้ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันเช่น มีตู้เก็บของ ตู้เสื้อผ้า ชั้นวางของใช้ ตู้เย็น โทรทัศน์ วิทยุ พัดลม แต่ละบ้านจัดแบ่งห้องเพื่อการใช้สอยเช่น ห้องนอน ห้องครัว ห้องน้ำ ภายในห้องต่าง ๆ มีสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นเท่านั้น เช่นห้องนอน ประกอบด้วย ที่นอน หมอน มุ้ง และผ้าห่ม บางบ้านมีเตียงนอน ห้องน้ำมีสิ่งของต่าง ๆ เช่น โถ่งน้ำ ชันน้ำ สบู่ ยาสีฟัน แชมพู ห้องครัวประกอบด้วยเครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น เตา เตาแก๊ส ตู้ ชั้นวางของ ถ้วยจาน ชาม และอุปกรณ์ประกอบอาหาร แต่จะแตกต่างกันตามคุณภาพของเครื่องใช้

จากการสังเกตภายในบ้านของทุกครอบครัว จะไม่มีอุปกรณ์เครื่องเขียน เช่น โต๊ะ เก้าอี้ สำหรับเด็ก บางครอบครัวจะมีแบบฝึกระบายสี สี ยางลบ ดินสอ ให้เด็ก

การส่งเสริมความสนใจในการเรียนรู้ของเด็ก

เด็กเรียนรู้ผ่านทางประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ การมองเห็น การได้ยินทางหู การดมกลิ่นจากจมูก การชิมรสด้วยลิ้น และการสัมผัสด้วยส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ซึ่งประสาทสัมผัสทั้ง 5 นี้จะช่วยให้เด็กเกิดการสังเกต สงสัย และซักถาม จำแนกประเภท และเลียนแบบ การส่งเสริมและตอบสนองของความสนใจในการเรียนรู้ของเด็ก เมื่อเด็กเกิดความสงสัยหรืออยากรู้ อยากเห็นในเรื่องต่าง ๆ ผู้ปกครองช่วยตอบคำถาม ช่วยชี้แนะ เล่าเรื่องประกอบและตั้งคำถามกระตุ้นเร้าให้เด็กอยากเรียนรู้มากขึ้น จะช่วยให้เด็กเกิดการพัฒนาและสนใจอยากเรียนรู้มากขึ้น จากการสังเกตผู้ปกครองกรณีศึกษาพบว่า

1. ผู้ปกครองเปิดโอกาสให้เด็กได้สัมผัสสิ่งแวดล้อมเพื่อเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างเต็มที่ ไม่จำกัดเวลา และสถานที่
2. ผู้ปกครองไม่จัดสภาพแวดล้อมหรือจัดหาอุปกรณ์ที่จะสามารถกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ทางประสาทสัมผัสทั้ง 5 จะพบน้อยมากผู้ปกครองไม่ซื้อของเล่นให้เด็กเพราะมีราคาแพง ผู้ปกครองไม่มีเงินซื้อให้เด็ก บางครอบครัวบิดา มารดาเด็กซื้อสมุดภาพระบายสีให้แต่ผู้ปกครองไม่ฝึกเด็ก
3. ผู้ปกครองไม่สนใจตอบคำถามเด็กเมื่อเด็กเกิดความสงสัยเพราะไม่รู้ว่าจะตอบอย่างไร
4. ผู้ปกครองไม่ให้ความสนใจซักถามหรือกระตุ้นให้เด็กได้คิดตอบ หรือจินตนาการ

5. ผู้ปกครองไม่ได้พาเด็กไปเที่ยวหรือไปร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน เด็กขาดโอกาสในการเรียนรู้กิจกรรมของชุมชน

สื่อและเทคโนโลยีในการเรียนรู้

สื่อและเทคโนโลยีที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของเด็กในทุกครอบครัวคือ โทรทัศน์ จากการสังเกตพบว่า โทรทัศน์มีบทบาทสำคัญมากในการเรียนรู้และเลียนแบบการกระทำของเด็กทุกครอบครัว มีโทรทัศน์ เด็กใช้เวลาในการดูโทรทัศน์รองลงมาจากการเล่น เมื่อเด็กเลิกเล่นก็จะดูโทรทัศน์ เด็กใช้เวลาในการดูโทรทัศน์มากที่สุดคือตอนเย็น และเช้าวันเสาร์และอาทิตย์ รายการที่เด็กดูบ่อยได้แก่ การ์ตูน และละครโทรทัศน์ เช่น ดาบเจ็ดสีมณีเจ็ดแสง การ์ตูนหุ่นยนต์ มารู้จักจอมกวน ชินจังจอมแก่น เณรน้อยเจ้าปัญญา และดูรายการตามผู้ปกครองเช่นละครชีวิตในตอนเย็นหลังข่าว เช่น เรื่องนางก๊ก แม่ดอกกระถิน กิณรี บ้านไร่เรือนรัก เป็นต้น และเกมโชว์ต่าง ๆ เป็น บางครั้งดูภาพยนตร์จีน เช่น ชือกง ไซอิ๋ว

การดูโทรทัศน์ถ้าเป็นรายการเด็ก เช่น การ์ตูน หรือละคร เด็กจะดูคนเดียวหรือดูกับพี่บ้าง บางครั้งดูกับผู้ปกครองแต่ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในขณะที่ดูโทรทัศน์มีน้อยมาก บางครั้งเด็กถามแต่ผู้ปกครองตอบเด็กไม่ได้ เด็กจึงไม่ซักถาม จากการสังเกตเด็กเข้าใจเรื่องราวบ้างเพราะเด็กฟังภาษาไทยกลางไม่ค่อยเข้าใจ เพราะผู้ปกครองทุกคนพูดภาษาไทยถิ่นเหนือ เมื่อเด็กฟังภาษาไทยกลางในโทรทัศน์ที่พูดเร็วและเป็นคำแปลกใหม่ เด็กจึงไม่ค่อยเข้าใจและเด็กสามารถร้องเพลงตามได้บางท่อน แต่ร้องได้ไม่ถูกต้องชัดเจน

นอกจากทุกบ้านจะมีโทรทัศน์แล้วยังมีวิทยุเทปหรือเครื่องเสียงแต่จากการสังเกตไม่พบว่าเด็กได้ฟังเพลงจากวิทยุหรือเครื่องเสียงนั้นเลย เด็กไม่มีโอกาสได้ใช้ เพราะผู้ปกครองไม่เปิดให้เด็กฟัง

สื่อประเภทหนังสือภาพ แบบฝึกกระบายสี ลากเส้น เขียนตามรอย หนังสือการ์ตูน หนังสือหัดอ่าน ก-ข ซี ดินสอ ผู้ปกครองซื้อมาให้เด็กน้อยมาก ผู้ปกครองบางกรณีไม่ซื้อให้เด็กเลยเด็กจะได้ฝึกกระบายสี วาดภาพ ลากเส้นต่าง ๆ จากที่โรงเรียนเท่านั้น

จากการสังเกตด้านการใช้สื่อและเทคโนโลยีในการเรียนรู้พบว่า

1. เด็กใช้เวลาในการเรียนรู้จากการดูโทรทัศน์ตามความสนใจ เวลา และโอกาสของเด็ก เด็กได้ดูโทรทัศน์อย่างเต็มที่
2. ผู้ปกครองไม่ตอบสนองหรือกระตุ้นความสนใจของเด็กขณะดูโทรทัศน์

3. สื่อและเทคโนโลยีบางประเภทมีประโยชน์ต่อเด็กแต่ไม่มีการใช้ เช่น วิทยุ เครื่องเสียง จากการวิเคราะห์ข้อมูลในด้านการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสติปัญญาพบว่า การเรียนรู้ของเด็กส่วนใหญ่เกิดจากการเล่น การสังเกตการกระทำเลียนแบบการพูดการแสดงออกของผู้ปกครอง ผู้ปกครองไม่จัดหาสื่อและจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ และผู้ปกครองไม่สนใจซักถาม หรือตอบคำถามเด็กเพื่อกระตุ้นและตอบสนองความสนใจใคร่รู้ของเด็ก

2. รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวที่มีผู้ปกครองที่ไม่ใช่บิดามารดา

รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่มีลักษณะเฉพาะอันเนื่องมาจากผู้ปกครองไม่ใช่บิดามารดาของเด็กที่พบใน 6 ครอบครัว มีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. โครงสร้างของครอบครัวของเด็ก

- บิดามารดาของเด็กหย่าร้าง
- บิดามารดาของเด็กอยู่ด้วยกันแต่ต้องไปทำงาน

2. การแบ่งบทบาทในการรับผิดชอบต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

- ผู้ปกครองรับผิดชอบอบรมเลี้ยงดูเด็กทั้งหมด บิดามารดาของเด็กหายหน้าไป
- ผู้ปกครองรับผิดชอบอบรมเลี้ยงดูเด็กทั้งหมด บิดามารดาของเด็กยังมีการติดต่อมา
- ผู้ปกครองรับผิดชอบอบรมเลี้ยงดูเด็กทั้งหมด บิดามารดาของเด็กให้การสนับสนุน

ด้านการเงิน

3. การมีตัวแบบเพศทดแทนบิดา มารดา

4. การพัฒนาความรู้สึกผูกพันในครอบครัว

- เด็กยึดเอาผู้ปกครองเป็นเสมือนบิดา มารดาของเด็ก เพราะบิดา มารดาของเด็กไม่เคยอบรมเลี้ยงดู

เคยอบรมเลี้ยงดู

- เด็กรักบิดามารดา แต่ความรู้สึกผูกพันกับผู้ปกครองมีมากกว่า

5. ผู้ปกครองสอนเด็กให้ยอมรับและเข้าใจในสภาพครอบครัว

6. การช่วยเหลือเด็กมากเกินไป

1. โครงสร้างของครอบครัวของเด็ก

จากการศึกษาเด็กที่ต้องมาอาศัยอยู่กับผู้ปกครองที่ไม่ใช่บิดามารดาของเด็กนั้นพบว่า

- เด็กมาจากครอบครัวที่บิดามารดาของเด็กหย่าร้างกัน ผู้ปกครองอบรมเลี้ยงดูเด็กมาตั้งแต่แรกเกิด ได้แก่ครอบครัวกรณีศึกษาที่ 2 และ 6
- เด็กมาจากครอบครัวที่บิดา มารดาอยู่ด้วยกันแต่บิดามารดาของเด็กต้องไปทำงาน ได้แก่ครอบครัวกรณีศึกษาที่ 1, 3, 4 และ 5

2. การแบ่งบทบาทในการรับผิดชอบต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

จากการศึกษาพบว่า การรับผิดชอบต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองที่ไม่ใช่บิดามารดาของเด็กแบ่งได้ดังนี้

- ผู้ปกครองรับผิดชอบอบรมเลี้ยงดูเด็กทั้งหมด เพราะบิดามารดาของเด็กหายหน้าไปและไม่รับผิดชอบเด็กมาตั้งแต่แรกเกิด ผู้ปกครองต้องรับผิดชอบหาเลี้ยงเด็กและอบรมดูแลเด็ก ได้แก่ครอบครัวกรณีศึกษาที่ 2
- ผู้ปกครองรับผิดชอบหาเลี้ยงและอบรมดูแลเด็กทั้งหมด บิดา มารดาของเด็กนำเด็กมาให้ผู้ปกครองเลี้ยงดู แต่ไม่ช่วยเหลือในการเลี้ยงดูเด็ก ได้แก่ครอบครัวกรณีศึกษาที่ 3 ซึ่งบิดามารดาของเด็กยังอยู่ด้วยกัน และกรณีศึกษาที่ 6 ซึ่งบิดามารดาของเด็กหย่าร้างกัน
- ผู้ปกครองรับผิดชอบในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก โดยที่บิดามารดาของเด็กให้ความช่วยเหลือด้านการเงินแก่ผู้ปกครอง ได้แก่ กรณีศึกษาที่ 1, 4 และ 5

3. การมีตัวแบบเพศทดแทนบิดามารดา

การมีตัวแบบเพศทดแทนบิดามารดาพบว่า

1. เด็กผู้ชายที่อาศัยอยู่กับ ปู่ ย่า และ ตา ยาย ทั้ง 6 คน ยึดตัวแบบเพศชายจากบิดาที่เลี้ยงดูมาก่อน เมื่อเด็กมาอยู่กับผู้ปกครองยึดตัวแบบเพศชายจากปู่ ตา และลุง ทดแทนบิดา เด็กเลียนแบบพฤติกรรมและซึมซับลักษณะต่าง ๆ มาจากปู่ ตาและลุง เช่น ครอบครัวกรณีศึกษาที่ 1 มีปู่ประพฤติตนเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตน และพาเด็กไปที่วัดเป็นประจำ ลักษณะนิสัยการพูดจาของเด็กจึงคล้ายกับกับปู่ที่ดูเรียบร้อย เงียบ ๆ แต่ใจดี เวลาเดินจะเดินช้า ๆ เด็กชายดอสมจะไม่ค่อยพูดและไม่ว่าใคร เวลาเล่นจะไม่ค่อยเล่นผาดโผน

2. เด็กผู้หญิงทั้ง 2 คน ที่อาศัยอยู่กับยายนั้นจะยึดตัวแบบเพศหญิงมาจากมารดา เมื่อมาอาศัยอยู่กับยายแล้ว เด็กจะคลุกคลีและสนิทสนมกับยายมาก เด็กผู้หญิงทั้งสองคนยึดแบบอย่างการพูดจาและท่าทางจากยาย พูดจาอ่อนหวาน ท่าทางเรียบร้อย รักสวยรักงาม เพราะยายทั้งสองคนเป็นคนที่พูดเก่ง ยิ้มแย้มแจ่มใส แต่งกายเรียบร้อย เด็กผู้หญิงทั้งสองคนจึงมีลักษณะคล้ายกับยาย

4. การพัฒนาความรู้สึกผูกพันรักใคร่ในครอบครัว

จากการศึกษาเด็กในครอบครัวที่มีผู้ปกครองที่ไม่ใช่บิดามารดาของเด็กนั้น เด็กได้รับความรัก ความเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดและความห่วงใยจากผู้ปกครองมาก เด็กจึงมีความรักใคร่ผูกพันกับผู้ปกครองมาก เนื่องจากผู้ปกครองบางคนเลี้ยงดูเด็กมาตั้งแต่แรกเกิดจนถึงปัจจุบัน ส่วนครอบครัวที่เด็กมาอาศัยอยู่กับผู้ปกครองเป็นเวลาถึง 2 ปี โดยผู้ปกครองดูแลเด็กเรื่องอาหารการกิน ดูแลสุขภาพ การรักษาความสะอาดของร่างกายอาบน้ำ สระผมให้เด็ด คอยดูแลเด็กเมื่อเด็กไม่สบาย และไม่ทำโทษเด็ก ผู้ปกครองส่วนมากจะตามใจเด็ก

ในครอบครัวที่บิดามารดาของเด็กไม่ได้เลี้ยงดูเด็กเลยเด็กจะยึดเอาผู้ปกครอง (ตา ยาย) เป็นเสมือนบิดามารดาของตน และจะเรียกยายว่าแม่ จะเรียกตาว่าพ่อ ส่วนมารดา ของเด็กเด็กจะเรียกแม่... โดยมีชื่อตาม เช่นเด็กชายหนึ่งจะเรียกยายว่าแม่ และไม่เคยมถึงบิดามารดา เด็กไม่เคยเห็นหน้าบิดาเลย ส่วนมารดาของเด็กเคยกลับมาเยี่ยมเด็กชายหนึ่งครั้งหนึ่งซึ่งนานมากและเด็กชายหนึ่งยังเล็ก เด็กจึงจำไม่ได้ เด็กชายหนึ่งจะรักยายมาก ยายพูดอะไรจะเชื่อฟังและปฏิบัติตามและคอยช่วยยายทำงานเล็กๆ น้อย ๆ เวลายายอยู่บ้านเด็กชายหนึ่งชอบมานั่งตักยาย ชอบฟังหรืออยู่ใกล้ ๆ บางครั้งเล่นกับลุงในตอนเช้าก่อนที่ลุงจะออกมาจากที่นอนเด็กจะเข้าไปเล่นด้วย ส่วนเวลาอื่น ๆ ลุงของเด็กจะไม่ค่อยมีเวลาว่าง แต่ในเวลาเด็กเจ็บป่วยลุงจะช่วยดูแลเฝ้าไข้เด็ก

เด็กหญิงปูจะเรียกยายว่าแม่ แต่จะเรียกมารดา ว่า แม่แนค เรียกตาว่าพ่อ ตาและยายเลี้ยงดูเด็กมาตั้งแต่แรกเกิด บิดามารดาของเด็กไปทำงานที่ต่างจังหวัดหลังจากที่คลอดเด็กได้ 3 เดือน บิดา มารดาของเด็กจะกลับมาเยี่ยมเยียนเด็กปีละประมาณ 3 ครั้ง เวลาที่กลับมาเยี่ยมเด็ก เด็กไม่ค่อยคลุกคลีกับบิดามารดา เวลานอนเด็กหญิงปูจะนอนกับตาและยาย ไม่ยอมไปนอนกับบิดา มารดา และไม่เคยมารดาและบิดาของเด็กกลับไปทำงาน จนกระทั่งหย่าร้างกันได้ประมาณ 5 เดือน และแยกย้ายกันไปทำงานและยังไม่เคยกลับมาเยี่ยมเยียนเด็กอีกเลย ยายและตาจะดูแลเด็กมาตลอด เด็กจึงรู้สึกผูกพันกับยาย มากกว่าบิดามารดา

เด็กชายชอลฟ์ ตาและยายเลี้ยงดูเด็กมาตั้งแต่แรกเกิด จะรักและรู้สึกผูกพันกับตายายมาก ในช่วงแรก ๆ ที่เด็กชายชอลฟ์มาอยู่ด้วย เด็กชายชอลฟ์จะไม่ให้เด็กชายชอฟนอนด้วย และจะตีกันและทะเลาะกันบ่อยมากเพราะเด็กชายชอลฟ์จะหวงของ หวงยาย กลัวว่าเด็กชายชอฟจะแย่งของตน เวลาที่บิดา มารดากลับมาเยี่ยมเด็กชายชอลฟ์ไม่ค่อยคลุกคลี กับบิดา มารดา แต่ถ้าบิดา มารดาไปไหนก็จะไปด้วย

ส่วนในครอบครัวที่บิดามารดาของเด็กเลี้ยงดูเด็กมาก่อน เมื่อเด็กอายุได้ประมาณ 3 ปี จึงให้ผู้ปกครองเลี้ยงดูเด็ก เด็กจะผูกพันใกล้ชิดกับผู้ปกครองมาก ได้แก่ ครอบครัวกรณีศึกษาที่ 1 , 3 , 4 , และ 5 ซึ่งผู้ปกครองแต่ละครอบครัวจะให้ความรักและการดูแลเอาใจใส่ต่อเด็กอย่างใกล้ชิด และตามใจเด็ก เด็กจะรู้สึกรักและผูกพันกับผู้ปกครองมากเช่น

เด็กชายดอสไม่สบาย ยานั่งเฝ้าไข้และถามเด็กว่า “หนาวไหม” “ปวดหัวหรือเปล่า” เด็กชายดอสอมลูกอมแล้วนอนยาก็ไม่ว่าอะไรเพราะเห็นว่าไม่สบาย ย่าไม่เคยตีเด็กชายดอสเลยเพียงแต่รู้ว่าเขาจะตีเท่านั้น ส่วนปู่จะตีบ้างนาน ๆ ครั้ง จะพาเด็กชายดอสไปวัดด้วยเกือบทุกวัน ตอนเย็นหลังจากเลิกเรียน และในวันหยุดเสาร์อาทิตย์ เมื่อบิดา มารดาของเด็กกลับมาเยี่ยมเด็กชายดอสจะไปซ่อนตัว เมื่อมารดา เข้าไปตามจะร้องไห้แต่ก็จะไปอยู่กับบิดามารดา เมื่อบิดา มารดาของเด็กกลับไปทำงานต่อเด็กจะไม่ร้องไห้ตาม

เด็กชายเบ๊งค์ ชอบมานั่งใกล้ ๆ ย่า นั่งตัก กอด และพุง เด็กชายเบ๊งค์จะรักและเชื่อฟังย่ามาก ย่าบอกอะไรก็จะเชื่อเพราะกลัวย่าจะไม่รักและส่งไปอยู่กับบิดา มารดาที่กรุงเทพฯ เวลาได้ขนมหรือของกินที่วัดมากก็จะแบ่งให้ย่า บิดา มารดาของเด็กไม่มาเยี่ยมเด็กเลย เมื่อถามเด็กว่าคิดถึงบิดากับมารดา ไหม เด็กชายเบ๊งค์ตอบว่าไม่คิดถึง จากการสอบถามย่าของเด็กเล่าให้ฟังว่าตอนที่เด็กชายเบ๊งค์อยู่ที่กรุงเทพฯ เคยขโมยเงินของเพื่อนบ้านจนถูกมารดา เอาไม้ตีหัวจนต้องเข้าโรงพยาบาลเด็กจึงกลัวที่จะต้องกลับไปอยู่กับบิดา มารดาที่กรุงเทพฯ

เด็กชายชอฟตาและยายเด็กมาได้ 2 ปี และดูแลเด็กเป็นอย่างดีโดยเฉพาะยายจะคอยป้อนข้าวเด็ก ชงนม อาบน้ำสระผม ดูแลยามเจ็บป่วยและไม่เคยตีเด็กเลย ตาจะคอยรับ ส่งเด็กมาโรงเรียน เด็กชายชอฟจึงรู้สึกผูกพันกับยายและตามาก

เด็กชายมายและเด็กหญิงยิ้ม ยายจะเลี้ยงดูและตามใจเด็กทั้งสองคนมากเพราะกลัวว่าเด็กจะไม่ยอมไปโรงเรียน เด็กจะเล่นอะไรก็จะยอมเด็กให้เด็กเล่นหมด เช่นเอาเครื่องเทศที่ใช้ทำอาหารมาตำเล่นกันอยู่บนบ้าน หรือพากันย้ายกระสอบถั่วดำของยายลงจากรถเข็นลงหมดเพื่อให้มีที่ว่างเล่น

ขายของกัน ยายต้องเก็บกระสอบเอง ยายก็ไม่ว่าไม่ดี เด็กไม่ค่อยถามถึงบิดา มารดา เนื่องจากมีเพื่อนเล่นในบ้านเด็กจึงไม่เหงา เด็กขายมายจะชอบแก้งที่ ๆ และที่จะยอมน้อง เด็กทั้งสามคนจะรักกันเหมือนพี่น้องบิดา มารดาเดียวกัน จากการสังเกตเด็กทั้งสามคนหน้าตายิ้มแย้มและมีความสุขมาก

การแสดงออกที่แสดงต่อบุคคลที่รู้สึกผูกพัน จากการวิเคราะห์พบว่า

1. เด็กจะเชื่อฟังคำสั่งสอนของผู้ปกครอง

2. เด็กแสดงออกโดยการพยายามใกล้ชิดกับผู้ปกครองและซักถามถึงความรักที่มีต่อตน เด็กทุกคนจะเข้ามาใกล้ชิด ออดอ้อนและถามว่ายายรักตัวเองหรือเปล่า ชอบอ้อนผู้ปกครอง

จากการสังเกตพบว่าเด็กมีพฤติกรรมที่ต้องการให้ผู้ปกครองแสดงออกถึงความรักกับตนมาก และต้องการใกล้ชิดกับผู้ปกครอง แต่การแสดงความรักทางร่างกายที่ผู้ปกครองมีต่อเด็กนั้นไม่ค่อยสนองตอบต่อความต้องการของเด็ก เนื่องจากผู้ปกครองไม่ค่อยมีเวลาต้องทำงานบ้านและงานอื่น ไม่พบว่าผู้ปกครองแสดงออกโดยการกอดคอ หอมแก้ม หรือพูดคุยเล่นหัวกับเด็ก เช่นเด็กชายเบ้งค์เข้าไปหาย่าแต่ย่าแสดงความรำคาญเด็กและบอกให้เด็กออกไปห่าง ๆ

3. เนื่องจากเป็นเด็กที่เล็กที่สุดในบ้านและได้รับความรักจากทุกคนในบ้านทำให้เด็กแสดงพฤติกรรมที่เอาแต่ใจตนเองและไม่มีเหตุผล เช่นเด็กหญิงปุย เด็กขายมาย และเด็กชายดอจะร้องไห้ทันทีที่ถูกขัดใจ

5. การสอนให้เด็กยอมรับและเข้าใจสภาพครอบครัว

จากการศึกษาพบว่าผู้ปกครองกรณีศึกษาสอนให้เด็กยอมรับและเข้าใจชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัว โดยเฉพาะเรื่องการประหยัด พบว่า เด็กรับรู้ถึงความรับผิดชอบของผู้ปกครองและฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัว เช่น ย่าของเด็กชายเบ้งค์จะสอนอยู่เสมอว่า " อยู่กับย่าก็ต้องไม่ดื้อ ย่าบอกอะไรให้เชื่อฟัง มีอะไรเราก็กินตามนั้น ถ้าดื้อและร้องไห้เอาโน่นเอานี้ย่าจะไม่เลี้ยงและเอาไปส่งให้แม่ที่กรุงเทพฯ และไม่ต้องร้องไห้ขอเงินถ้าย่ามีย่าจะให้ " เด็กชายเบ้งค์จะเข้าใจและไม่ร้องไห้ขอเงินและไม่เรียกร้องเอาของเล่น เด็กชายเบ้งค์จะกินง่ายสามารถกินอาหารของผู้ใหญ่ได้

เด็กชายหนึ่งเข้าใจยายและไม่ร้องไห้ขอเงิน เพราะยายจะพูดให้เด็กฟังว่าต้องเก็บเงินไปหาหมอ และยายให้เงินเด็กไปโรงเรียนวันละ 2 บาทเด็กไม่เรียกร้องขอเงินถ้ายายซื้อขนมให้ก็ได้อีก ถ้ายายไม่ซื้อให้ก็ไม่เรียกร้องอยากกินอะไร ของเล่นเด็กยายก็ไม่ซื้อให้ เด็กก็จะเล่นขุดดิน เล่นไม้ เล่นของเล่นที่หามาเล่นเองได้ และเด็กชายหนึ่งจะเป็นเด็กที่กินง่ายทำอะไรให้กินจะกินได้หมด

ผู้ปกครองของเด็กชายดอสก็จะสอนเด็กอยู่เสมอ เช่น เมื่อเด็กจะเอาขนมถุงละ 5 บาทมากิน ก็จะบอกให้เด็กเอาขนมถุงละ 1 หรือ 2 บาทมากินบ้างเพราะอย่าจะขาดทุนมาก เด็กก็จะเชื่อฟัง และเป็นเด็กที่กินง่ายจะกินอาหารทุกอย่างที่ยำทำให้

ในทางตรงข้ามกับเด็กที่บิดา มารดาส่งเงินมาให้เพื่อเลี้ยงดูเด็ก ผู้ปกครองจะสามารถสนองความต้องการของเด็กได้ และตามใจเด็กในเรื่องการกินอาหารและเด็กยังได้เงินมาซื้อขนมที่โรงเรียนวันละประมาณ 10 บาท และในวันหยุดผู้ปกครองจะซื้อขนมให้เด็กหรือให้เด็กไปซื้อเอง ได้แก่ ครอบครัวยุคการศึกษาที่ 4 และกรณีศึกษาที่ 5

6. การช่วยเหลือเด็กมากเกินไป

จากการศึกษาการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองพบว่า ผู้ปกครองจะช่วยเหลือเด็กมากเกินไป ผู้ปกครองจะให้เด็กช่วยเหลือตนเองในเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ เท่านั้น เนื่องจากผู้ปกครองคิดว่าเด็กช่วยเหลือตนเองในเรื่องต่าง ๆ ยังไม่ได้ และผู้ปกครองกลัวว่าเด็กจะทำไม่เรียบร้อย ช้า และไม่ทันใจ กลัวว่าเด็กจะไปโรงเรียนสาย ผู้ปกครองจึงแต่งตัวให้เด็ก กลัวว่าเด็กจะทานข้าวได้น้อยผู้ปกครองจึงป้อนข้าวให้เด็ก กลัวว่าเด็กจะอาบน้ำไม่สะอาดผู้ปกครองจึงอาบน้ำให้เด็ก และการเข้าห้องน้ำก็กลัวว่าเด็กจะล้างไม่สะอาดผู้ปกครองกรณีศึกษาที่ 6 ยังล้างทำความสะอาดให้เด็ก เด็กเล่นของเล่นผู้ปกครองไม่บอกให้เด็กเก็บหรือบอกครั้งเดียวแต่เด็กไม่เก็บก็ไม่ว่าอะไร ผู้ปกครองให้เหตุผลว่าไม่อยากบ่นมากจึงเก็บของเล่นให้ เวลาไปโรงเรียนก็จะหิ้วปิ่นโตให้เด็ก ผู้ปกครองจะให้เด็กช่วยเหลือตนเองน้อยมาก เช่นการใส่รองเท้า การกินขนม การกินอาหาร แต่เรื่องการเล่นผู้ปกครองให้เด็กได้ช่วยเหลือตนเองได้ตามต้องการ

เนื่องจากผู้ปกครองให้ความช่วยเหลือเด็กมากเกินไปและไม่เปิดโอกาสให้เด็กได้ช่วยเหลือตนเองพบว่าเด็กมีนิสัยเกียจคร้าน เจื้อยชา ขาดความมีมานะ อดทน ตัวอย่างพฤติกรรมที่แสดงออก เช่น เมื่อครูประจำชั้นให้นักเรียนในห้องช่วยกันทำความสะอาดห้อง เพื่อน ๆ ต่างช่วยกันเก็บของเล่น และช่วยครูเก็บตะกร้าของเล่น เด็กชายมายจะเดินไปเดินมา เด็กชายดอสไม่ยอมเก็บของเล่นเมื่อเพื่อนมาเก็บของเล่นเด็กชายดอสยังเล่นอยู่จนครูต้องบอกว่าหมดเวลาเล่นแล้ว จึงให้ของเล่นเพื่อนใส่ตะกร้า เวลาครูให้ทำแบบฝึกเพื่อน ๆ นั่งทำกันแต่เด็กชายหนึ่งจะเก็บใส่กระเป๋า เมื่อครูประจำชั้นเห็นจึงบอกให้เขาออกมาทำต่อ ได้สักพักหนึ่งก็เก็บใส่กระเป๋าอีก เมื่อเพื่อนนำไปส่งครูเด็กชายหนึ่งไม่ยอม

ส่ง เด็กชายมายกก็ไม่เสร็จเพราะยายของเด็กมาบอกครูว่าไม่ต้องให้เด็กทำก็ได้เพราะกลัวว่าเด็กจะไม่ยอมมาโรงเรียน

ตอนที่ 2. ปัจจัยที่มีผลต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองที่ไม่ใช่บิดามารดา

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลกรณีศึกษาพบปัจจัยที่มีผลต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวที่มีผู้ปกครองที่ไม่ใช่บิดามารดา ประกอบด้วยปัจจัยดังต่อไปนี้

1. ฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครองและการให้ความช่วยเหลือจากบิดามารดาของเด็ก
2. บุคลิกภาพของผู้ปกครองและบุคลิกภาพของเด็ก
3. อายุ การศึกษา ของผู้ปกครอง
4. การมีสมาชิกคนอื่นในครอบครัวที่ต้องรับผิดชอบเลี้ยงดู
5. การมีเด็กวัยเดียวกันอยู่ในบ้าน

1. ฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครองและการให้ความช่วยเหลือจากบิดามารดาของเด็ก

ผู้ปกครองกรณีศึกษาทั้ง 6 กรณี มีฐานะทางเศรษฐกิจที่พออยู่พอกิน 2 กรณี และอีก 4 กรณี มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ขัดสน ซึ่งส่งผลต่อการเลี้ยงดูเด็กอย่างเห็นได้ชัด

1. ครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่พออยู่พอกิน และบิดามารดาของเด็กให้ความช่วยเหลือด้านการเงินอย่างพอเพียง คือ ผู้ปกครองกรณีศึกษาที่ 4 นายแสน นางปิ่น และผู้ปกครองกรณีศึกษาที่ 5 นางบุญตา ซึ่งมีรายได้เพียงพอที่จะใช้จ่ายในครอบครัวและสามารถตอบสนองความต้องการของเด็กได้ตามสมควร

ครอบครัวนายแสน นางปิ่น มีรายได้จากการทำนา ให้เช่ารถ รายได้จากเงินเดือนของผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและบิดามารดาของเด็กส่งมาให้เพื่อเลี้ยงดูเด็ก ผู้ปกครองไม่ต้องหาเลี้ยงตนเองและมีรายได้เพียงพอที่จะ เลี้ยงดูตนเองและหลาน จะสังเกตได้จากอาหารที่ผู้ปกครองซื้อมาให้เด็กหรืออาหารที่ปรุงแล้วผู้ปกครองจะเลือกซื้ออาหารที่อร่อยเด็กชอบกินและกินได้มากและซื้อมาก เด็กทั้งสองคนได้รับประทานอาหารที่อร่อยตามความต้องการและมีอาหารหลากหลายชนิด และได้เงินไปซื้อขนมที่โรงเรียนวันละ 10 บาท เด็กได้ตื่นนอนก่อนนอนและก่อนไปโรงเรียน ผู้ปกครองไม่ต้องทำงาน

นอกร้านจึงมีเวลาที่จะดูแลเรื่องเสื้อผ้าเด็ก การเตรียมอาหารให้เด็ก และดูแลความเรียบร้อยของบ้านได้

ครอบครัวนางบุญตามีรายได้จากบิดามารดาของเด็กทั้งสามคนที่ส่งมาให้เพื่อเลี้ยงดูเด็กอย่างเพียงพอ การเลือกซื้ออาหาร การจัดเตรียมอาหารให้เด็ก และการดูแลความสะอาดบ้าน เสื้อผ้าของเด็ก ผู้ปกครองจะมีเวลาจัดเตรียมและดูแลเด็กได้อย่างเต็มที่ บางครั้งเด็กไม่กินอาหารผู้ปกครองจะทำอาหารให้เด็กใหม่ ผู้ปกครองสามารถเลือกซื้ออาหารที่เด็กชอบได้ และมีปริมาณที่เพียงพอกับความต้องการของเด็กได้

2. ครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ขัดสน ต้องใช้จ่ายในครอบครัวเท่าที่จำเป็นเท่านั้น การใช้จ่ายเพื่อซื้ออาหารให้เด็กจึงใช้จ่ายอย่างจำกัด คือผู้ปกครองกรณีศึกษาที่ 1, 2, 3 และ 6

ครอบครัวนายสาย และนางสี บิดามารดาของเด็กส่งเงินมาให้ผู้ปกครองเพื่อเลี้ยงดูเด็กไม่เพียงพอ และผู้ปกครองประกอบอาชีพค้าขายของชำ ซึ่งมีกำไรไม่มากนัก และผู้ปกครองต้องเลี้ยงดูเด็กอีก 4 คน ทำให้ไม่ค่อยมีเวลาดูแลและเอาใจใส่เด็กมากนัก การเลือกอาหารที่จะมาทำให้เด็กเลือกจากที่มาซื้อมาขายซึ่งมีเนื้อ หมู ไก่ ไข่ ปลา เด็กจึงได้รับประทานอาหารที่ไม่หลากหลาย ผู้ปกครองต้องเผื่อหน้าร้านเพื่อชะงะของจึงไม่มีเวลาจัดเตรียมอาหารมากนัก อาหารที่ทำให้เด็กจึงเป็นอาหารที่ง่าย ๆ เด็กชายดอกลสามารถทานอาหารได้ทุกอย่างที่ผู้ปกครองทำให้

ครอบครัวนางมี เนื่องจากบิดามารดาของเด็กไม่รับผิดชอบเลี้ยงดูเด็ก และนางมีไม่มีรายได้ อีกทั้งยังแก่ไม่สามารถทำงานรับจ้างได้ ลูกของเด็กรจึงต้องรับผิดชอบหาเลี้ยงทั้งสองคน ซึ่งก็มีรายได้ไม่มากนัก การใช้จ่ายจึงต้องใช้จ่ายเท่าที่จำเป็นจริง ๆ อาหารที่ทำให้เด็กเป็นอาหารที่ลุงของเด็กหามาได้ หรือถ้าซื้อก็ซื้ออาหารที่ราคาไม่แพงนัก ผู้ปกครองจึงไม่ซื้อของเล่นและเสื้อผ้าให้เด็ก และต้องพาเด็กไปหาหมอตามที่โรงพยาบาลนัด ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางและค่าอาหาร จากการสังเกตพบว่า เด็กไม่ได้รับประทานผลไม้ หรือขนมที่มีราคาแพงเลย เด็กจะได้ตีมนมที่โรงเรียนและนมของเด็กขาดสารอาหารที่สถานอนามัยแจกให้ และอาหารที่ผู้ปกครองทำให้เด็กเป็นอาหารที่สามารถหามาทำได้ ส่วนเสื้อผ้าเด็กมีผู้อื่นนำมาให้และได้จากการบริจาคของกองทุน

ครอบครัวนายย้ายนางมาผู้ปกครองทั้งสองคนจะต้องหาเข้ากินค่าเพื่อหาเลี้ยงตนเอง ลูก และหลาน และมีความขัดสนมาก เนื่องจากไม่มีที่นาเป็นของตนเอง จึงต้องไปทำนาเพื่อแลกแรงงานกับข้าวเมื่อข้าวที่ได้มาหมดก็จะต้องซื้อข้าวกิน แต่รายได้ที่ได้จากการหาของป่ามาขายในแต่ละวันน้อยมากต้องกินอยู่อย่างประหยัดซึ่งก็ยังไม่เพียงพอกับรายจ่าย ผู้ปกครองจึงไม่มีเงินซื้อขนม ของเล่น

เสื้อผ้าให้เด็ก บางครั้งไม่มีเงินซื้อสบู่ แชมพูเด็กจึงไม่ได้สระผม หรือถูสบู่ เด็กต้องกินอาหารร่วมกับผู้ใหญ่ และไม่ได้เงินมาซื้อขนมที่โรงเรียน ทำให้เด็กชายเบ้งค์เป็นเด็กที่ขบขอล เด็กจะได้กินขนมที่พระแบ่งให้เมื่อขนมเหลือเพราะมีคนมาทำบุญมาก

ครอบครัวนายบุญมี นางสมพร บิดามารดาของเด็กหย่าร้างกันและไม่ส่งเงินมาให้ผู้ปกครอง ผู้ปกครองมีรายได้จากการทำนาปีละประมาณ 1 หมื่นบาทและมีรายได้จากการทำงานก่อสร้างบ้าง เพราะไม่ได้ทำตลอด ยายของเด็กมีรายได้จากการทำผซึ่งก็มีรายได้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น การใช้จ่ายในครอบครัวจึงต้องใช้จ่ายอย่างประหยัดและที่จำเป็น อาหารที่ทำให้เด็กเป็นอาหารที่หาซื้อจากในหมู่บ้านเป็นอาหารที่ง่าย ๆ และไม่หลากหลาย เด็กจะไม่ค่อยได้กินขนมและผลไม้ ผู้ปกครองไม่ซื้อของเล่นและเสื้อผ้าให้เด็ก

ครอบครัวกรณีศึกษาทั้ง 4 ครอบครัว ไม่มีเงินเพียงพอที่จะตอบสนองความต้องการของเด็กได้ เด็กจึงไม่มีของเล่น เครื่องเขียนสำหรับเด็ก แบบฝึกหัดหรือกระดาษ ที่ใช้วาดรูป หรือหนังสือนิทานต่าง ๆ ตลอดจนเสื้อผ้าจะใช้ของเก่าที่มีคนนำมาให้ หรือใช้ของที่ เด็กจึงได้เรียนรู้เรื่องการประหยัดและรู้จักคุณค่าของเงิน และปรับตัวเป็นเด็กที่อยู่ง่ายกินง่าย และไม่เรียกร้องอะไร และผู้ปกครองไม่มีเวลาเอาใจใส่เด็กเนื่องจากต้องทำงานเพื่อหาเลี้ยงครอบครัว ผู้ปกครองก็สงสารเด็กที่ไม่ได้กินขนมแต่ไม่มีเงินให้

2. บุคลิกภาพของผู้ปกครองและบุคลิกภาพของเด็ก

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า บุคลิกภาพของผู้ปกครองส่งผลต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กและจะสอดคล้องกับฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ผู้ปกครองที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ไม่ขัดสนจะมองโลกในแง่ดี มองชีวิตเป็นเรื่องธรรมดาและเข้าใจเด็กเป็นคนใจดีไม่ดุเด็ก ยิ้มง่าย เปิดเผย คุยเก่ง เป็นกันเอง และจะส่งผลโดยตรงต่อเด็ก เด็กจะซึมซับเอาลักษณะนิสัย บุคลิกภาพของผู้ปกครอง เป็นเด็กที่ร่าเริงแจ่มใส คุยเก่ง กล้าแสดงออก มีมนุษยสัมพันธ์ดี

ในทางตรงกันข้ามผู้ปกครองที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ขัดสน จะมีบุคลิกภาพที่ตรงกันข้ามและมองชีวิตเป็นเรื่องเครียด เจ็บขบ รำคาญ ทำทางเหนียวชอบดุเด็ก และจริงจัง ไม่เข้าใจเด็ก การดูแลเอาใจใส่ต่อเด็กปฏิบัติได้ไม่ค่อยดี เด็กจะเป็นเด็กที่มีบุคลิกภาพคล้ายกับผู้ปกครอง เป็นเด็กที่ยึดยาก หน้าตาไม่ค่อยสดใส ไม่ค่อยกล้าแสดงออก ขี้อาย เฉื่อยชา ช่วยเหลือตนเองได้บ้าง

3. อายุ การศึกษา ของผู้ปกครอง

จากการศึกษาผู้ปกครองกรณีศึกษาทั้งหมดพบว่า

กรณีศึกษาที่	ชื่อผู้ปกครอง	อายุ(ปี)	การศึกษา	หมายเหตุ
1	นายสาย	62	เรียนวัด	-
	นางสี	62	ไม่ได้เรียน	คิดเงินได้
2	นางมี	66	ไม่ได้เรียน	-
3	นายยาย	62	เรียนวัด	-
	นางมา	62	ไม่ได้เรียน	-
4	นายแสน	56	ป.4	-
	นางปัน	58	ไม่ได้เรียน	-
5	นางบุญตา	45	ป.4	-
6	นายบุญมี	57	ป.4	-
	นางสมพร	51	ป.4	-

ผู้ปกครองกรณีศึกษาทั้งหมดมีอายุโดยเฉลี่ย 58 ปี อายุมากที่สุด 66 ปี และอายุน้อยที่สุด 45 ปี ผู้ปกครองกรณีศึกษาส่วนใหญ่มีอายุมากและ แตกต่างกับเด็กมาก ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างผู้ปกครองกับเด็กในขณะดูโทรทัศน์ หรือทำกิจกรรมต่าง ๆ จึงเกิดน้อย ผู้ปกครองไม่พูดคุย หยอกล้อ เล่นหัวกับเด็ก เนื่องจากมีวัยที่แตกต่างกันมาก ความสนใจจึงแตกต่างกัน และมีสุขภาพร่างกายที่อยู่ในวัยชราจึงเหน็ดเหนื่อยง่าย ความจำ ความสนใจและเอาใจใส่ต่อเด็กมีน้อย จึงส่งผลต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเห็นได้ชัด

การศึกษาของผู้ปกครองสูงที่สุดคือชั้น ป.4 มีอยู่ 4 คนไม่ได้เรียนหนังสือ 4 คน และเรียนอยู่กับวัด 2 คน ผู้ปกครองที่อายุมากและไม่ได้เรียนหนังสือไม่มีความรู้ในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กและการพัฒนาเด็กในด้านต่าง ๆ ผู้ปกครองจึงไม่เปิดโอกาสให้เด็กได้ช่วยเหลือตนเองจะช่วยเหลือเด็ก ชอบด่า ห้ามเด็ก หรือทุบตี ผู้ปกครองบางคนจะเข้าใจว่าเด็กยังเล็กอยู่จึงตีเมื่อเด็กโตขึ้นคงจะดีขึ้น แต่ผู้ปกครองไม่มีความรู้รอบตัวต่าง ๆ เมื่อเด็กถามผู้ปกครองไม่สามารถตอบคำถามเด็กได้จึงไม่ตอบเด็ก เพราะผู้ปกครองไม่มีความรู้ ไม่รู้ว่าจะตอบและอธิบายเด็กว่าอย่างไร

4. การทำงานหาเลี้ยงตนเองและการมีสมาชิกคนอื่นที่ต้องรับผิดชอบเลี้ยงดู

จากการศึกษาข้อมูลพบว่าผู้ปกครองกรณีศึกษาทั้ง 6 กรณีมีการหาเลี้ยงตนเองและการรับผิดชอบเลี้ยงดูบุคคลอื่นในครอบครัวดังนี้

กรณีศึกษาที่	จำนวนสมาชิกที่ต้องรับผิดชอบเลี้ยงดู	การทำงานหาเลี้ยงตนเอง
1	4	ทำงาน
2	1	ไม่ทำงาน
3	3	ทำงาน
4	3	ไม่ทำงาน
5	3	ไม่ทำงาน
6	2	ทำงาน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า

- ผู้ปกครองต้องทำงานหาเลี้ยงตนเองและต้องรับผิดชอบเลี้ยงดูสมาชิกอื่นในครอบครัว
- ผู้ปกครองไม่ต้องรับผิดชอบเลี้ยงดูตนเองและจะรับผิดชอบเด็กที่บิดา มารดาเด็กนำเด็กมาให้เลี้ยงดูเท่านั้น

- ผู้ปกครองที่ต้องทำงานหาเลี้ยงตนเองและต้องรับผิดชอบเลี้ยงดูสมาชิกอื่นในครอบครัว ได้แก่ กรณีศึกษาที่ 1, 3, และ 6 ซึ่งมีความรับผิดชอบในแต่ละวันดังนี้

ผู้ปกครองกรณีศึกษาที่ 1 ต้องรับผิดชอบเลี้ยงดูหลาน 4 คน รวมทั้งเด็กชายดอส การดูแลเอาใจใส่ต่อเด็กผู้ปกครองจะดูแลเรื่องอาหาร การทำความสะอาดร่างกาย เสื้อผ้า ดูแลยามเจ็บป่วย การดูแลเด็กอีกสามคนนั้นผู้ปกครองเพียงแต่ทำอาหารให้เด็กและคอยอบรมสั่งสอนเด็กบ้างตามโอกาส เด็กคนใดทั้งสองคนจะซักเสื้อผ้าได้เองและรับผิดชอบตัวเองได้ส่วนเด็กชายแม็กพีของเด็กชายดอสย่าจะต้องซักเสื้อผ้าให้และต้องคอยบอกให้ทำการบ้าน บอกให้อาบน้ำกินข้าว เตือนไม่ให้เด็กไปเที่ยวเล่นไกลบ้าน คอยเตือนให้ระวังเรื่องการเดิน อุบัติเหตุต่าง ๆ คอยตักเตือนสั่งสอนเมื่อเด็กทำผิดและยังต้องทำงานบ้าน เป้าหน้าร้านขายของจึงไม่ค่อยมีเวลาที่จะดูแลเด็กได้อย่างเต็มที่

ผู้ปกครองกรณีศึกษาที่ 3 ต้องการเลี้ยงตนเอง หลานสองคนและลูกชายที่หาไม่ดีอีกหนึ่งคน และมีหลานที่มาเที่ยวที่บ้านในตอนกลางวันอีกสองคน ผู้ปกครองจะต้องซักเสื้อผ้าและอาบน้ำให้เด็ก และทำอาหารทำความสะอาดบ้าน ต้องคอยอบรมสั่งสอนเด็กทั้ง 4 คน และต้องการเลี้ยงตนเอง ลูกและเด็ก ผู้ปกครองจึงมีงานที่ต้องรับผิดชอบมากและเหนื่อยมาก การดูแลและอบรมสั่งสอนเด็ก พบว่าผู้ปกครองคอยบอกเด็กไม่ให้ไปเที่ยวที่ไหนไกล ๆ ให้เล่นสิ่งที่ไม่เป็นอันตรายอยู่ในบ้าน และเด็กสามารถกินอาหารร่วมกับผู้ใหญ่ได้ ผู้ปกครองไม่ต้องจัดเตรียมอาหารให้เด็ก การดูแลทำความสะอาดให้เด็กผู้ปกครองจะอาบน้ำให้แต่ไม่ใช้สบู่และสระผมให้เด็กสัปดาห์ละครั้ง การดูแลเสื้อผ้าให้เด็กไม่สะอาดเท่าที่ควรเพราะผู้ปกครองไม่ค่อยซักเสื้อผ้าเด็ก

ผู้ปกครองกรณีศึกษาที่ 6 ต้องดูแลลูกชายที่ป่วยเป็นโรคประสาท และพูดไม่รู้เรื่องเนื่องจากอาการทางประสาท ผู้ปกครองต้องใช้ความอดทน ไม่พูดไม่ได้เฉยเพราะกลัวว่าจะทะเลาะกัน ทำให้เครียดมากและผู้ปกครองจะต้องทำงานทั้งสองคนแต่ก็ไม่ได้ทำเป็นประจำ เช่นการทํานา ปลูกหอม ทำหมม และทำงานก่อสร้าง จึงทำให้ไม่มีเวลาที่จะอบรมสั่งสอนและดูแลเด็กผู้ปกครองจะดูแลในเรื่องการจัดเตรียมอาหารสำหรับเด็กและป้อนข้าวให้เด็ก อาบน้ำ สระผมให้เด็ก แต่งตัว ซักผ้าให้เด็ก รับส่งเด็กไปโรงเรียน ผู้ปกครองยังให้สัมภาษณ์ว่า “ เฉพาะเด็กไม่เหนื่อยเท่าไร แต่ลูกที่เป็นโรคประสาทจะทำให้เครียดและเหนื่อยมากกว่า ต้องใช้ความอดทนมาก เพราะไม่อยากทะเลาะกัน ”

ผู้ปกครองทั้ง 3 กรณี มีความเหน็ดเหนื่อยที่จะต้องรับผิดชอบบุคคลอื่นและทำงานหาเลี้ยงตนเอง ทำให้การดูแล และการอบรมสั่งสอนเด็กทำได้ไม่ค่อยดี ผู้ปกครองจะคอยดูแลและระวังเรื่องที่เป็นอันตรายต่อเด็ก และดูแลสิ่งจำเป็นพื้นฐานเท่านั้นเช่น การดูแลเรื่องอาหาร เสื้อผ้า ความสะอาดของร่างกาย

- ผู้ปกครองที่ไม่ต้องรับผิดชอบเลี้ยงดูตนเอง จะรับผิดชอบเด็กที่บิดา มารดาเด็กนำเด็กมาให้เลี้ยงดูเท่านั้น ได้แก่กรณีศึกษาที่ 2 , 4, และ 5 มีความรับผิดชอบในแต่ละวันดังนี้

ผู้ปกครองกรณีศึกษาที่ 2 มีเด็กที่ต้องรับผิดชอบเลี้ยงดู คือเด็กชายหนึ่งเท่านั้น ผู้ปกครองมีเวลาที่จะดูแลเด็กและอบรมสั่งสอนเด็กได้อย่างเต็มที่ แต่การปฏิบัติของผู้ปกครองจะดูแลทำอาหารให้เด็กและให้ผู้ใหญ่ แต่งตัวให้เด็ก ทำความสะอาดเสื้อผ้า อาบน้ำ สระผมให้เด็ก และคอยดูแลและอบรมเด็กเวลาที่อยู่ที่บ้าน

ผู้ปกครองกรณีศึกษาที่ 4 จะต้องรับผิดชอบดูแลเด็ก 3 คน แต่ผู้ปกครองไม่ต้องการเลี้ยงตนเอง งานที่จะต้องรับผิดชอบดูแลในแต่ละวัน คือ งานบ้าน เช่น ซักเสื้อผ้า (ใช้เครื่องซักผ้า) ทำอาหาร

ให้เด็กทำความสะอาดบ้าน ดูแลป้อนข้าวให้เด็ก แต่งตัว รับส่งเด็กไปโรงเรียน อาบน้ำสระผมให้เด็ก ชงนมให้ดื่มก่อนนอนและในตอนเช้าก่อนไปโรงเรียน หลังเลิกเรียนดูแลให้เด็กเล่นในบ้าน และทำอาหารให้เด็ก ส่วนเด็กหญิงหญิงพี่ของเด็กทั้งสองคนยังซักเสื้อผ้าเองไม่ได้และไม่ช่วยยายทำงานบ้าน แต่จะรับผิดชอบเรื่องการเรียนได้ยายไม่ต้องคอยบอกให้ทำการบ้าน

ผู้ปกครองกรณีศึกษาที่ 5 รับผิดชอบดูแลเด็ก 3 คน แต่ผู้ปกครองไม่ต้องทำงานหาเลี้ยงตนเอง การดูแลเอาใจใส่ต่อเด็กในแต่ละวันผู้ปกครองจะดูแลในเรื่องการจัดเตรียมอาหารให้เด็ก การป้อนข้าวเด็ก และจัดเตรียมอาหารให้เด็กไปโรงเรียน รับส่งเด็กไปโรงเรียน ดูแลเด็กหลังจากเลิกเรียนมาแล้ว และเวลานอน การดูแลทำความสะอาดร่างกายเสื้อผ้า อาบน้ำ แต่งตัวให้เด็กทำได้เต็มที่ ผู้ปกครองไม่ต้องทำงานอื่นงานที่รับผิดชอบในแต่ละวันคือการดูแลเด็กทั้งสามคนเท่านั้น การดูแลและอบรมเด็ก จึงมีเวลามากพอ

ผู้ปกครองทั้ง 3 กรณี จึงมีเวลาที่จะดูแลและอบรมสั่งสอนเด็กอย่างเต็มที่เพราะไม่ต้องทำงานอื่น การดูแลทำได้ดีในเรื่อง อาหาร เสื้อผ้า การทำความสะอาดของร่างกาย การพักผ่อน การเล่น แต่การส่งเสริมพัฒนาการเด็กในด้านต่าง ๆ ยังมีน้อยมาก และการอบรมสั่งสอนเด็กไม่ค่อยพบ เพราะ ผู้ปกครองตามใจเด็ก

5. การมีเด็กวัยเดียวกันอยู่ในบริเวณบ้าน

ทุกครอบครัวจะมีเด็กวัยเดียวกันอยู่ในบ้านและบริเวณบ้านใกล้เคียงกัน และเด็กได้มีโอกาสเล่นอย่างอิสระและมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนวัยเดียวกัน ทำให้เด็กได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกันในสังคมกับบุคคลอื่นที่เป็นญาติกัน เช่นเด็กชายมายและเด็กหญิงยิ้ม เด็กหญิงยุ้ยกับเด็กหญิงมุก เด็กชายพีกับเด็กชายชอลัพ เด็กชายแม็กกับเด็กชายดอส เด็กชายเบ้งค์กับเด็กชายเงาะ และที่เป็นเพื่อนบ้านกัน เช่นเด็กชายโนวากับเด็กชายแม็กที่ชอบเล่นกับเด็กชายชีพเด็กชายชอลัพ เด็กชายหนึ่งกับเด็กชายเจมส์ เด็กทั้งหมดได้เรียนรู้เรื่องการช่วยเหลือ การรับผิดชอบ แบ่งปันและรอคอย เป็นต้น ซึ่งทำให้เด็กมีพัฒนาการด้านสังคมและบุคลิกภาพ ได้มีโอกาสฝึกทักษะทางสังคม